

JOURNAL OF INTELLECT EDUCATION

วารสารครุศาสตร์ปัญญา

ISSN: 2822-0218 (ONLINE)

Volume 2 No.3 (May-June 2023)
ปีที่ 2 ฉบับที่ 3 (พฤษภาคม-มิถุนายน 2566)

SOCIAL SCIENCE
AND EDUCATION

วารสารครุศาสตร์ปัญญา ปีที่ 2 ฉบับที่ 3 (พฤษภาคม - มิถุนายน 2566)

Journal of Intellect Education (IEJ) Volume 2, No. 3 (May-June 2023)

<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/IEJ/issue/archive>

ISSN: 2822-0218 (Online), E-mail: skangpheng@gmail.com, karusatpanya@gmail.com

499/91 หมู่ที่ 2 ถนนมิตรภาพ ตำบลศิลา อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40000

Tel. 088-560-6666

สารบัญ

บทความวิจัย (Research Article)

pdf (ภาษาไทย)

การพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โรงเรียนบ้านอาจสามารถ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5: การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
ปุณยวีร์ จิตศรีธธา

1 - 13

Professional Learning Community Development of Ban Atsamat School Under the Jurisdiction of
Khon Kaen Primary Education Service Area Office 5: Participatory Action Research

Punyawee Chitsrattha

pdf (ภาษาไทย)

การบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น
ศิริลักษณ์ นิสสัยพันธุ์, พระฮอนด้า วาทสโท, และสุนทร สายคำ

14 - 24

Student Affairs Administration According to the Four Brahmavihara of Secondary School
Administrators Under the Office of Khon Kaen Secondary Educational Service Area

Siriluk Nissaphan, Phra Honda Vadasuddo, and Sunthon Saikham

pdf (ภาษาไทย)

การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

จีรนุช ตันติ, สุนทร สายคำ, และทวี สระน้ำคำ

25 - 35

Academic Administration According to the Four Iddhipada in the Digital Age of Educational
Institution Administrators Under the Office of Khon Kaen Primary Educational Service Area
Office 2

Jeeranut Tanti, Sunthon Saikham, and Tawee Sranamkam

วารสารครุศาสตร์ปัญญา ปีที่ 2 ฉบับที่ 3 (พฤษภาคม - มิถุนายน 2566)

Journal of Intellect Education (IEJ) Volume 2, No. 3 (May-June 2023)

<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/IEJ/issue/archive>

ISSN: 2822-0218 (Online), E-mail: skangpheng@gmail.com, karusatpanya@gmail.com

499/91 หมู่ที่ 2 ถนนมิตรภาพ ตำบลศิลา อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40000

Tel. 088-560-6666

สารบัญ

pdf (ภาษาไทย)

ความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการตามหลักสุปรีธรรม 7 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนก
สามัญศึกษา เขต 7

พระครูวินัยธรวรวุฒิ เตชธมโม (เฮียงเหี้ย), อมรัตน์ เตชะนอก, และสัมฤทธิ์ กางเพ็ง
36 - 47

Needs of the Administration Based on the Seven Sappurisadhamma of
Phrapariyattidhamma Schools, General Education, Area 7

Phrakhruwinaithon Worawuth Techathammo(Hainghia), Amonrat Techanok , Samrit Kangpheng

pdf (ภาษาไทย)

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีโดยใช้วิธีการเรียนรู้ตาม
แนวคิด Constructivism ร่วมกับวิธีการสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7Es) เพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหา
เรื่อง อะตอมและสมบัติของธาตุ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

วัฒนา สระสิริ
48 - 64

Development of Learning Management Model Science and Technology Department Using a
Concept-Based Learning Method Constructivism in Conjunction with the 7-Step Search Method
(7Es) to Develop Problem-Solving Skills on Atoms and Properties of Elements of Students in
Grade 10

Wattana Srasiri

pdf (ภาษาไทย)

การวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศของวิทยาลัยสงฆ์ สังกัดมหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

อมรัตน์ เตชะนอก, พระครูวินัยธรวรวุฒิ เตชธมโม (เฮียงเหี้ย), และสัมฤทธิ์ กางเพ็ง
65 - 77

Factor Analysis of Buddhist Administration Towards Excellence of Sangha Colleges
Under Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Amonrat Techanok, Phrakhruwinaithon Worawuth Techathammo(Hainghia), Samrit Kangpheng

บทความวิจัย (Research Article)

การพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โรงเรียนบ้านอาจสามารถ
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5:
การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

Professional Learning Community Development of Ban Atsamat School
Under the Jurisdiction of Khon Kaen Primary Education Service Area
Office 5: Participatory Action Research

ปุนยวีร์ จิตศรัทธา¹

Punyawee Chitsrattha¹

โรงเรียนบ้านอาจสามารถ, ขอนแก่น, ประเทศไทย¹

Atsamat School, Khon Kaen, Thailand¹

Received: April 10, 2023 Revised: May 29, 2023, Accepted: June 1, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนบ้านอาจสามารถ ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของผู้วิจัย และคณะครู 6 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ แบบประเมินความพึงพอใจ และแบบบันทึกภาคสนาม ผลการวิจัย พบว่า 1) ผลการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 2 วงรอบ 8 ขั้นตอน 5 องค์ประกอบ 17 ตัวบ่งชี้เป้าหมายเชิงประจักษ์ ตามแผนงานโครงการหลัก 3 โครงการ คือ 1) โครงการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยครูสอนให้นักเรียนลงมือปฏิบัติผ่านกระบวนการคิด ทุกระดับชั้นเรียนในโรงเรียน ได้แก่ องค์ประกอบที่ 4 จำนวน 3 ตัวบ่งชี้ โดยบรรลุเป้าหมายเชิงประจักษ์ได้ 2 ตัวบ่งชี้ ยังมีตัวบ่งชี้เป้าหมายเชิงประจักษ์ที่ไม่สำเร็จ 1 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ครูมีภาวะผู้นำที่เป็นผู้สร้างให้เกิดการนำ และภาวะผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู 2) โครงการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีตัวบ่งชี้เป้าหมายเชิงประจักษ์ 10 ตัวบ่งชี้ จากองค์ประกอบที่ 1, 2 และ 5 โรงเรียนสามารถดำเนินการบรรลุเป้าหมายเชิงประจักษ์ได้ 9 ตัวบ่งชี้ ยังมีตัวบ่งชี้เป้าหมายเชิงประจักษ์ที่ยังไม่สำเร็จ 1 ตัวบ่งชี้ คือ ครูทุกคนคือผู้เรียนรู้ มีการแบ่งปันความรู้ และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน 3) โครงการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา องค์ประกอบที่ 3 จำนวน 4 ตัวบ่งชี้ และบรรลุเป้าหมายเชิงประจักษ์ได้ครบถ้วนทุกตัวบ่งชี้ จึงได้ดำเนินการวิจัยตามกระบวนการวงรอบที่ 2 ขั้นตอนที่ 5 - 8 ต่อ โดยดำเนินการยกระดับความสำเร็จของตัวบ่งชี้เป้าหมายเชิงประจักษ์ที่ประสบผลสำเร็จแล้วให้เพิ่มสูงขึ้น ส่วนตัวบ่งชี้เป้าหมายเชิงประจักษ์ที่ยังดำเนินการไม่สำเร็จได้นำกลับมาเข้าสู่กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ในวงรอบที่ 2 เพื่อดำเนินการให้ประสบกับความสำเร็จบรรลุเป้าหมายครบทุกตัวบ่งชี้ และ 2) ผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง 3 ระดับ คือ ระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับโรงเรียน

คำสำคัญ : การพัฒนา, ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ, การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

¹ Corresponding author, Tel. 0898403733, Email: carry53@hotmail.co.th

Abstract

The purpose of this research was to study the results of professional learning community development, and the results of changes arising from the development of the professional learning community of Ban Atsamat School. Conduct participatory action research by the researcher and 6 teachers. The research instruments were observation, interview, satisfaction assessment form, and field notes. The results were as follows: 1) The results of professional learning community development 2 circles, 8 steps, 5 components, 17 empirical goal indicators. According to the Master Projects Plan, there are 3 projects: 1) Active learning management project: Teachers teach students to act through the thinking process at every level in the school, including component 4, 3 indicators, 2 indicators of which the empirical goals were achieved, and 1 indicator that the empirical goals were not achieved. The point is that teachers have leadership skills that create leader, and community leadership in teaching professional learning. 2) The Professional Learning Community Development Project (PLC) has a total of 10 empirical goal indicators, components 1, 2, 5: 9 empirical goal achievements have been achieved, but 1 goal has not been achieved. The indicator is that every teacher is a learner, knowledge is shared and experience each other. 3) The internal quality assurance program component 3 of 4 indicators and achieved empirical goals in all indicators. Therefore, the research was carried out according to the cycle process 2, steps 5 - 8, by raising the achievement of the empirical goal indicators that had been achieved to increase. As for the empirical target indicators that were not yet completed, they were brought back into the participatory action research process in the second cycle in order to achieve success in achieving all target indicators. 2) The results of changes arising from the development of professional learning communities resulted in changes at 3 levels: individual, group and school levels.

Key Words: Development, Professional Learning Community, Participatory Action Research

บทนำ

การพัฒนาคุณภาพการศึกษา เป็นการพัฒนามวลมนุษยชาติให้ดำรงชีวิตอยู่รอดในสังคมท่ามกลางความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยี (Technology) แห่งการสื่อสารที่ไร้พรมแดน (Unlimited Communication ในศตวรรษที่ 21 อย่างเหมาะสม การจัดการศึกษาในศตวรรษ ที่ 21 จึงมุ่งเน้นการพัฒนาคนให้มีความก้าวหน้า มีทักษะชีวิต อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต การเรียนรู้แบบออนไลน์ (Online) สามารถเรียนรู้แบบ real time ข้ามซีกโลก เป็นการเรียนรู้ที่ไร้พรมแดนไร้ข้อจำกัดสามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลาทุกสถานที่ เพื่อเสริมสร้างความพร้อม ในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต สำหรับแนวทางการบริหารจัดการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 นั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้เน้นให้สถานศึกษาในสังกัดพึงให้ความสำคัญและมีความชัดเจนใน 6 ประเด็น ดังต่อไปนี้ 1) การวางแผนงาน (Planning) ดำเนินการบริหารงานด้านวิชาการ มุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้เพื่อ

พัฒนาคุณภาพของนักเรียนทุกระดับชั้น ได้แก่ การอ่าน การเขียน และการคิดคำนวณ (Reading, Writing and Arithmetic) 2) จัดระบบสนับสนุนมาตรฐานการเรียนรู้ (Learning Standard) ให้มีความเหมาะสมกับสภาพบริบทของโรงเรียน ตามหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และความต้องการของชุมชนท้องถิ่น 3) จัดระบบวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน (Authentic Assessment Students' Skills) โดยการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนตามสภาพจริง 4) ด้านหลักสูตรและวิธีสอน (Curriculum and Instruction) มีการนิเทศ กำกับ ติดตาม ตรวจสอบประเมินผลการจัดการเรียนรู้ภายในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง 5) ด้านการพัฒนาวิชาชีพ (Professional Development) ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของครู และบุคลากรทางการศึกษา ให้ได้รับการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถในการพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง มีการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community) การจัดทำวิจัยในชั้นเรียน (CAR) เพื่อแก้ไขและพัฒนาการจัดการเรียน การสอนของครูทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และ 6) ด้านสภาพบรรยากาศสิ่งแวดล้อม (Effective Environment) และแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553)

จากผลการประเมินคุณภาพภายนอกโรงเรียนบ้านอาจสามารถ เมื่อปีการศึกษา 2555 พบว่า ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน : ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา “ไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานการศึกษา” โดยมาตรฐานที่ 1 ผลการจัดการศึกษา กลุ่มตัวบ่งชี้พื้นฐาน ตัวบ่งชี้ที่ 5 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ยังไม่น่าพึงพอใจอยู่ในระดับคุณภาพ “ต้องปรับปรุง” มาตรฐานที่ 2 การบริหารจัดการศึกษา ตัวบ่งชี้ ที่ 7 ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการและพัฒนาสถานศึกษา อยู่ในระดับคุณภาพ “ดี” และมาตรฐานที่ 4 มาตรฐานที่ว่าด้วยการประกันคุณภาพภายใน ตัวบ่งชี้ที่ 8 พัฒนาการของการประกันคุณภาพภายในโดยสถานศึกษาและต้นสังกัด อยู่ในระดับคุณภาพ “พอใช้” ผู้เกี่ยวข้องควรได้รับการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในตามกฎกระทรวงอย่างถูกต้อง และดำเนินการอย่างเป็นระบบ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2556) สอดคล้องกับผลการประเมินคุณภาพภายในของโรงเรียน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 ในปีการศึกษา 2563 ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนยังไม่น่าพึงพอใจ อยู่ในระดับคุณภาพ “พอใช้” (โรงเรียนบ้านอาจสามารถ, 2564) บ่งบอกถึงปัญหาที่โรงเรียนจำเป็นต้องนำกลับไปแก้ไขพัฒนาอย่างยิ่ง โดยหาแนวทางกลไกในดำเนินการขับเคลื่อนเพื่อแก้ไขกระบวนการบริหาร และจัดการศึกษาของโรงเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพของนักเรียนให้ได้มาตรฐานยิ่งขึ้น

ในฐานะที่ผู้วิจัยปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านอาจสามารถ จึงมีความตระหนักถึงความต้องการจำเป็นในการแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหา และพัฒนากระบวนการบริหารและจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านอาจสามารถ จึงจัดให้มีการประชุมบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของโรงเรียน เพื่อระดมสมองร่วมพลังความร่วมมือกัน จากมติที่ประชุมดังกล่าว คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง ครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้นำเสนอแนวคิดวิธีการที่หลากหลาย แต่มีแนวคิดร่วมหนึ่งที่เป็นที่ยอมรับว่าควรนำมาใช้ในการแก้ไขพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนนั้นคือ การพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community) โรงเรียนบ้านอาจสามารถ สอดคล้องกับความเห็นของประเวศ วะสี (2556) ได้อธิบายถึงชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพว่า เป็นการรวมตัวกันของครูเพื่อร่วมกันจัดการความรู้โดยมีเป้าหมายร่วมกันที่มีผลต่อศิษย์ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น และเกิดผลดีต่อตัวครูเองให้มีความสามารถ มีความสุข และมีความก้าวหน้าทางวิชาชีพยิ่งขึ้น จึงเป็นกระบวนการ/กลไกที่สนับสนุนให้ครูสร้างความรู้และนำความรู้ไปใช้ทำหน้าที่ครู เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จริง (Mastery) รวมถึงการปรับบทบาทของครูผู้การเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียน (Learning Facilitator) หรือครูฝึก (Coach) และ

ปรับห้องเรียนจากห้องสอนมาเป็นห้องเรียนรู้ในลักษณะของการเรียนรู้แบบกลุ่ม เปลี่ยนจากการเรียนแบบแข่งขันเป็นการเรียนแบบร่วมมือ สอดคล้องตรงกันกับแนวคิดของ นิพล อินนอก (2562) ได้กล่าวถึงชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพว่าเป็นการปฏิสัมพันธ์ที่มีเป้าหมายวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันของบุคลากรเพื่อพัฒนาวิชาชีพสู่คุณภาพผู้เรียน และวิรวรรณ เพ็ชรนาวา (2563) ได้อธิบายถึงแนวทางการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนมัธยมศึกษาในสหวิทยาเขตวิภาวดี กรุงเทพมหานคร ว่ามีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของครูและบุคลากรในโรงเรียน

คำถามการวิจัย

1. ผลการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community) โรงเรียนบ้านอาจสามารถ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 เป็นอย่างไร
2. ผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community) โรงเรียนบ้านอาจสามารถ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community) โรงเรียนบ้านอาจสามารถ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5
2. เพื่อศึกษาผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community) โรงเรียนบ้านอาจสามารถ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community) เป็นการรวมพลัง ความร่วมมือกันของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ปกครอง ครูและบุคลากรทางการศึกษา ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด มีการเผยแพร่อย่างกว้างขวางในประเทศแคนาดา สหรัฐอเมริกา และประเทศอื่น ๆ ในทวีปยุโรป โดยมีกลยุทธ์ที่สำคัญคือ การพัฒนาวิชาชีพครูเป็นครูมืออาชีพที่มุ่งพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการทำงานร่วมกัน การกำหนดเป้าหมายร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การวิพากษ์วิจารณ์สะท้อนผล ร่วมพลังร่วมมือกันเรียนรู้ สู่การประยุกต์นำไปใช้ปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง เป็นแนวคิดที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่บังเกิดผลดีขึ้นกับสถานศึกษา ทั้งพฤติกรรมการสอนของครู และพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับความเห็นของ Hord (1997) ที่ยืนยันว่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพ ทั้งด้านวิชาชีพ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน และความเห็นของ วิจารย์ พานิช (2555) เกี่ยวกับการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ว่า ต้องมีการปรับเปลี่ยนจากเน้นการสอนมาเป็นเน้นการเรียนแบบร่วมมือกันเป็นกลุ่ม ร่วมมือช่วยเหลือกัน เปลี่ยนห้องเรียน (Classroom) เป็นห้องทำงาน (Studio) ครูต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอน (Teacher) มาเป็นครูฝึก (Coach) ที่สร้างแรงบันดาลใจ สร้างความท้าทาย ความสนุกสนานในการเรียนรู้ของผู้เรียน

DuFour (1988) ได้ทำการศึกษาวิจัยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพอย่างจริงจังในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้เสนอว่า ผู้บริหารควรจัดสรรเวลาสำหรับการทำกิจกรรมร่วมกันภายในโรงเรียน ทั้งกิจกรรมประจำวัน และกิจกรรมประจำปี ควรระบุคำถามเชิงวิพากษ์ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อเป็นแนวทางเริ่มต้นในการร่วมมือกันแสวงหาคำตอบของทีมงานต่อไป ควรกำหนดให้ทีมงานสร้างผลงานซึ่งเป็นผลจากการร่วมมือกันแสวงหาคำตอบดังกล่าว เน้นให้บุคลากรเห็นว่าการทำงานเป็นทีมของบุคลากรครู จะส่งผลต่อเป้าหมายในการบรรลุผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของเด็กนักเรียน และสุดท้ายคือการจัดเตรียมข้อมูลที่เหมาะสมให้กับทีมบุคลากร ซึ่งต่อมาในปีพุทธศักราช 2552 รัฐบาลไทยโดยกระทรวงศึกษาธิการ ได้บรรจุชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ไว้เป็นแนวทางในการพัฒนาครูให้สามารถเป็นผู้เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2554) และ ชนิตา รัชชพลเมือง (2556) อธิบายถึงชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพว่า ในระยะต่อมามีสถาบันอุดมศึกษาคือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้เข้ามาให้ความร่วมมือ การพัฒนาแนวทางในการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อส่งเสริมจิตวิญญาณ และอุดมการณ์ของความเป็นครู และพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถด้านภาษา (Literacy) ด้านการคิดคำนวณ (Numeracy) และด้านการมีเหตุผล (Reasoning Ability)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553) ได้กำหนดมาตรฐานด้านการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษาไว้ 5 ประการ คือ 1) การสร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา 2) การกำกับ ติดตามและประเมินผล 3) การสนับสนุนผู้เรียน และบุคลากรทางการศึกษา รวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 4) การสรุปองค์ความรู้ที่จำเป็น และ 5) การสร้างเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community) ได้มีการวิวัฒนาการและพัฒนาการมาโดยตลอดตามลำดับ ให้มีความเหมาะสมกับบริบทและยุคแห่งกาลสมัย การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ จะต้องอาศัยการรวมพลังความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะที่เป็นผู้นำองค์กรหรือหน่วยงาน จึงต้องทุ่มเทความรู้ความสามารถอย่างเต็มศักยภาพในการขับเคลื่อนชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ในสถานศึกษาภายใต้การมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกคนทุกฝ่าย ให้เดินหน้าต่อไปอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดความมั่นคงยั่งยืน (Sustainable)

ความหมายของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community) ได้มีนักวิชาการหลายท่าน ทั้งภายในและต่างประเทศ ได้ให้ความหมายชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ไว้อย่างน่าสนใจ เช่น ประเวศ วะสี (2556) กล่าวว่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หมายถึง การรวมตัวกันของครูเพื่อร่วมกันจัดการความรู้โดยมีเป้าหมายร่วมกันที่มีผลต่อศิษย์ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น และเกิดผลดีต่อตัวครูเองให้มีความสามารถ มีความสุข และมีความก้าวหน้าทางวิชาชีพยิ่งขึ้นจึงเป็นกระบวนการและกลไกที่สนับสนุนให้ครูสร้างความรู้ และนำความรู้ไปใช้ทำหน้าที่ครูเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จริง (Mastery) รวมถึงการปรับบทบาทของครูสู่การเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียน (Learning Facilitator) หรือครูฝึก (Coach) และปรับห้องเรียนจากห้องสอนมาเป็นห้องเรียนรู้ในลักษณะของการเรียนรู้แบบกลุ่ม เปลี่ยนจากการเรียนแบบแข่งขันเป็นการเรียนแบบร่วมมือ วรรลภรณ์ ชูกำเนิด และเอกรินทร์ สังข์ทอง (2557) กล่าวว่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หมายถึง การรวมตัว ร่วมใจ ร่วมพลัง ร่วมทำ และร่วมเรียนรู้ของครู ผู้บริหาร และนักการศึกษา บนพื้นฐานวัฒนธรรมความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตรที่มีวิสัยทัศน์ คุณค่า เป้าหมาย และภารกิจร่วมกัน และผู้บริหารในฐานะผู้ดูแลสนับสนุนการเรียนรู้ และพัฒนาวิชาชีพเพื่อเปลี่ยนแปลงคุณภาพตนเอง สู่

คุณภาพการจัดการเรียนรู้ ที่เน้นความสำเร็จหรือประสิทธิผลของผู้เรียนเป็นสำคัญ และความสุขในการทำงาน ร่วมกันของสมาชิกในชุมชน ชัชวาล อารามภรณ์ (2559) ได้สรุปชุมชนแห่งวิชาการ (PLC) ว่า หมายถึง การรวมตัวของผู้บริหาร และครูทั้งโรงเรียนในการแสวงหาองค์ความรู้และการปฏิบัติที่ดี มาใช้ในการพัฒนาวิชาชีพ ของตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้อันรู้ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน โดยการสร้าง วิสัยทัศน์ร่วมกัน การมีภาวะผู้นำร่วม การจัดปัจจัยเสริมหนุน การเรียนรู้และประยุกต์ใช้ ตลอดจนจัดการเรียนรู้ ประสพการณ์ในชั้นเรียนร่วมกัน

นอกจากนี้ Hord (1997) กล่าวว่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หมายถึง ชุมชนของครูที่มุ่งเน้น แสวงหาองค์ความรู้ร่วมกัน และนำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อปรับปรุง และพัฒนาการศึกษาของผู้เรียน ตลอดจนการพัฒนาโรงเรียน Bryk Camburn and Louise (1999) กล่าวว่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หมายถึง การมีปฏิสัมพันธ์ของครูภายในโรงเรียนที่เกิดขึ้นอย่างเป็น กิจจะลักษณะและบรรทัดฐานเดียวกันขององค์การ โดยการมีปฏิสัมพันธ์ดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อการ ปรับปรุงพัฒนาการสอนของครูและการเรียนรู้ของผู้เรียน ภายใต้กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้หรือการ แบ่งปันประสบการณ์และความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพพร้อมกัน Cibulka and Nakyama (2003) กล่าวว่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หมายถึง กลุ่มของบุคลากรทางการศึกษาที่รวมตัวกันเพื่อประสานความ ร่วมมือรวมพลังในการเรียนรู้ทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง โดยมีเป้าประสงค์ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของผู้เรียนทุกคนในโรงเรียน ซึ่งชุมชนแห่งการเรียนรู้เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่ใช้ในการบริหารจัดการ กระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้สมาชิกทุกคนในชุมชน มีความใฝ่รู้และแสวงหาองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง Bulkley and Hicks (2005) กล่าวว่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หมายถึง การปฏิสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่องของครู ในด้านการปฏิบัติงานทางการสอน ตลอดจนการเรียนรู้ของครูและผู้เรียน Bolam et al (2005) กล่าวว่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หมายถึง การที่บุคลากรทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน มีเป้าหมายเพื่อ พัฒนาโรงเรียนและเพื่อยกระดับการเรียนรู้ของตนเองและผู้เรียน และMclaughlin & Talbert (2006) ได้ให้ คำจำกัดความของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพไว้ว่า คือ การที่ครูมีการทำงานร่วมกันเพื่อที่จะสะท้อนแนว ทางการปฏิบัติงาน ตรวจสอบหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับ นักเรียน และสร้างการเปลี่ยนแปลงในการปรับปรุงการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนในแต่ละห้องเรียนเป็น กรณีเฉพาะ

สรุปได้ว่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หมายถึง การร่วมมือรวมพลังของผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วน เกี่ยวข้องในการพัฒนาการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาความรู้ทางวิชาชีพของตนเอง ผ่านการทำงานด้วยการเรียนรู้ ร่วมกันกับเพื่อนครู มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านองค์ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่จำเป็นต่อการพัฒนา ทางวิชาชีพ และนำความรู้ทางวิชาชีพดังกล่าวไปพัฒนาการเรียนรู้ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและ ผลลัพธ์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียน

ความสำคัญของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เป็นกระบวนการสร้างการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจาก การปฏิบัติงานของกลุ่มบุคคลที่สามารถรวมตัวรวมพลังการทำงานร่วมกัน ส่งเสริมสนับสนุนช่วยเหลือ ซึ่งกันและกัน ทั้งมีเป้าหมายหลักร่วมกัน เพื่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยมีการวางแผน การกำหนดเป้าหมาย การดำเนินตามแผนงาน การตรวจสอบ รวมถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสะท้อนผล (Feedback) การปฏิบัติงานทั้งในส่วนบุคคลและผลที่เกิดขึ้นกับส่วนรวมเชิงวิพากษ์ (Critical) เพื่อนำกลับไป

ปรับปรุงพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน เป็นการส่งเสริมกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบองค์รวม (Holistic Learning)

Hord (1997) ได้ทำการสังเคราะห์รายงานการวิจัยเกี่ยวกับโรงเรียนที่มีการจัดตั้งชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) พบว่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ส่งผลการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้เกิดประโยชน์ผลดีต่อโรงเรียนดังกล่าว 2 ประการ คือ

1) เป็นประโยชน์ต่อครูผู้สอน ทำให้ครูตระหนักถึงพฤติกรรมการสอนที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุดตามเกณฑ์เป้าหมายที่คาดหวัง ลดความโดดเดี่ยว กระตือรือร้นในการปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุพันธกิจอย่างแข็งขัน เกิดแรงบันดาลใจในการจัดการเรียนการสอน มีขวัญกำลังใจที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ อย่างเป็นระบบ ลดการขาด ลา มาสายน้อยลง

2) เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน ลดอัตราการตกซ้ำชั้น การหนีเรียน ขาดเรียนลดลง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้เพิ่มสูงขึ้นปรากฏอย่างชัดเจน โดยเฉพาะผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ในรายวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และวิชาที่มีทักษะในการอ่าน เพิ่มสูงขึ้นอย่างเห็นเด่นชัด

นอกจากนี้ Servage (2008) ได้สรุปลักษณะของการเรียนรู้วิชาชีพ (PLC) ว่า จะต้องประกอบไปด้วยความเชื่อพื้นฐาน 3 ประการ ได้แก่

- 1) การพัฒนาวิชาชีพของบุคลากรนั้น เป็นไปเพื่อการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน
- 2) การพัฒนาทางวิชาชีพจะเกิดประสิทธิผลมากที่สุดก็ต่อเมื่อ มีการประสานความร่วมมือกัน
- 3) การทำงานร่วมกันควรที่จะเกิดขึ้นท่ามกลางการแสวงหาความรู้ และการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นท่ามกลางบริบทของการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน

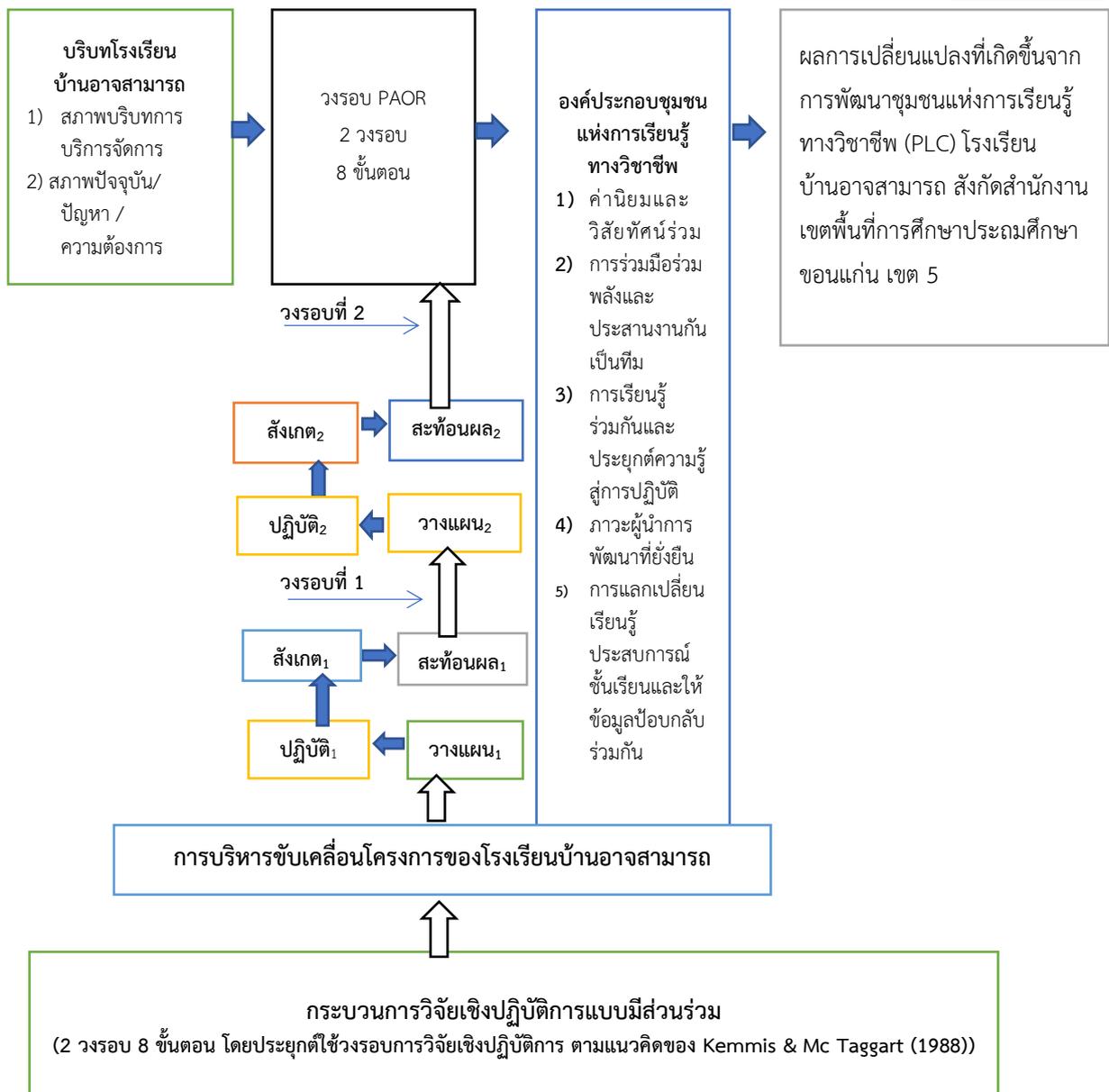
สรุปได้ว่า คุณลักษณะที่สำคัญที่ทำให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่มีประสิทธิผล ได้แก่ การเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ การเรียนรู้แบบกลุ่ม การเรียนรู้จากกรณีศึกษา การสังเกตการจัดการเรียนการสอนของครูท่านอื่น ๆ การติดตามการปฏิบัติงาน การนิเทศ การจัดการอบรมภายในโรงเรียน การจ้างที่ปรึกษาจากภายนอก การสัมมนาเชิงปฏิบัติการนอกโรงเรียน การเข้ารับการศึกษา การอ่านเชิงวิชาชีพ ทั้งแบบมีโครงสร้างและส่วนบุคคล การเยี่ยมชมโรงเรียนอื่น ๆ รวมถึงการเรียนรู้ออนไลน์ และการสนทนาทางวิชาชีพ ที่มีความสอดคล้องกับ 3 หลักการ คือ

- 1) ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ (A focus on learning)
- 2) วัฒนธรรมแห่งการร่วมมือ (A culture of collaboration)
- 3) เน้นที่ผลลัพธ์ (A focus of results)

องค์ประกอบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

องค์ประกอบของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่ได้จากแนวคิดทฤษฎีชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศ มีจำนวน 5 องค์ประกอบ ได้แก่

- 1) ค่านิยม และวิสัยทัศน์ร่วม
 - 2) การร่วมมือร่วมพลัง และประสานงานกันเป็นทีม
 - 3) การเรียนรู้ร่วมกันและประยุกต์ความรู้สู่การปฏิบัติ
 - 4) ภาวะผู้นำการพัฒนาที่ยั่งยืน
 - 5) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ชั้นเรียนและให้ข้อมูลป้อนกลับร่วมกัน
- ดังกรอบแนวคิดการวิจัยที่แสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community) ได้คัดเลือกพื้นที่การวิจัยที่โรงเรียนบ้านอาจสามารถ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 กระบวนการขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) จำนวน 2 วงรอบ 8 ขั้นตอน โดยประยุกต์ใช้วงรอบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ตามแนวคิดของ Kemmis & Mc Taggart (1988) โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

วงรอบที่ 1 จำนวน 4 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน (Planning) เป็นการเตรียมปัจจัยความพร้อมด้านบุคลากร สถานที่ ข้อมูลระยะเวลา ที่เอื้อต่อการวางแผน ประสานสัมพันธ์ความร่วมมือร่วมพลังกับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เข้ามามีส่วนร่วม

ในการวางแผน แสวงหาแนวทางร่วมในการปรับปรุงพัฒนาส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของครูกับการจัดการศึกษายุคศตวรรษที่ 21 เพื่อตอบโจทย์คุณภาพของผู้เรียน โดยการวิเคราะห์ (SWOT Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติ (Acting) สถานศึกษาได้ดำเนินการปฏิบัติตามแผนงาน โครงการ กิจกรรม โดยการนำโครงการสู่การปฏิบัติตามปฏิทินกรอบระยะเวลาที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้

ขั้นตอนที่ 3 การสังเกต (Observing) สถานศึกษาได้เฝ้าสังเกตการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดระยะเวลาในการดำเนินงานโครงการ กิจกรรม มีการจดบันทึก (Logbook) ข้อมูลและเหตุการณ์ต่าง ๆ ไว้เป็นหลักฐาน

ขั้นตอนที่ 4 การสะท้อนผล (Reflecting) เป็นการสะท้อนผลการดำเนินงานที่ผ่านมาทั้งหมดในรอบแรกของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ว่ามีสิ่งใดบ้างที่ได้ดำเนินการไปแล้วประสบความสำเร็จหรือกิจกรรมที่ได้ดำเนินการไปแล้วไม่ประสบผลสำเร็จ ซึ่งจะต้องได้รับการนำมาปรับปรุงแก้ไขให้สัมฤทธิ์ผลตามตัวบ่งชี้เป้าหมายเชิงประจักษ์ขององค์ประกอบนั้น ๆ

วงรอบที่ 2 อีกจำนวน 4 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 5 การวางแผนใหม่ (Re-Planning) เป็นการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ซึ่งร่วมมือกันกลับมาทบทวนพิจารณาเฉพาะตัวบ่งชี้เป้าหมายเชิงประจักษ์ที่ได้ดำเนินการไปแล้ว ในวงรอบแรก ที่ยังไม่สำเร็จบรรลุเป้าหมายตัวบ่งชี้มาปรับปรุงใหม่ และนำมาดำเนินการใหม่อีกครั้งในวงรอบที่ 2 ส่วนตัวบ่งชี้เป้าหมายเชิงประจักษ์ ที่ดำเนินการบรรลุความสำเร็จไปแล้วก็ยังนำมาวางแผนเพื่อยกระดับความสำเร็จให้เพิ่มสูงขึ้น โดยผู้วิจัย และคณะครูโรงเรียนบ้านอาจสามารถ ร่วมกันดำเนินการอย่างต่อเนื่องในวงรอบที่ 2 ขั้นตอนที่ 5 - 8

ขั้นตอนที่ 6 การปฏิบัติ (Re-Acting) ได้นำโครงการซึ่งมาดำเนินในรอบใหม่วงรอบที่ 2 ขั้นตอนที่ 5 - 8 ทั้งหมดจำนวน 17 ตัวบ่งชี้เป้าหมายเชิงประจักษ์ ที่บรรลุ/ไม่บรรลุตัวบ่งชี้เป้าหมายเชิงประจักษ์ นำกลับมาดำเนินการใหม่อีกครั้ง เป็นการดำเนินการปฏิบัติซ้ำในวงรอบที่สอง จนสามารถบรรลุตัวบ่งชี้เป้าหมายเชิงประจักษ์ ครบทุกตัวบ่งชี้ทั้ง 17 ตัวบ่งชี้เป้าหมายเชิงประจักษ์ ขององค์ประกอบการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

ขั้นตอนที่ 7 การสังเกต (Re-Observing) การดำเนินการในขั้นตอนนี้ ก็ยังดำเนินการเฝ้าสังเกตในสิ่งที่จะเกิดขึ้น จากการปฏิบัติในรอบที่ 2 ใหม่ โดยเฉพาะการนำตัวบ่งชี้เป้าหมายเชิงประจักษ์ที่ไม่ผ่านมาดำเนินการอีกครั้งในรอบที่ 2 การเฝ้าสังเกตก็ยังใช้รูปแบบเดิมคล้ายกับขั้นตอนที่ 3 ในวงรอบแรก ส่วนตัวบ่งชี้ที่ได้ดำเนินการบรรลุเป้าหมายในรอบแรกจำนวน 15 ตัวบ่งชี้ ก็ยังมีการดำเนินการปฏิบัติควบคู่กันไปเพื่อยกระดับเป้าหมายเชิงประจักษ์ให้เพิ่มสูงขึ้น

ขั้นตอนที่ 8 การสะท้อนผล (Re-Reflecting) เป็นขั้นตอนสุดท้ายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 2 วงรอบ 8 ขั้นตอน ซึ่งผู้วิจัยจะต้องสรุปรายงานผลการดำเนินการสะท้อนผล ตั้งแต่เริ่มต้นตั้งแต่ขั้นตอนที่ 1 - 8 จนสิ้นสุดกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ร่วมกันกับคณะครูและผู้ที่มีส่วนร่วมในการวิจัยในครั้งนี้

สรุปผลการวิจัย และอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โรงเรียนบ้านอาจสามารถ จำนวน 2 วงรอบ 8 ขั้นตอน ปัจจัยองค์ประกอบ 5 องค์ประกอบ 17 ตัวบ่งชี้เป้าหมายเชิงประจักษ์ จากการดำเนินการตาม

แผนงานโครงการหลัก (Master Projects Plan) จำนวน 3 โครงการ คือ 1) โครงการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โดยครูสอนให้นักเรียนลงมือปฏิบัติผ่านกระบวนการคิด ทุกระดับชั้นเรียน ทั้งระบบของสถานศึกษา มาจากองค์ประกอบที่ 4 จำนวน 3 ตัวบ่งชี้ สถานศึกษาสามารถดำเนินการสำเร็จบรรลุเป้าหมายเชิงประจักษ์ได้ 2 ตัวบ่งชี้ ยังมีตัวบ่งชี้เป้าหมายเชิงประจักษ์ที่ไม่สำเร็จอีก 1 ตัวบ่งชี้ นั่นคือ กลุ่มครูมีภาวะผู้นำที่ เป็นผู้สร้างให้เกิดการนำ และภาวะผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู 2) โครงการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) มีลักษณะตัวบ่งชี้เป้าหมายเชิงประจักษ์รวมทั้งสิ้น จำนวน 10 ตัวบ่งชี้ ซึ่งมาจากองค์ประกอบที่ 1, 2 และ 5 สถานศึกษาสามารถดำเนินการบรรลุเป้าหมายเชิงประจักษ์ได้ 9 ตัวบ่งชี้ ยังมีตัวบ่งชี้เป้าหมายเชิงประจักษ์ ที่ยังไม่สำเร็จอีก 1 ตัวบ่งชี้ นั่นคือ ครูทุกคนคือผู้เรียนซึ่งเรียนรู้ มีการแบ่งปันความรู้ และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน 3) โครงการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา (IOA) ซึ่งมาจากองค์ประกอบที่ 3 จำนวน 4 ตัวบ่งชี้ สถานศึกษาสามารถดำเนินการบรรลุเป้าหมายเชิงประจักษ์ได้ครบถ้วนทุกตัวบ่งชี้ จึงได้ดำเนินการวิจัยตามกระบวนการวงรอบที่ 2 ขั้นตอนที่ 5 - 8 ต่อ โดยดำเนินการยกระดับความสำเร็จของตัวบ่งชี้เป้าหมายเชิงประจักษ์ที่ประสบผลสำเร็จแล้วให้เพิ่มสูงขึ้น ส่วนตัวบ่งชี้เป้าหมายเชิงประจักษ์ที่ยังดำเนินการไม่สำเร็จ ให้นำกลับมาเข้าสู่กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ในรอบที่ 2 เพื่อดำเนินการให้ประสบกับความสำเร็จบรรลุเป้าหมายครบทุกตัวบ่งชี้เป้าหมายเชิงประจักษ์

2. ผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โรงเรียนบ้านอาจสามารถ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง 3 ระดับ คือ 1) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระดับบุคคล 2) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระดับกลุ่มบุคคล และ 3) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระดับโรงเรียน

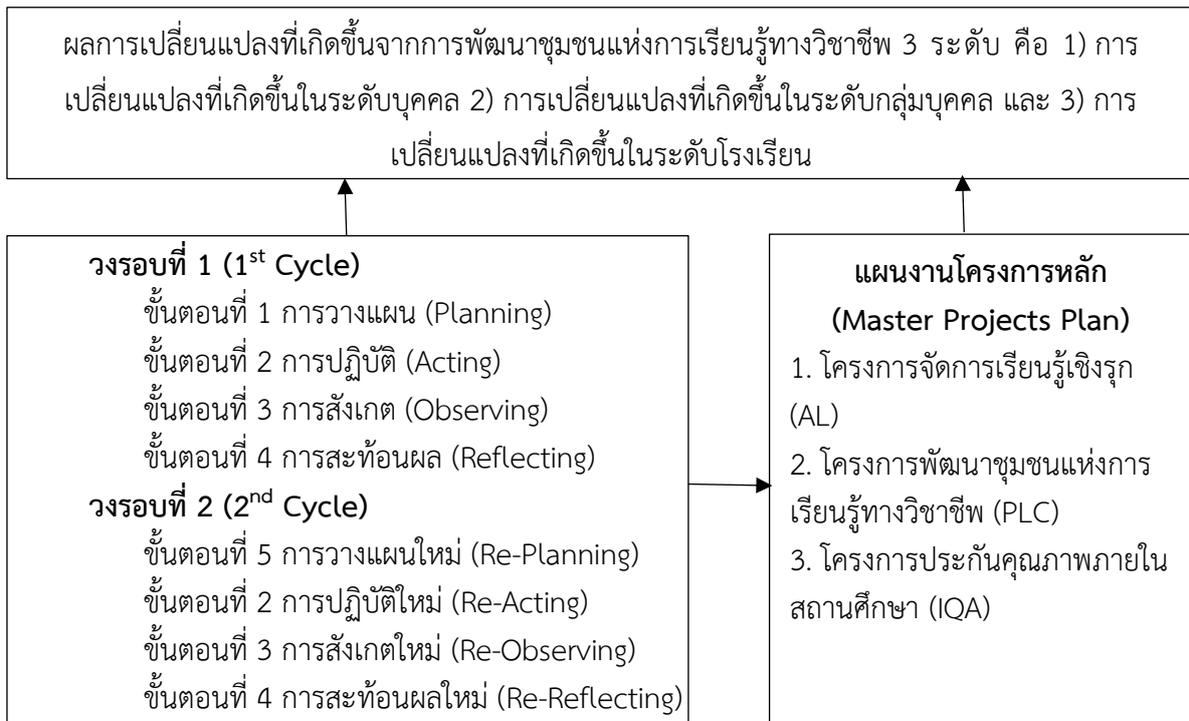
อภิปรายผล

การพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community) เป็นกระบวนการดำเนินการบริหารจัดการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู (PLC) ขึ้นภายในโรงเรียนบ้านอาจสามารถ ตามปัจจัย (Factors) องค์ประกอบ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) ค่านิยม และวิสัยทัศน์ร่วม (2) การร่วมมือร่วมพลัง และประสานงานกันเป็นทีม (3) การเรียนรู้ร่วมกันและประยุกต์ความรู้สู่การปฏิบัติ (4) การมีภาวะผู้นำคำนึงถึงการพัฒนาที่ยั่งยืน และ (5) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ชั้นเรียนและให้ข้อมูลป้อนกลับร่วมกัน ตัวบ่งชี้เป้าหมายเชิงประจักษ์ 17 ตัวบ่งชี้ จากการลงวิจัยในภาคสนามทุกองค์ประกอบสามารถพัฒนาการประสบผลสำเร็จบรรลุเป้าหมาย และเกิดการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง 3 ระดับ คือ ระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับโรงเรียน ทั้งนี้ เนื่องจากกระบวนการของการวิจัยส่งเสริมการทำงานร่วมกันทั้งการวางแผน การปฏิบัติ และการสะท้อนผลอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ วิโรจน์ สารรัตน์ (2561); สายสมร ศักดิ์คำดวง และคณะ (2565) ที่ให้แนวคิดว่าการใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งมีหลักการ แนวคิด และแนวปฏิบัติที่ให้ความสำคัญกับการใช้ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตย (Democratic Leadership) ที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยมีส่วนร่วมกัน ลักษณะเป็นความร่วมมือ (Collaboration) ที่ต่างมีสถานะที่เท่าเทียมกัน (Equally) ในการร่วมกันวางแผน (Planning) ปฏิบัติ (Acting) สังเกต (Observing) และสะท้อนผล (Reflecting) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธีร์ ภูวงคนันท์ (2565); เจนณรงค์ วิสีตี (2565) ที่พบว่า การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพต้องมีการแบ่งปันความคิด แบ่งปันปัญหา การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน ร่วมกันเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ มุ่งเน้นการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นหลัก ใช้หลักการมีส่วนร่วมในการทำงาน มีการสะท้อนกลับด้วยการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ หรือนำเสนอผลงานทางวิชาการ

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่จากการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โรงเรียนบ้านอาจสามารถ ซึ่งใช้กระบวนการขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) จำนวน 2 วนรอบ 8 ขั้นตอน โดยประยุกต์ใช้วงรอบการวิจัยเชิงปฏิบัติการตามแนวคิดของ Kemmis & McTaggart (1988) โดยมีแผนงานโครงการหลัก (Master Projects Plan) คือ โครงการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โครงการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และโครงการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา (IQA) นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงตามเป้าหมายที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 3 ระดับ คือ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระดับบุคคล ระดับกลุ่มบุคคล และระดับโรงเรียน ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่จากการดำเนินการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ควรนำผลการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ไปเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อวงการศึกษา โดยการนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนากระบวนการบริหาร และจัดการศึกษาขึ้นพื้นฐานอย่างมีคุณภาพ เพื่อค้นหาความจริงเชิงเหตุและผล ที่น่าเชื่อถือตามกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ PAOR รวมถึงการนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปสร้างโอกาสในการกำจัดจุดอ่อนเพิ่มจุดแข็งของโรงเรียน เพื่อการปรับปรุงพัฒนาโรงเรียนในอนาคตต่อไป

2. ควรนำแนวทางการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) 2 วนรอบ 8 ขั้นตอน ไปขยายผลต่อยอดกับการทำวิจัยในเรื่องอื่น ๆ หรือนำไปใช้กับพื้นที่ในสถานศึกษาอื่น ๆ ที่มีสภาพปัญหาและบริบทของสถานศึกษาที่ใกล้เคียงคล้ายคลึงกันกับโรงเรียนบ้านอาจสามารถ จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นกับสถานศึกษานั้นต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำข้อมูลสารสนเทศพื้นฐาน และแนวทางการวิจัยเชิงปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ไปเป็นเครื่องมือ ในการส่งเสริมสนับสนุนกระบวนการบริหาร และจัดการเพื่อให้ครูสร้างนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ นำไปปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนรู้ สะท้อนภาพความสำเร็จการจัดการศึกษาของโรงเรียน
2. การนำผลงานวิจัยไปประยุกต์ใช้ หรือการขยายผลต่อยอด อาจทำการถอดบทเรียนการพัฒนา ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของโรงเรียนบ้านอาจสามารถ เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- เจนณรงค์ วิถีดี. (2565). การพัฒนารูปแบบการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมสมรรถนะ การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนบ้านกุดกว้างประชาสรรค์. *วารสารครุศาสตร์ปัญญา*, 1(6), 1-15.
- ชนิดา รัชทรัพย์เมือง. (2556). *ชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาวิชาชีพครู*.
http://www.teachersaslearners.com.front/blog_one/86
- ชัชวาล อาราชฤทธิ์. (2559). *การพัฒนาชุมชนวิชาการในโรงเรียนการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม*. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาระดับบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ธีร์ ภาวักนันท์, สุกิจ โพธิ์ศิริกุล, วรวิทย์ กุลจิระกาญจน์, สุรพล ทับทิมหิน และทินกร ภาคนาม. (2565). กลยุทธ์ การพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรเพื่อส่งเสริมการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้. *วารสารครุศาสตร์ปัญญา*, 1(1), 29-42.
- นิพล อินนอก. (2562). *งานวิจัยตัวแปรที่ส่งผลต่อความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ ของโรงเรียน ประถมศึกษาขนาดเล็ก ในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรีรินทร์*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต. นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.
- ประเวศ วะสี. (2556). *ชุมชนการเรียนรู้ครู: เปลี่ยน “ห้องเรียน” ให้เป็น “ห้องเรียน (รู้)”*. ในรายงานสรุปการ เสวนาวิชาการเวทีปฏิรูปการเรียนรู้สู่การศึกษาเพื่อคนทั้งมวล ครั้งที่ 17. 4 มิถุนายน 2556. โรงแรมมิราเคิล กรุงเทพมหานคร.
- โรงเรียนบ้านอาจสามารถ. (2564). *รายงานการประเมินตนเอง (SSR) ปีการศึกษา 2563*. ขอนแก่น: ฝ่าย วิชาการโรงเรียนบ้านอาจสามารถ.
- วรลักษณ์ ชูกำเนิด และ เอกรินทร์ สังข์ทอง. (2557). *โรงเรียนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู เพื่อการพัฒนา วิชาชีพครูที่เน้นผู้เรียนเป็นหัวใจสำคัญ*. *วารสารวิทยบริการมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, 25(1), 1-10.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: ตถาคาพับลิเคชั่น.
- วิราวรรณ เพ็ชรนาวา. (2563). *แนวทางการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในสหวิทยาเขตวิภาวดี กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, ภาควิชา พื้นฐานทางการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิโรจน์ สารรัตนะ. (2561). *การวิจัยทางการบริหารการศึกษา: แนวคิดและกรณีศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิ.

- สายสมร ศักดิ์คำดวง, สุพจน์ ประไพเพชร, สุดสวาสดี ประไพเพชร, วสันต์ แสงเหลา, และโกศิษฐ์ เปล
รินทร์. (2565). การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม: แนวทางการประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา. *วารสาร
ครุศาสตร์ปัญญา*, 1(3), 38-52.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). *การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21*.
<http://www.P21.org/Framework>
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2556). *รายงานการประเมิน
คุณภาพภายนอกรอบสาม*. กรุงเทพฯ: สำนักงาน.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2554). *ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-
2561)*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.
- Bolam et al. (2005). *Creating and Sustaining Effective Professional Learning Communities*.
Nothingham: University of Bristol.
- Bryk, A. Camburn, E, and Louise, K.S. (1999). *Professional Learning in Chicago Elementary
School. Facilitating Factors and Organizational Consequences*. Educational
Administration Quarterly.35 supplement (1999):751-781.
- Bulkley, K.E. and Hicks, J. (2005). Managing Community: Professional Community in Charter
Schools operated by Educational Management Organization. *Educational
Administration Quarterly*, 41(2).
- Cibulka, J., and Nakyama, M. (2003). *Practitioner's Guide to Learning Communities*. Creation
of high-performance schools through organizational and individual learning.
Washington, DC: National Partnership for Excellence and Accountability in Teaching.
- DuFour, R., & Eaker. R. (1988). *Professional Learning Communities at Work. Best practice for
Enhancing Student Achievement*. Bloomington: National Education Service.
- Hord, S.M. (1997). *Professional Learning Communities: Communities of Continuous Inquiry and
Improvement*. Texas: Southwest Educational Development Laboratory.
- Kemmis, S; & McTaggart. R. (1988). *The Action Research Planner*. 3rd ed. Victoria : Deakin
University Press.
- Servage, L. (2008). *Critical and Transformative Practices in Professional Learning Communities*.
Teacher Education Quarterly: Winter.

บทความวิจัย (Research Article)

การบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียน
มัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น
Student Affairs Administration According to the Four Brahmavihara of
Secondary School Administrators Under the Office of Khon Kaen
Secondary Educational Service Area

ศิริลักษณ์ นิสสัยพันธุ์¹, พระฮอนด้า วาทสวุโท² สุนทร สายคำ³

Siriluk Nissaiphan¹ Phra Honda Vadasuddo² Sunthon Saikham³

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น^{1,2,3}

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand^{1,2,3}

Received: April 11, 2023 Revised: May 30, 2023, Accepted: June 1, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ขอนแก่น และ 2) เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียน ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ขอนแก่น กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ขอนแก่น จำนวน 364 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.95 และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1) การบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น โดยภาพรวม และรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุดด้านส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน รองลงมา ด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ด้านสุขภาพอนามัย 2) แนวทางในการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ผู้บริหารควรให้ความสำคัญในประเด็นต่อไปนี้ ประกอบด้วย 1. โรงเรียนควรมีการตรวจสอบคุณภาพอาหารของผู้ประกอบการและผู้จำหน่ายอาหารโดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเป็นประจำ ร้านจำหน่ายอาหารในโรงอาหารของโรงเรียนได้รับการรับรองคุณภาพมาตรฐาน Clean Food Good Taste 2. โรงเรียนควรจัดการอบรม เพื่อให้เพื่อนช่วยเป็นพี่ที่ปรึกษาให้เพื่อนนักเรียน และจัดให้มีห้องแนะแนวเพื่อให้คำปรึกษาแก่นักเรียน ทั้งด้านการเรียนรู้ การปรับตัวเข้ากับเพื่อนและสังคม การให้คำปรึกษาในเรื่องปัญหาสุขภาพจิต โดยไม่เปิดเผยข้อมูลนักเรียน 3. โรงเรียนควรจัดให้มีกิจกรรมการแข่งขันกีฬาชนิดต่าง ๆ ของนักเรียนทั้งกีฬาภายในและส่งตัวแทนนักกีฬาไปร่วมแข่งขันในระดับต่าง ๆ เพื่อพัฒนาความสามารถด้านกีฬาของนักเรียน

คำสำคัญ : การบริหาร, งานกิจการนักเรียน, หลักพรหมวิหาร 4, ผู้บริหารโรงเรียน

¹ Corresponding author, Tel. 0994717161, Email: 6405205030@mcu.ac.th

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the condition of student affairs administration of secondary school administrators under the Office of Khon Kaen Secondary Educational Service Area; 2) to propose guidelines for student affairs administration according to the Four Brahmavihara of secondary school administrators under the Office of Khon Kaen Secondary Educational Service Area. The sample group included 346 school administrators and teachers in secondary schools under the Office of Khon Kaen Secondary Educational Service Area. The research tools were a questionnaire with a reliability value of 0.95 and an interview form. Data were analyzed by finding the following statistics: frequency, percentage, mean, and standard deviation, and content analysis was used to interpret the qualitative data. The research results found that: The student affairs administration of secondary school administrators under the Office of Khon Kaen Secondary Educational Service Area, in overall and aspect perspectives, was statistically rated at the highest level. The aspect with the highest mean was promoting democracy in schools, followed by the student support system, respectively. The aspect with the lowest mean was health. 2) The guidelines for student affairs administration according to the Four Brahmavihara of secondary school administrators under the Office of Khon Kaen Secondary Educational Service Area were that administrators should focus on the following issues: schools should regularly inspect food quality of food operators and food vendors by health officials. Food shops in the school cafeteria should be certified with Clean Food Good Taste standards. (2) Schools should organize training for friends to help mentor fellow students and set up a supervision room to advise students on both learning and adaptation to friends and society and mental health counseling without disclosing student information. (3) Schools should organize various kinds of sports competitions for students, including intramural sports, and send sports representatives to compete at various levels to develop students' sports abilities.

Keywords: Administration, Student Affair, Four Brahmavihara, Administrator

บทนำ

ความท้าทายที่เป็นพลวัตของโลกศตวรรษที่ 21 ทั้งในส่วนที่เป็นแรงกดดันภายนอก ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงของบริบทเศรษฐกิจและสังคมโลก อันเนื่องมาจากการปฏิวัติดิจิทัล (Digital Revolution) การเปลี่ยนแปลงสู่อุตสาหกรรม 4.0 (The Fourth Industrial Revolution) การดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ 2573 (Sustainable Development Goal : SDGs 2030) ที่ประเทศไทยได้ให้สัตยาบัน รวมทั้งผลกระทบของการเป็นประชาคมอาเซียน และความต้องการกำลังคนที่มีทักษะในศตวรรษที่ 21 ประกอบกับแรงกดดันจากภายในประเทศ จากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่ส่งผลให้ประเทศเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ในอนาคตอันใกล้ การติดต่อกับต่างประเทศที่มีรายได้ปานกลาง

ทัศนคติความเชื่อค่านิยมวัฒนธรรมและพฤติกรรมของประชากรที่ปรับเปลี่ยนไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ การเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศที่ส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลายและเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว รวมทั้งระบบการศึกษาที่ยังมีปัญหามากมายประการ นับตั้งแต่ปัญหาคุณภาพของคนไทยทุกช่วงวัย ปัญหาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกกระดับ จุดอ่อนของระบบการศึกษาและการพัฒนาบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ เทคโนโลยี และการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่ยังไม่เหมาะสม ขาดความคล่องตัวอย่างมีความเหลื่อมล้ำในโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา รวมทั้งปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม และการขาดความตระหนักถึงความสำคัญของการมีวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต และการมีจิตสาธารณะของคนไทยส่วนใหญ่ ส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาที่ต้องปรับเปลี่ยนให้สนองและรองรับความท้าทายดังกล่าว จึงมีความจำเป็นที่ประเทศไทยต้องปฏิรูปการศึกษา เพื่อให้ระบบการศึกษาเป็นกลไกหลักของการขับเคลื่อนประเทศภายใต้รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทยฉบับใหม่ กรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี พ.ศ. (2560 - 2579) เพื่อให้สามารถนำพาประเทศไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนในอีก 20 ปีข้างหน้า (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560; สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2545; วิวัฒน์ ตู้อัจฉริยะ, สาริศาสา เจนเข้ว่า และสุนทร โคตรบรรเทา, 2562; ชญรัฐ อิมโสมนัสสกุล, 2558)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น (2565) ได้มีการขับเคลื่อนและยกระดับคุณภาพการศึกษาภายใต้แนวคิด “สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน วิถีใหม่ วิถีคุณภาพ” โดยกำหนดจุดเน้นและขอบข่ายภารกิจงานกิจการนักเรียนของกลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา สำนักงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ประกอบด้วย ด้านการแนะแนว ด้านสุขภาพอนามัย ด้านกีฬา และนันทนาการ ด้านการส่งเสริมป้องกันและคุ้มครองความปลอดภัยนักเรียน ด้านส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน ด้านวินัยนักเรียน ด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด และมีนโยบายให้สถานศึกษาบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารจัดการ ซึ่งหลักธรรมสำหรับนักบริหารที่สำคัญ ได้แก่ หลักพรหมวิหาร 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมพื้นฐานที่ผู้บริหารสถานศึกษาทุกคนได้นำไปปฏิบัติในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ดังนั้น เพื่อให้ได้สารสนเทศในการส่งเสริมการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายการบริหารจัดการงานกิจการนักเรียนจึงได้ศึกษาสภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ขอนแก่น และเสนอแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียน ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษานำข้อมูลสารสนเทศที่ได้จากการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการให้มีประสิทธิผลต่อไป

คำถามการวิจัย

1. สภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น อยู่ในระดับใด
2. แนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การบริหารงานกิจการนักเรียน

งานกิจการนักเรียนมีความสำคัญมาก เป็นงานที่สนับสนุนงานด้านการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การบริหารกิจการนักเรียนมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ ภายในโรงเรียน โดยผ่านกิจกรรมหลากหลายที่โรงเรียนจัดขึ้นโดยครูและนักเรียน มีโอกาส สร้างความเข้าใจในการแก้ไขปัญหาชีวิตร่วมกัน ช่วยเหลือนักเรียนในด้านการเรียนหรือความประพฤติ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านอารมณ์ สังคมและจิตใจนำไปสู่การเป็นคนดีของสังคมต่อไป มีนักวิชาการหลายท่าน ได้ให้ความหมายของการบริหารงานกิจการนักเรียนไว้สอดคล้องกัน เช่น ญัฐนนท์ คำชาย (2562) ให้นิยามว่า การบริหารงานกิจการนักเรียนเป็นการดำเนินงานเกี่ยวกับการให้บริการต่างๆ แก่นักเรียน ประกอบด้วย การรับนักเรียน การปฐมนิเทศ การจัดนักเรียน เข้าชั้นเรียน การควบคุมเวลาการเรียน การมอบงานให้นักเรียนทำการประเมินผลการเรียน การรายงานผล การนิเทศ การจัดโปรแกรมพิเศษแก่นักเรียนที่มีปัญหา การรักษาวินัย การแนะแนว การสาธารณสุข การช่วยเหลือนักเรียนในด้านส่วนตัวและภาวะอารมณ์ กังวล วิตกกังวล แพงดาน. (2564) สรุปว่า การบริหารจัดการงานกิจการนักเรียนเป็นการจัดการบริหารในรูปแบบการให้บริการด้านต่างๆ ให้แก่นักเรียน เพื่อส่งเสริมสนับสนุนงานทางวิชาการในชั้นเรียนให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น สุรพัชร เกตุรัตน์ (2561) กล่าวว่า การบริหารกิจการนักเรียนเป็นการดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนานักเรียน ให้มีคุณภาพเหมาะสมตามควรแก่วัย มีทักษะการดำเนินชีวิต ช่วยเหลือตนเองได้ มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์และศีลธรรมจริยธรรม รวมทั้งดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมอย่างเป็นสุข

จากการศึกษาและสังเคราะห์ข้อบ่งชี้การบริหารงานกิจการนักเรียนตามกรอบแนวคิดของ Hoy & Mislal (2012); สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2556); สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น. (2565); ญัฐนนท์ คำชาย (2562); สุรพัชร เกตุรัตน์. (2561); กังวล วิตกกังวล แพงดาน (2564) พบว่า มีการดำเนินงาน 8 ด้าน ได้แก่ ด้านงานแนะแนว ด้านสุขภาพอนามัย ด้านกีฬาและนันทนาการ ด้านการส่งเสริมป้องกันและคุ้มครองความปลอดภัยนักเรียน ด้านประชาธิปไตยในโรงเรียน ด้านวินัย ด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และด้านงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด

หลักพรหมวิหาร 4

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจ ตีโต) (2552); พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2538); พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2546); พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2547); มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2539) ได้สรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับหลักพรหมวิหาร 4 ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงาน ไว้สอดคล้องกันดังนี้

พรหมวิหาร 4 หรือ *พรหมวิหารธรรม* เป็นหลักธรรมประจำใจเพื่อให้ตนดำรงชีวิตได้อย่างประเสริฐ และบริสุทธิ์เฉกเช่นพรหม เป็นแนวธรรมปฏิบัติของผู้ที่ปกครอง และการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ประกอบด้วยหลักปฏิบัติ 4 ประการ ได้แก่

เมตตา คือ ความรักใคร่ปรารถนาดีอยากให้เรามีความสุข มีจิตอันแผ่ไมตรีและคิดทำประโยชน์แก่มนุษย์สัตว์ทั่วหน้า

กรุณา คือ ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ ใฝ่ใจในอันจะปลดเปลื้องบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของปวงสัตว์

มุทิตา คือ ความยินดี ในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุข มีจิตผ่องใสบันเทิง ประกอบด้วยอาการแช่มชื่นเบิกบานอยู่เสมอ ต่อสัตว์ทั้งหลายผู้ดำรงในปกติสุข พลอยยินดีด้วยเมื่อเขาได้ดีมีสุข เจริญงอกงามยิ่งขึ้นไป

อุเบกขา คือ ความวางใจเป็นกลาง อันจะให้ดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา คือมีจิตเรียบตรงเที่ยงธรรมดุจดั่งน้ำนิ่ง ไม่เอนเอียงด้วยรักและชัง พิจารณาเห็นกรรมที่สัตว์ทั้งหลายกระทำแล้ว อันควรได้รับผลดีหรือชั่ว สมควรแก่เหตุอันตนประกอบ พร้อมทั้งจะวินิจฉัยและปฏิบัติไปตามธรรม รวมทั้งรู้จักวางเฉยสงบใจมองดู ในเมื่อไม่มีกิจที่ควรทำ เพราะเขารับผิดชอบตนได้ดีแล้ว เขาสมควรรับผิดชอบตนเอง หรือเขาควรได้รับผลอันสมกับความรับผิดชอบของตน

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) แบบแผนผสมผสาน (Convergent design) เป็นการออกแบบการวิจัยโดยมีการดำเนินการวิจัยทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพพร้อม ๆ กันมีลำดับความสำคัญเท่า ๆ กัน ผู้วิจัยจะแยกการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลออกจากกันโดยจะรวมข้อมูลทั้งสองชุดเข้าด้วยกันในการตีความหมายในลักษณะของการผสมผสานระหว่างข้อมูลทั้ง 2 ชุด (Creswell, 2015 อ้างถึงในสัมฤทธิ์ กางเพ็ง และคณะ, 2565) มีวิธีดำเนินการ ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ขอนแก่น จำนวน 364 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.95 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในสถานศึกษาที่มีวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) จำนวน 5 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

3. การผสมผสานและสรุปผลการวิจัย เป็นการนำเอาผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยจากการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยจะรวมข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ทั้งสองชุดเข้าด้วยกันในการตีความหมายในลักษณะของการผสมผสานระหว่างข้อมูลทั้ง 2 ชุด เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 1 และข้อ 2

สรุปผลการวิจัย และอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากขึ้นไปทุกด้าน โดยด้านที่มีระดับการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4 ประกอบด้วย ด้านส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน รองลงมา ด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และด้านการส่งเสริมป้องกันและคุ้มครองความปลอดภัย ด้านงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด ด้านวินัย

นักเรียน ด้านงานแนะแนว ด้านกีฬาและนันทนาการ ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีระดับการบริหารงานกิจการนักเรียน ต่ำที่สุด ด้านสุขภาพอนามัย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อในแต่ละด้าน มีดังนี้

1.1 ด้านงานแนะแนว โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีระดับการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4 สูงสุด คือ โรงเรียนจัดให้ทำคำสั่งแต่งตั้งครูหัวหน้างานแนะแนวและครูเจ้าหน้าที่งานแนะแนว รองลงมา โรงเรียนมีการจัดให้มีห้องหรือหน่วยบริการแนะแนวไว้อย่างถูกต้องเหมาะสม โรงเรียนสนับสนุนด้านงานแนะแนวแก่นักเรียน โดยให้มีการส่งเสริมสำรวจปัญหาของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

1.2 ด้านสุขภาพอนามัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีระดับของการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4 สูงสุด โรงเรียนส่งเสริมถึงการจัดห้องพยาบาลที่ถูกสุขลักษณะอากาศถ่ายเทสะดวกและมีเพียงพอต่อการรับบริการของนักเรียน รองลงมาคือ โรงเรียนให้ความสำคัญในการดูแลความสะอาดและปลอดภัยของนักเรียน โรงเรียนจัดให้มีการจัดทำแผนการปฏิบัติการงานด้านสุขภาพของนักเรียน โรงเรียนจัดสนับสนุนให้มีการบริการน้ำดื่มให้นักเรียนสะอาดและเพียงพอต่อความต้องการ ส่วนข้อที่มีระดับการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4 ด้านสุขภาพอนามัย ต่ำที่สุด โรงเรียนส่งเสริมการจัดห้องน้ำห้องส้วมที่ถูกสุขลักษณะและเพียงพอต่อการใช้บริการภายในโรงเรียน

1.3 ด้านกีฬาและนันทนาการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีระดับของการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4 สูงสุด โรงเรียนมีแผนการดำเนินงานส่งเสริมการจัดกิจกรรมนันทนาการ รองลงมา โรงเรียนจัดสรรงบประมาณในการส่งเสริมการจัดกิจกรรมนันทนาการมีจำนวนเพียงพอ โรงเรียนมีบุคลากรที่ดูแลรับผิดชอบกิจกรรมนันทนาการที่มีความรู้ความสามารถ โรงเรียนจัดสรรงบประมาณในการส่งเสริมการจัดกิจกรรมนันทนาการมีจำนวนเพียงพอ ส่วนข้อที่มีระดับการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4 ด้านกีฬาและนันทนาการ ต่ำสุด โรงเรียนมีสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับการจัดกิจกรรมนันทนาการ

1.4 ด้านการส่งเสริมป้องกันและคุ้มครองความปลอดภัยนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีระดับของการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4 สูงสุด โรงเรียนมีคำสั่งแผนงานในการส่งเสริมป้องกันและคุ้มครองความปลอดภัยนักเรียน รองลงมา โรงเรียนมีเครือข่ายความร่วมมือกับผู้ปกครองและหน่วยงานภายนอกในการแก้ไขพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ และโรงเรียนสนับสนุนและตระหนักถึงการแก้ไขพฤติกรรมติดตามพฤติกรรมและนำผลที่ได้ไปปรับปรุงการปฏิบัติงานของครูปกครอง ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีระดับการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4 การส่งเสริมป้องกันและคุ้มครองความปลอดภัยนักเรียน ต่ำที่สุด โรงเรียนตระหนักถึงการจัดกิจกรรมเหมาะสมกับ สถานการณ์ในปัจจุบันและคำนึงถึงความปลอดภัยของนักเรียน

1.5 ด้านประชาธิปไตยในโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีระดับของการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4 สูงสุด โรงเรียนส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักใช้สิทธิ์ในการเลือกตั้ง จัดให้มีการเลือกตั้งประธานนักเรียนและคณะกรรมการนักเรียน รองลงมา โรงเรียนจัดให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการนักเรียนหรือกิจกรรมสภานักเรียนของโรงเรียนตามระเบียบของสถานศึกษา โรงเรียนจัดให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการนักเรียนหรือกิจกรรมสภานักเรียนของโรงเรียนตามระเบียบของสถานศึกษา และ โรงเรียนไม่ปิดกั้นนักเรียนในการแสดงความคิดเห็นเรื่องสิทธิเสรีภาพและการเมือง ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีระดับการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4 ด้าน

ด้านประชาธิปไตยในโรงเรียน ต่ำที่สุด โรงเรียนจัดอบรมนักเรียนให้มีความรู้ ความเข้าใจในหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

1.6 ด้านวินัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีระดับของการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร ๔ สูงสุด คือ โรงเรียนจัดให้มีการแต่งตั้งคำสั่งหัวหน้างานและครูรับผิดชอบดูแลงานระเบียบวินัยโดยพิจารณาจากความสามารถและความเหมาะสม รองลงมา คือ โรงเรียนจัดกิจกรรมส่งเสริมการจัดอบรมและควบคุมดูแลความประพฤติของนักเรียนให้อยู่ในระเบียบวินัยของโรงเรียน ให้นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกำหนดกฎ ระเบียบ ของโรงเรียน โรงเรียนจัดให้มีการจัดทำแผนการดำเนินงานและขอข่ายหน้าทำงานระเบียบวินัยอย่างเป็นรูปธรรม และโรงเรียนให้นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกำหนดกฎ ระเบียบ ของโรงเรียน ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีระดับ การบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4 ด้านวินัย ต่ำที่สุด โรงเรียนจัดทำคู่มือนักเรียนที่บรรจुरะเบียบและข้อปฏิบัติต่าง ๆ ที่เป็นปัจจุบันให้นักเรียนและผู้ปกครองทราบอย่างสม่ำเสมอ

1.7 ด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีระดับของการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4 สูงสุด โรงเรียนจัดให้มีการจัดทำแผนการดำเนินงานและขอข่ายหน้าทำงานระเบียบวินัยอย่างเป็นรูปธรรม รองลงมา โรงเรียนจัดให้มีการแต่งตั้งคำสั่งหัวหน้างานและครูรับผิดชอบดูแลงานระเบียบวินัยโดยพิจารณาจากความสามารถและความเหมาะสม โรงเรียนจัดทำคู่มือนักเรียนที่บรรจुरะเบียบและข้อปฏิบัติต่าง ๆ ที่เป็นปัจจุบันให้นักเรียนและผู้ปกครองทราบอย่างสม่ำเสมอและโรงเรียนให้นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกำหนดกฎ ระเบียบ ของโรงเรียน ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีระดับการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4 ด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ต่ำที่สุด โรงเรียนจัดกิจกรรมส่งเสริมการจัดอบรมและควบคุมดูแลความประพฤติของนักเรียนให้อยู่ในระเบียบวินัยของโรงเรียน

1.8 ด้านงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีระดับของการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4 สูงสุด โรงเรียนมีระบบการส่งต่อนักเรียนที่มีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ รองลงมา โรงเรียนมีเครือข่ายความร่วมมือกับผู้ปกครองและหน่วยงานภายนอกในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมีคำสั่ง/แผนงานดำเนินการคัดกรองนักเรียนและการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล โรงเรียนสนับสนุนและตระหนักถึงการประสานงานกับครูที่ปรึกษาในการแก้ปัญหาของนักเรียนเป็นรายบุคคล ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีระดับการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4 ด้านงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด ต่ำที่สุด โรงเรียนมีแผนงานและกิจกรรมที่หลากหลายในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2. แนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ที่สำคัญ ได้แก่

- 2.1 จัดกิจกรรมการให้คำปรึกษาการแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาดังต่าง ๆ
- 2.2 ส่งเสริมการตรวจสอบสุขภาพของนักเรียนเป็นประจำทุกปี
- 2.3 จัดให้มีแผนการดำเนินงานพัฒนาและส่งเสริมนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษด้านกีฬาและนันทนาการ
- 2.4 อบรมให้ความรู้เรื่องในการปฏิบัติตนในฐานะพลเมืองดีของชาติตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
- 2.5 แต่งตั้งคณะทำงานกำกับดูแลความประพฤตินักเรียน

2.6 ใช้แอปพลิเคชันในการกำกับติดตามการเรียน การเข้าออกโรงเรียน การตัดคะแนนความประพฤติของนักเรียน และการรายงานข้อมูลแก่ผู้ปกครอง

2.7 จัดให้มีการคัดกรองนักเรียนรายบุคคล การประเมิน SDQ การสร้างระบบดูแลช่วยเหลือภาคีเครือข่ายความร่วมมือระหว่างครู นักเรียน ผู้ปกครอง และหน่วยงานภาครัฐเพื่อการส่งต่อ

2.8 จัดอบรมให้นักเรียนมีความรู้เรื่องบุหรี่ปั๊พไฟฟาและสารเสพติดรูปแบบใหม่ ๆ การให้โทษต่อร่างกายและความผิดทางกฎหมาย

อภิปรายผล

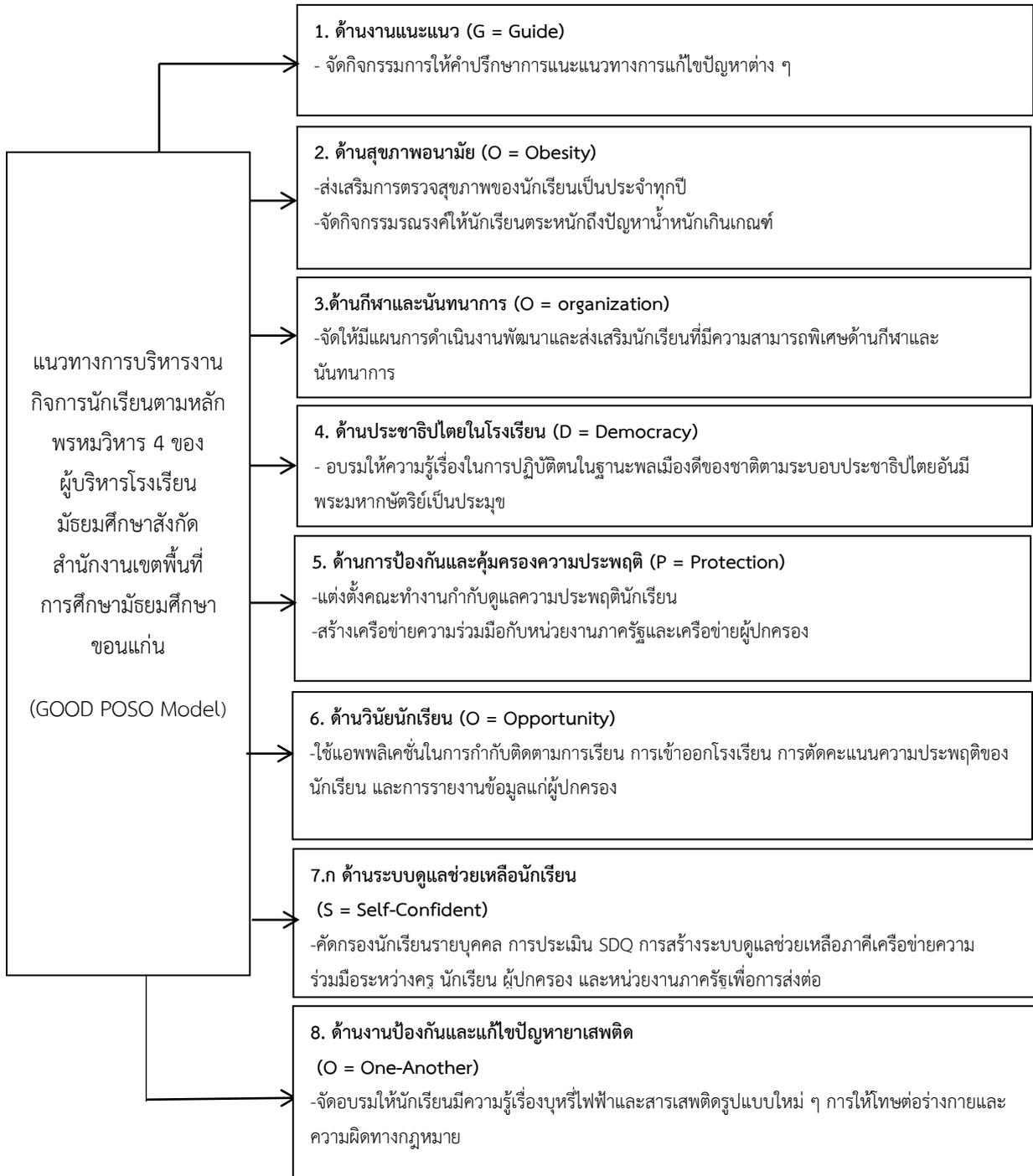
จากผลการวิจัย พบว่า สภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดขึ้นไปทุกด้าน โดยด้านที่มีระดับการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4 ประกอบด้วย ด้านส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน รองลงมา ด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และด้านการส่งเสริมป้องกันและคุ้มครองความปลอดภัย ด้านงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด ด้านวินัยนักเรียน ด้านงานแนะแนว ด้านกีฬาและนันทนาการ ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีระดับการบริหารงานกิจการนักเรียนต่ำที่สุด ด้านสุขภาพอนามัย ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากแนวนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ที่ส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาทุกแห่งในสังกัดดำเนินการโดยนำหลักธรรมมาบูรณาการในการบริหารจัดการ นอกจากนี้ ในบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานั้นให้ความสำคัญกับงานประชาธิปไตยในโรงเรียนที่ส่งเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมของนักเรียนในการบริหารจัดการ โดยคณะกรรมการสถานักเรียนที่เข้มแข็งส่งผลให้มีการดำเนินงานในด้านประชาธิปไตยมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าทุกด้าน และผลการวิจัยยังสอดคล้องกับ กัณพัฒนา (2564) ที่ศึกษาการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนขยายโอกาสสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 พบว่า การบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนขยายโอกาสสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดขึ้นไปทุกด้าน ดังนั้น จึงเป็นบรรยากาศที่เอื้อให้สถานศึกษาทุกแห่งในสังกัดได้เสริมสร้างและพัฒนาการบริหารงานกิจการนักเรียนให้บรรลุเป้าหมายที่สูงขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยนำไปสู่แนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น หรือที่เรียกว่า GOOD POSO Model ซึ่งเป็นองค์ความรู้ให้สถานศึกษาในสังกัดนำไปใช้ และพัฒนาการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักพรหมวิหารธรรมเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหารจัดการให้เกิดประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 1) ด้านงานแนะแนวควรจัดกิจกรรมการให้คำปรึกษาการแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ 2) ด้านสุขภาพอนามัยควรส่งเสริมการตรวจสุขภาพของนักเรียนเป็นประจำทุกปี 3) ด้านกีฬาและนันทนาการควรจัดให้มีแผนการดำเนินงานพัฒนาและส่งเสริมนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษด้านกีฬาและนันทนาการ 4) ด้านการส่งเสริมป้องกันและคุ้มครองความปลอดภัยนักเรียน ควรอบรมให้ความรู้เรื่องในการปฏิบัติตนในฐานะพลเมืองดีของชาติตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข 5) ด้านประชาธิปไตยในโรงเรียนควรแต่งตั้งคณะทำงานกำกับดูแลความปลอดภัยนักเรียน 6) ด้านวินัยควรใช้แอปพลิเคชันในการกำกับติดตามการเรียน การเข้าออกโรงเรียน การตัดคะแนนความประพฤติของนักเรียน และการรายงานข้อมูลแก่ผู้ปกครอง 7) ด้าน

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนควรจัดให้มีการคัดกรองนักเรียนรายบุคคล การประเมิน SDQ การสร้างระบบดูแลช่วยเหลือภาคีเครือข่ายความร่วมมือระหว่างครู นักเรียน ผู้ปกครอง และหน่วยงานภาครัฐเพื่อการส่งต่อ และ 8) ด้านงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดควรจัดอบรมให้นักเรียนมีความรู้เรื่องบุหรีไฟฟ้าและสารเสพติดรูปแบบใหม่ ๆ การให้โทษต่อร่างกายและความผิดทางกฎหมาย ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่จากการดำเนินการวิจัย GOOD POSO Model

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

จากสภาพการดำเนินงานแม้ว่าจะมีการดำเนินงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แต่มีบางประเด็นที่โรงเรียนให้ความสำคัญในการปฏิบัติต่ำกว่าประเด็นอื่นๆ ในแต่ละด้าน ดังนั้น จึงควรให้ความสำคัญและส่งเสริมหรือกระตุ้นให้มีการดำเนินงานให้มากยิ่งขึ้น ดังต่อไปนี้

1. ควรมีการส่งเสริมให้มีการสำรวจปัญหาของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องตลอดปี
2. ส่งเสริมการจัดห้องน้ำห้องส้วมที่ถูกสุขลักษณะและเพียงพอต่อการให้บริการภายในโรงเรียน
3. จัดสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับการจัดกิจกรรมนันทนาการ
4. ตระหนักถึงการจัดกิจกรรมเหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบันและคำนึงถึงความปลอดภัยของนักเรียน
5. จัดอบรมนักเรียนให้มีความรู้ ความเข้าใจในหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
6. จัดทำคู่มือนักเรียนที่บรรจุระเบียบและข้อปฏิบัติต่าง ๆ ที่เป็นปัจจุบันให้นักเรียนและผู้ปกครองทราบอย่างสม่ำเสมอ
7. จัดกิจกรรมส่งเสริมการจัดอบรมและควบคุมดูแลความประพฤติของนักเรียนให้อยู่ในระเบียบวินัยของโรงเรียน
8. จัดทำแผนงานและกิจกรรมที่หลากหลายในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4 ไปทดลองใช้ในสถานศึกษา โดยออกแบบเป็นการวิจัยและพัฒนา หรือการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
2. ควรมีการวิจัยเชิงบรรยายหรือการวิจัยแบบผสมผสานวิธีโดยนำหลักพุทธธรรมอื่น ๆ มาบูรณาการกับการบริหารงานกิจการนักเรียน เช่น หลักสังคหวัตถุ 4 หรือหลักสัพบุริสธรรม 7 เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กัณพัฒน์ แพงदान. (2564). การบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนขยายโอกาส สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ชญ์รัฐ อิมโสมนัสสกุล. (2558). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของแนวคิดทฤษฎีการเกิดวินัยในตนเอง. *วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา*, 5(2), 11-11.
- ณัฐนนท์ คำชาย. (2562). การบริหารจัดการงานกิจกรรมนักเรียนแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนเทพดินทร์วิทยาเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจฺ ติโต). (2552). *วิธีบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่*.
https://www.mcu.ac.th/directory_uploads/administrator/file_upload/20180810135126_5579A3DA-BE21-41B8-A7AC-E517A756F6E5.pdf
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2538). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). *ภาวะผู้นำ*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2547). *ธรรมนุญชีวิต*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิวัฒน์ ตู้อัจฉริยะ, สาริตาส เจนเข้ว่า และสุนทร โคตรบรรเทา. (2562). การสร้างวินัยในสถานศึกษา. *Journal nmc.ac*, 9(1), 22-22.
- สัมฤทธิ์ กางเพ็ง, ชุตติภา บุตรดีวงศ์, สมเกียรติ เจษฎากุลทวี, พลสิษฐ์ อมรเชษณ์, และอภิชาติ นานาเอ้าท์. (2565). การวิจัยแบบผสมผสานวิธี: กระบวนทัศน์การวิจัยในศตวรรษที่ 21. *วารสารครุศาสตร์ปัญญา*, 1(3), 64-83.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น. (2565). *นโยบายการพัฒนาคุณภาพการศึกษา*. ขอนแก่น: กลุ่มนโยบายและแผน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2556). *คู่มือการบริหารโรงเรียนในโครงการพัฒนาการบริหารรูปแบบนิติบุคคล*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2545). *ปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542*. กรุงเทพฯ: บุญศิริการพิมพ์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สุรพัชร เกตุรัตน์. (2561). *การบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ*. การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Hoy, W.K. and Mislal, C.G. (2012). *Educational Administration Theory: Research and Practice*. New York: McGraw-Hill.

บทความวิจัย (Research Article)

การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2
Academic Administration According to the Four Iddhipada in the Digital
Age of Educational Institution Administrators Under the Office of
Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 2

จิรนุช ตันติ¹ สุนทร สายคำ² ทวี สระน้ำคำ³
Jeeranut Tanti¹ Sunthon Saikham² Tawee Sranamkam³
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น^{1,2,3}
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand^{1,2,3}

Received: April 13, 2023 Revised: May 30, 2023, Accepted: June 1, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 และเพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาใช้รูปแบบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 80 คน เครื่องมือที่ใช้เชิงปริมาณคือ แบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.66 และการวิจัยเชิงคุณภาพคือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง โดยใช้สถิติวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 ท่าน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ระดับมากที่สุด คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา รองลงมา คือ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน และการปฏิบัติอยู่ระดับน้อยที่สุด คือ การวัดผล และประเมินผลการศึกษา และ 2) แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ผู้บริหารและครูวิชาการจัดทำและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทความต้องการของผู้เรียนและชุมชน กำกับติดตามการใช้หลักสูตรอย่างสม่ำเสมอด้วยความเอาใจใส่สร้างแรงบันดาลใจในการพัฒนาหลักสูตร พัฒนาศักยภาพครูโดยใช้การเรียนการสอนเชิงรุกในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ คือ ให้ครูจัดทำแผนการเรียนรู้ตามตัวชี้วัดและมาตรฐานการเรียนรู้ด้วยใจรักและปฏิบัติหน้าที่อย่างมีความสุข ด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษา คือ ประชุมชี้แจงให้ครูเข้าใจในระเบียบการวัด และประเมินผล เสนอแนะแนวทางให้ครูใช้ เครื่องมือวัดและประเมินผลที่หลากหลาย และประเมินผู้เรียนตามสภาพจริง ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน คือ ครูศึกษาค้นคว้า งานวิจัย นำผลการวิจัยมาแก้ปัญหาและพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อคุณภาพ และมาตรฐานของผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

คำสำคัญ : การบริหาร, วิชาการ, หลักอิทธิบาท 4, ดิจิทัล

¹ Corresponding author, Tel. 0956613809, Email: 6405205079@mcu.ac.th

Abstract

The purposes of this research were: to study the academic administration according to the Four Iddhipada in the digital age of educational institution administrators under the Office of Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 2 ; to propose guidelines for the academic administration according to the Four Iddhipada in the digital age of educational institution administrators. This study was carried out by means of mixed-method research. The sample consisted of 80 educational institution administrators and five key informants. The tools used in collecting the data were a questionnaire with a reliability value of 0.66 and a semi-structured interview form. The statistics used to analyze the data were: Mean and Standard Deviation. The qualitative data were interpreted by the content analysis. The research results were as follows: 1) The overall academic administration according to the Four Iddhipada in the digital age of educational institution administrators under the Office of Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 2 was statistically rated at a high level of practice. The aspect with the highest level of practice was educational curriculum development, followed by learning process development, research to develop teaching and learning, and the aspect with the lowest level of practice was the measurement and evaluation of educational results. 2) The guidelines for academic administration according to the Four Iddhipada in the digital age of educational institution administrators were that in terms of educational curriculum development, administrators and academic teachers should prepare and develop educational curriculum to be consistent with the context and needs of learners and communities, supervise and monitor the use of the curriculum regularly with inspiring attention to curriculum development and develop teachers' potential by using active learning in organizing a student-centered learning process. Regarding the development of the learning process, teachers should prepare learning plans according to indicators and learning standards with love and perform their duties happily. In educational measurement and evaluation, a meeting to clarify the teacher's understanding of the measurement and evaluation regulations, suggesting guidelines for teachers to use a variety of measurement and assessment tools and real-world assessments of learners should be organized. In terms of research to develop teaching and learning, teachers should study, research, and use research results to solve problems and develop teaching and learning for the quality and standard of learners according to basic education standards.

Keywords: Administration, Academic, Four Iddhipada, Digital

บทนำ

ทรัพยากรมนุษย์ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดต่อการพัฒนาองค์กรไปจนถึงการพัฒนาประเทศและโลกใบนี้ การที่จะสร้างทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพขึ้นมาในสังคมได้นั้นหนึ่งในปัจจัยสำคัญก็คือการศึกษา นอกจากจะทำให้มนุษย์เกิดความรู้และพัฒนาตนได้แล้ว สิ่งนี้ยังสามารถเป็นตัวกำหนดทิศทางของประเทศได้อีกด้วย

เพราะหากประเทศไหนมีการส่งเสริมการศึกษาที่ถูกทิศทาง ตลอดจนวางแผนการผลิตทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพย่อมทำให้ประเทศนั้นมีต้นทุนที่เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพในการร่วมกันสร้างประเทศให้ก้าวไกล นั้นรวมถึงหน่วยย่อยอย่างองค์กรด้วยที่หากคัดสรรทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพเข้ามาทำงานก็ย่อมส่งผลให้องค์กรพัฒนาได้อย่างก้าวไกลเช่นกัน ขณะเดียวกันองค์กรก็ควรไม่หยุดที่จะพัฒนาองค์ความรู้ให้กับบุคลากรด้วย เพราะการศึกษานั้นไม่มีวันจบ ทุกคนสามารถที่จะเรียนรู้ไปตลอดได้ และพัฒนาตนเองได้ตลอดเวลาด้วยเช่นกัน การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข ในกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 เนื่องจากการศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างความได้เปรียบของประเทศเพื่อการแข่งขันและยืนหยัดในเวทีโลกภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นพลวัตประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกจึงให้ความสำคัญและทุ่มเทกับการพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตนให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาค และของโลก ควบคู่กับการธำรงรักษาอัตลักษณ์ของประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

กระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ถือเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการพัฒนาองค์กรตลอดจนประเทศชาติหนึ่งในแรงขับเคลื่อนสำคัญของการพัฒนานั้นก็คือการศึกษานั้นเอง เรื่องของการศึกษาไม่ใช่เรื่องของเด็กหรือวัยรุ่นเพียงเท่านั้น นอกจากพื้นฐานที่ถูกปลูกฝังมาแล้วการพัฒนาการศึกษาในวัยทำงานก็ถือเป็นสิ่งสำคัญเช่นกัน การศึกษาทำให้มนุษย์มีองค์ความรู้ในเรื่องต่างๆ อยู่ในตัว และทำให้กลายเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีความสามารถตลอดจนมีศักยภาพในการปฏิบัติงานใดๆ ซึ่งจะทำให้การทำงานราบรื่นไม่มีปัญหา และในขณะเดียวกันหากพัฒนาการศึกษาให้เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ก็จะช่วยพัฒนาการทำงานให้ดีขึ้นได้ หรือเกิดการปรับเปลี่ยน เปลี่ยนแปลง หรือปรับปรุงแก้ไขปัญหาให้หมดไป ทำให้การทำงานดีขึ้น หรือกลายเป็นระบบทำงานใหม่ที่อุดรอยรั่วของข้อบกพร่องได้ เป็นต้น ดังนั้น การศึกษาจึงมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้ทรัพยากรมนุษย์เพิ่มขีดความสามารถของตนขึ้นได้ และกลายเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพทั้งต่อการทำงาน ต่อสังคม และต่อประเทศชาติ (พระราชวรุฒ ปรญาวุฒิชโร (เพชรไพร), 2561)

การศึกษาช่วยบ่มเพาะทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพขึ้นมาได้ และนี่คือต้นทุนสำคัญขององค์กร หรือแม้แต่ของโลกเลยทีเดียว บุคลากรที่มีการศึกษานั้นหากส่งเสริมพัฒนาการศึกษาอยู่เสมอไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใดก็ตาม ก็ย่อมจะเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและไม่มีที่สิ้นสุด ทำให้เกิดการพัฒนาประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัล นี้ก็ควรมีการพัฒนาที่ผสมผสานหลากหลายรูปแบบในตัว มีความสามารถหลากหลาย และมีการพัฒนาทางด้านศาสตร์ และศิลป์ไปพร้อม ๆ กันเพื่อสร้างสมดุลให้กับทรัพยากรมนุษย์นั่นเอง

ในยุคปัจจุบันที่เทคโนโลยีมีความก้าวหน้าและเป็นตัวเร่งปฏิริยาสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาอย่างมากมาย รูปแบบของการจัดการศึกษาก็ต้องเปลี่ยนแปลง จากการเป็นผู้สอนและผู้เรียนเป็นการจัดการศึกษาในลักษณะของการเป็นหุ้นส่วนในการเรียนรู้ (partnering) โดยองค์ประกอบที่สำคัญของสถานศึกษาในยุคดิจิทัลไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้ออนไลน์เทคโนโลยีทางการศึกษาในยุคดิจิทัล ผู้เรียนในยุคดิจิทัล และครูในยุคดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลงไปโดยสิ้นเชิง ดังนั้น การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลจึงมีความจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับยุคสมัย โดยอาศัยการนำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่ต้องมีภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีและภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม

ดังนั้น องค์กรที่เต็มไปด้วยทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพนั้นย่อมเกิดการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพและส่งผลกระทบต่อองค์กรมีการพัฒนาก้าวไปข้างหน้าอย่างยอดเยี่ยมอีกด้วย การพัฒนาการศึกษาให้กับบุคลากรจึงถือเป็นภารกิจสำคัญขององค์กรด้วยเช่นกัน เพราะองค์กร มีส่วนในการสร้างบุคลากรที่มีประสิทธิภาพเพื่อ

ส่งผลดีต่อการประกอบกิจการของตน และส่งผลดีต่อประเทศชาติและโลกด้วยเช่นกันจากความเป็นมาข้างต้น ผู้วิจัยสนใจศึกษาเรื่อง การบริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารสถานศึกษาและนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นหลักธรรมสำหรับนักบริหารที่จะนำมาใช้มากน้อยเพียงใดและจะศึกษาจากทัศนะของผู้ นำ เพื่อนำเสนอผลวิจัยการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 และหน่วยงานอื่นๆ ใช้พิจารณาปรับปรุงแก้ไขการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

คำถามการวิจัย

1. สภาพการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 อยู่ในระดับใด
2. แนวการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในยุคดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2
2. เพื่อเสนอแนวการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในยุคดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการเป็นภารกิจที่สำคัญของการบริหารสถานศึกษาตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ถือเป็นงานที่มีความสำคัญที่สุด เป็นหัวใจของการจัดการศึกษา ซึ่งทั้งผู้บริหาร โรงเรียน คณะครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ต้องมีความรู้ ความเข้าใจ ให้มีความสำคัญและมีส่วนร่วมในการวางแผนกำหนดแนวทางปฏิบัติการประเมินผล และการปรับปรุงแก้ไขอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้โรงเรียนให้มากที่สุด ด้วยเจตนาธรรมที่จะให้โรงเรียนดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน โรงเรียน ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ซึ่งจะป็นปัจจัยสำคัญทำให้โรงเรียนมีความเข้มแข็งในการบริหารและจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผลและประเมินผล รวมทั้ง ปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียนโรงเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ (สุรียา จารีกิติ, พระฮอนต้า วาทสพโท, และสุนทร สายคำ, 2566)

ในยุคปัจจุบันที่เทคโนโลยีมีความก้าวหน้าและเป็นตัวเร่งปฏิกิริยาสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาอย่างมากมาย รูปแบบของการจัดการศึกษาก็ต้องเปลี่ยนแปลง จากการเป็นผู้สอนและผู้เรียนเป็นการจัดการศึกษาในลักษณะของการเป็นหุ้นส่วนในการเรียนรู้ (Partnering) โดยองค์ประกอบที่สำคัญของโรงเรียนในยุคดิจิทัลไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนในยุคดิจิทัล เทคโนโลยีทางการศึกษาในยุคดิจิทัล ผู้เรียนในยุคดิจิทัล และครูในยุคดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลงไปโดยสิ้นเชิง ดังนั้น การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลจึงมีความจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับยุคสมัย โดยอาศัยการนำของผู้บริหารโรงเรียนในยุคดิจิทัลที่ต้องมี

ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีและภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม (สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2561) การบริหารงานวิชาการถือเป็นหัวใจหลักของการบริหารงานของสถานศึกษาทั้งหมด เนื่องจากจะทำให้ผู้บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตรทุกประการ อย่างไรก็ตาม การบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องมีการพิจารณาขอบข่ายหรือองค์ประกอบในการดำเนินงานวิชาการให้สอดคล้องกับยุคดังกล่าว ซึ่งจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า มีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการวัดผลและประเมินผล และด้านการนิเทศการศึกษา (สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2561; อรทัย แก้ววิชัย, 2564) นอกจากนี้ พงศ์ธนาวัฒน์ สมบัติ (2565) ที่ทำการวิจัย ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรี พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรี มีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูง ($r=0.89$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

หลักอิทธิบาท 4

“อิทธิบาท” มาจากคำว่า อิทธิ หมายถึง ความสำเร็จ และบาท หมายถึง วิธีทางที่จะนำไปสู่ ดังนั้น คำว่า “อิทธิบาท” หากแปลตามคำจึงหมายความว่า วิธีทาง หรือ หลักการ ที่จะนำไปสู่จุดหมายปลายทางหรือไปสู่ความสำเร็จได้ ซึ่งมี 4 ประการ หรือเรียกว่า อิทธิบาท 4 อิทธิบาท ถือเป็นแนวทางปฏิบัติที่จะทำให้ประสบความสำเร็จตามความประสงค์ 4 อย่าง ซึ่งเป็นหลักใกล้เคียงกับหลักการพึ่งตนเอง แต่แสดงให้เห็นว่าพึ่งตนเองอย่างไร ทำอย่างไรจึงจะสำเร็จ พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจ ตีโต) (2552); พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2538); พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2546); พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2547); มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2539) ได้สรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับหลักพรหมวิหาร 4 ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงาน ไว้สอดคล้องกันดังนี้

อิทธิบาท 4 หมายถึง หลักธรรม 4 ประการ สำหรับการทำงานหรือทำสิ่งใดๆ เพื่อให้งานประสบความสำเร็จตามที่ตั้งหวังไว้ ซึ่งประกอบด้วย ฉันทะ (ความรัก และความพอใจ) วิริยะ (ความเพียร) จิตตะ (ความเอาใจจดจ่อ ความเอาใจใส่) วิมังสา (การใช้ปัญญาไตร่ตรอง ตรวจสอบ)

1. ฉันทะ หมายถึง ความรัก และความพอใจในสิ่งนั้นๆ คือ เมื่อทำสิ่งใดก็ทำด้วยความพอใจ ด้วยความรักในสิ่งนั้น ทำสิ่งนั้นด้วยความเต็มใจ ไม่เบื่อบ่นในกิจที่ทำ (การเต็มใจ) ซึ่งองค์ประกอบของฉันทะ ได้แก่ 1) ความยินดีในสิ่งที่ทำนั้น ๆ 2) ความพอใจในสิ่งที่ทำนั้น ๆ 3) ความเต็มใจในขณะที่ทำสิ่งนั้น ๆ และ 4) ความมีใจรักในขณะที่ทำสิ่งนั้น ๆ

2. วิริยะ หมายถึง ความเพียรในการกระทำสิ่งนั้นๆ คือ เมื่อทำสิ่งใดก็ทำด้วยความขยันหมั่นเพียร ด้วยความพยายาม และมีมานะอดทน ไม่ทอดทิ้งกิจที่ทำนั้น (การตั้งใจ) ซึ่งองค์ประกอบของฉันทะ ได้แก่ 1) ความเพียรในการทำสิ่งนั้นๆ ในทางที่ถูกตามเหตุและผล ภายใต้พื้นฐานตามหลักคุณงามความดี 2) การมีความกล้า และความแน่วแน่ที่จะทำในสิ่งนั้น ๆ 3) การไม่ละทิ้งซึ่งการงานหรือสิ่งที่กำลังทำอยู่ 4) การความอดทนและอดทนต่อความยากลำบากอย่างเป็นนิจ

3. จิตตะ หมายถึง ความเอาใจใส่ ความเอาใจจดจ่อในสิ่งที่ทำ ไม่วางธุระในสิ่งนั้นๆ คือ เมื่อทำสิ่งใดก็ทำด้วยความรู้จักไตร่ตรอง ทำด้วยปัญญา รู้จักพิจารณาใคร่ครวญ รู้จักพิจารณาพิเคราะห์ ทดลอง ทดสอบ ตรวจสอบหาสาเหตุด้วยความรอบคอบ (การเข้าถึง) ซึ่งองค์ประกอบของฉันทะ ได้แก่ 1) มีความสนใจในสิ่งที่ทำนั้นอย่างจริงจัง 2) การเอาใจใส่ในขณะที่กระทำสิ่งนั้น ๆ 3) การมีใจที่เป็นสมาธิในขณะที่กระทำสิ่งนั้น ๆ 4) การที่มีจิตใจมุ่งมั่น และแน่วแน่ในขณะที่กระทำสิ่งนั้น ๆ

4. วิมังสา หมายถึง การใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรอง ตรวจสอบในสิ่งนั้นๆ คือ เมื่อทำสิ่งใดก็ทำด้วยความรู้สึกไตร่ตรอง ทำด้วยปัญญา รู้จักพิจารณาใคร่ครวญ รู้จักพินิจพิเคราะห์ ทดลอง ทดสอบ ตรวจสอบตราหาสาเหตุด้วยความรอบคอบ (การเข้าใจ) ซึ่งองค์ประกอบของฉันทะ ได้แก่ 1) การใช้ปัญญาคิดวิเคราะห์ก่อนที่จะลงมือปฏิบัติ 2) การใช้ปัญญาคิดวิเคราะห์ระหว่างปฏิบัติในสิ่งนั้น ๆ 3) การใช้ปัญญาคิดวิเคราะห์ในสิ่งนั้น ๆ ตามคัมภีร์ของคลองธรรมว่าถูกผิด ดีชั่ว 4) การแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่อง และพัฒนาในสิ่งนั้น ๆ ด้วยปัญญา

อย่างไรก็ดี หลักอิทธิบาท 4 มีประโยชน์ต่อการบริหารจัดการหรือทำงานทุกอย่างให้สำเร็จ กล่าวคือ ประโยชน์ของฉันทะ คือ ทำให้เป็นผู้มีความพอใจ และมีใจรักต่องาน ทำให้เกิดความรู้สึกเต็มใจในการทำงาน เกิดการทำงานด้วยความสุข ไม่รู้สึกเบื่อหน่ายง่าย ไม่เกิดอาการท้อแท้ ช่วยให้งานดำเนินต่อไปอย่างต่อเนื่อง และเกิดการสร้างสรรค์ในงาน ถ้ามีความวิริยะด้วย คือ ทำให้เป็นคนมั่นใจเพียร และขยันในการทำงาน ไม่มีความเกียจคร้าน มุ่งมั่นที่จะทำงานให้เสร็จ ผู้ที่ขาดความขยัน ย่อมทำงานขาดๆ เกินๆ หรือมักทำงานนั้นไม่สำเร็จ หรือหากสำเร็จก็สำเร็จล่าช้า และไม่มีประสิทธิภาพ ในขณะที่เดียวกันหากมีจิตตะ คือ ทำให้เป็นคนมีความมุ่งมั่น และจดจ่อกับงานที่ทำ จิตมีความแน่วแน่ และมั่นคงต่อปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น ช่วยให้งานดำเนินต่อไปอย่างต่อเนื่องตามกระบวนการ ทราบความเป็นไปของงานอยู่เสมอ และสุดท้ายวิมังสา คือ ทำให้เป็นผู้ที่รู้จักคิด วิเคราะห์ในงาน ช่วยทำให้ทราบ และเข้าใจในกระบวนการของงาน และหากเกิดปัญหาก็ย่อมเกิดแนวทางในการแก้ปัญหาได้อย่างง่ายดาย งานไม่ผิดพลาด และทำงานตามกรอบที่วางไว้ให้ประสบความสำเร็จ ถ้าขาดวิมังสาจะทำให้เป็นคนทำงานไม่มีหลักการ ทำงานไม่มีแนวทาง ไม่มีแบบแผน ซึ่งยากที่จะเกิดความสำเร็จได้โดยง่าย

ดังนั้น จะเห็นว่าฉันทะ และวิริยะ เป็นหลักปฏิบัติที่ช่วยให้บุคคลมีความมั่นใจในการที่จะเผชิญหน้ากับปัญหา และอุปสรรคในการทำงาน และมีจิตตะ และวิมังสา เป็นหลักปฏิบัติที่ช่วยในการเอาชนะปัญหา และอุปสรรคในการทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) แบบแผนผสมผสาน (Convergent design) เป็นการออกแบบการวิจัยโดยมีการดำเนินการวิจัยทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพพร้อม ๆ กันมีลำดับความสำคัญเท่า ๆ กัน ผู้วิจัยจะแยกการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลออกจากกันโดยจะรวมข้อมูลทั้งสองชุดเข้าด้วยกันในการตีความหมายในลักษณะของการผสมผสานระหว่างข้อมูลทั้ง 2 ชุด (Creswell, 2015 อ้างถึงในสัมฤทธิ์ กางเพ็ง และคณะ, 2565) มีวิธีดำเนินการ ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 80 คน เครื่องมือที่ใช้เชิงปริมาณคือ แบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.66 โดยใช้สถิติวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

3. การผสมผสานและสรุปผลการวิจัย เป็นการนำเอาผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยจากการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยจะรวมข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ทั้งสองชุดเข้าด้วยกันในการตีความหมายในลักษณะของการผสมผสานระหว่างข้อมูลทั้ง 2 ชุด เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 1 และข้อ 2

สรุปผลการวิจัย และอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

1. การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยภาพรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้านเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย ดังนี้ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษามีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ด้านการพัฒนากระบวนการ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษา ตามลำดับ

2. แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 มีดังนี้

2.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา คือ 1) ผู้บริหารและครูวิชาการ จัดทำและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับบริบทความต้องการของผู้เรียนและชุมชน กำกับติดตามการใช้หลักสูตรอย่างสม่ำเสมอ ด้วยความเอาใจใส่สร้างแรงบันดาลใจในการพัฒนาหลักสูตร พัฒนาศักยภาพครูโดยใช้การเรียนการสอนเชิงรุก ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 2) ผู้บริหารและครูวิชาการใช้หลักธรรมด้านวิริยะ เนื่องจากกลุ่มงานด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 เป็นงานที่ต้องใช้ความพยายาม ไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มุ่งมั่นในการจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องสำเร็จลุล่วง ตามอัตลักษณ์เป้าหมายที่สถานกำหนด 3) ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา เอาใจใส่ต่อการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา รายงานผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาปรับปรุง พัฒนามาตามบริบทของสถานศึกษา 4) ยึดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 เป็นกรอบในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่ ชัดเจน เพิ่มเติมจุดเน้นที่ต้องการพัฒนาตามบริบทและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง เพื่อให้ครูผู้สอน ปฏิบัติได้ถูกต้องเกิดประสิทธิผลแก่ผู้เรียน 5) ผู้บริหารและครูผู้สอนควรร่วมกันสรุปและประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา อย่างสม่ำเสมอ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาตามบริบทและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน 6) นำหลักอิทธิบาท 4 มาบูรณาการใช้ในการพัฒนา หลักสูตรสถานศึกษา จะส่งผลให้การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษามีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

2.2 ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ คือ 1) ให้ครูจัดทำแผนการเรียนรู้ ตามตัวชี้วัดและมาตรฐานการเรียนรู้ด้วยใจรักและปฏิบัติหน้าที่อย่างมีความสุข สนับสนุน แต่งตั้ง ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 2) สนับสนุน สร้างขวัญและกำลังใจในการ ปฏิบัติงานแก่บุคลากรในสถานศึกษา เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมให้เกิดความรัก ความสามัคคีในหมู่คณะ 3) สนับสนุนครู ให้พัฒนาทักษะกระบวนการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ ตลอดเวลา นำสู่เป้าหมายคุณภาพผู้เรียนเป็นสำคัญ 4) ครูจัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ สร้างความมั่นใจและเชื่อมั่นในการปฏิบัติงานของครู ส่งผลให้เกิดประโยชน์กับผู้เรียน นักเรียนมีความสุขกับการเรียนการสอนของครู 5) ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดครูเข้าสอนให้ตรงตามวิชาเอก ให้เพียงพอและเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายตั้งไว้ 6) ครูมีใจรักในการจัดการเรียนการสอน ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ วิธีการที่หลากหลายตามศักยภาพและความสามารถของผู้เรียนรายบุคคล 7) ส่งเสริมครูให้พัฒนา นักเรียน ช่อมเสริมนักเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เหมาะสม ตามเกณฑ์ ตามความรู้ความสามารถของนักเรียน 8) สนับสนุนครูให้เอาใจใส่ในการใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อนำมาใช้ในการเรียนการสอนให้มากที่สุด เรียนรู้จากสิ่งใกล้ตัว และเอาใจใส่ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมทางวิชาการอย่างสม่ำเสมอ

2.3 ด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษา คือ 1) ประชุมชี้แจงให้ครูเข้าใจในระเบียบการวัดและประเมินผล เสนอแนะแนวทางให้ครูใช้เครื่องมือวัดและประเมินผลที่หลากหลายและประเมินผู้เรียนตามสภาพจริง 2) ครูให้สร้าง เครื่องมือวัดผลให้ครอบคลุมตามตัวชี้วัดและมาตรฐานการเรียนรู้ นำผลการวัดและประเมินผลมาใช้ในการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ด้วยความเอาใจใส่อย่างจริงจัง 3) ครูมีรูปแบบการวัดและประเมินผลการศึกษาเรียนการสอนโดยใช้วิธีที่หลากหลายและเหมาะสม เป็นธรรมกับผู้เรียน พัฒนา เครื่องมือวิธีการ และเกณฑ์การประเมินผลที่เหมาะสม ปรับปรุงแก้ไขตามบริบทเป็น

2.4 ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน คือ 1) ครูศึกษาค้นคว้างานวิจัย นำผลการวิจัยมาแก้ปัญหาและพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อคุณภาพและมาตรฐานของผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) แก้ไขปัญหาการจัดการเรียนการสอนของครู ส่งเสริม สนับสนุน การพัฒนา งานวิจัยเพื่อสร้างแนวทางการพัฒนา สร้างความมั่นใจ และสร้างแรงบันดาลใจในการพัฒนาผลงานวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน 3) ครูทำวิจัย แก้ปัญหาและพัฒนาการเรียนการสอนในทุกกลุ่มสาระ ติดตามและประเมินผลการนำผลการวิจัยไปใช้แก้ปัญหา และพัฒนาการเรียนการสอนของครูอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ 4) จัดโครงการและกิจกรรมพัฒนาครูให้มีความรู้ ความสามารถในการทำวิจัยเพื่อแก้ปัญหาผู้เรียน นำนวัตกรรมมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน จัดกิจกรรมปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ปลูกฝังจิตสำนึกร่วมถึงจัดกิจกรรมที่สร้างสรรค์ให้ผู้เรียน

อภิปรายผล

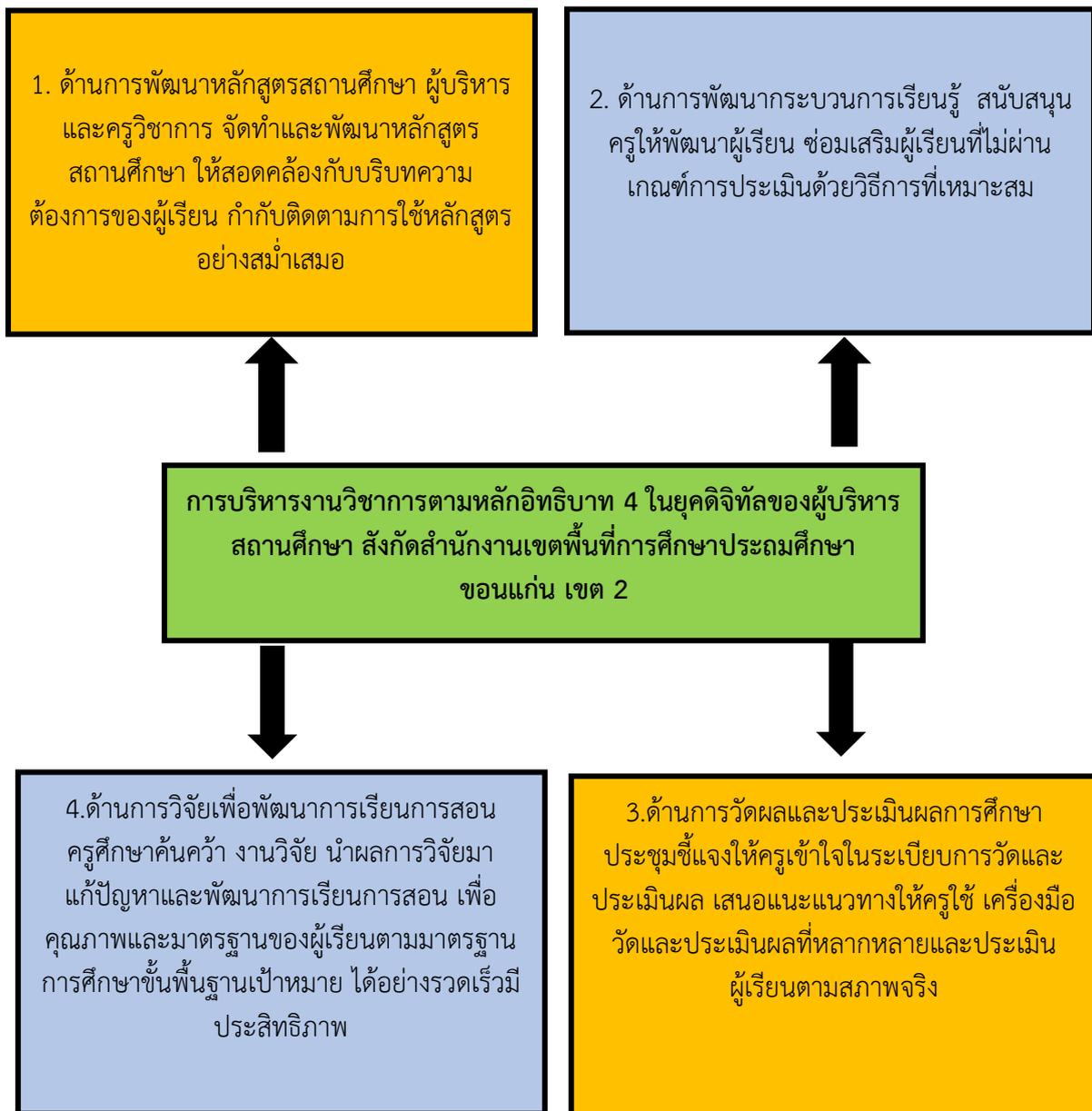
การวิจัยเรื่องทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ผู้วิจัยได้พบประเด็นสำคัญนำมาอภิปรายผล คือ สภาพการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมีด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าหลักสูตรถือเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับสถานศึกษาที่จะบ่มเพาะผู้เรียนให้มีความรู้และคุณลักษณะตามที่ต้องการ นอกจากนี้ ในบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาได้มุ่งเน้นให้ความสำคัญด้านวิชาการโดยเฉพาะหลักสูตรและการสอน ซึ่งมีนโยบายให้ผู้บริหารได้ให้ความสำคัญกับการบริหารงานวิชาการให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาอย่างจริงจัง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ยุพิน ขุนทอง (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 25 ผลการวิจัย พบว่า การบริหารงานวิชาการ โดยภาพรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ สุรียา จาริกดี, พระฮอนด้า วาทสพโท, และสุนทร สายคำ (2566) ที่ศึกษาการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 11 และกนกพิชญ์ ชาติชัชวาล, พระฮอนด้า วาทสพโท, และทวี สระน้ำคำ (2566) ที่ศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ที่พบว่า 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้น การเป็นผู้บริหารและครูมืออาชีพนำหลักอิทธิบาท 4 ให้บูรณาการในด้านวิชาการทำให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติอย่างจริงจังในวิถีการดำรงชีวิต เพื่อก่อให้เกิดความสำเร็จในทุก ๆ ด้าน มีการจัดบรรยากาศภายในห้องเรียนที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การศึกษาแหล่งเรียนรู้ภายใน และภายนอกห้องเรียนอย่างสม่ำเสมอ มีการศึกษาค้นคว้าหาความรู้โดยผ่านสื่อออนไลน์ เพื่อเกิดความสะดวก รวดเร็ว หลากหลายและทันสมัย จนทำให้องค์กรประสบผลสำเร็จมากที่สุดในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะผลงานด้านวิชาการเป็นสำคัญ การบริหารวิชาการมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อ

กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจและพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรเพื่อพัฒนาเยาวชนให้เจริญงอกงามในทุกด้าน เมื่อเติบโตขึ้นและได้เป็นพลเมืองดีของสังคมต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้จากการวิจัยในครั้งนี้ เป็นผลจากเอกสารและผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับหลักการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา และด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน โดยนำการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูควรนำหลักอิทธิบาท 4 ให้บูรณาการในด้านวิชาการทำให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติอย่างจริงจังในวิถีการดำรงชีวิต เพื่อก่อให้เกิดความสำเร็จในทุก ๆ ด้าน เช่น มีการจัดบรรยากาศภายในห้องเรียนที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การศึกษาแหล่งเรียนรู้ภายใน และภายนอกห้องเรียนอย่างสม่ำเสมอ มีการศึกษาค้นคว้าหาความรู้โดยผ่านสื่อออนไลน์ เพื่อเกิดความสะดวก รวดเร็ว หลากหลายและทันสมัย

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรกำหนดเป็นนโยบายเพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษามีการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะด้านวิชาการเป็นสำคัญ เนื่องจากการบริหารวิชาการมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจและพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรเพื่อพัฒนาเยาวชนให้เจริญงอกงามในทุกด้าน เมื่อเติบโตขึ้นและได้เป็นพลเมืองดีของสังคมต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการนำแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสู่การปฏิบัติโดยออกแบบเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หรือการวิจัยและพัฒนา

2. ควรมีการวิจัยเชิงบรรยายโดยนำหลักธรรมอื่น ๆ มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานวิชาการ เช่น หลักพุทธสุต 5 หรือสังคหวัตถุ 4 เป็นต้น

3. ควรมีการวิจัยเชิงประเมินความต้องการจำเป็นในการนำพุทธธรรมมาบูรณาการในการบริหารงานในสถานศึกษา เช่น การประเมินความต้องการจำเป็นในการบริหารงานวิชาการตามหลักพุทธสุต 5 เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กนกพิชญ์ ชาตัชชาวล, พระฮอนต้า วาทสโท, และทวี สระน้ำคำ. (2566). การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3. *วารสารครุศาสตร์ปัญญา*, 2(2), 26-36.

พงศ์ธนาพัฒน์ สมบัติ. (2565). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจฺ ติโต) (2552). *วิธีบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่*.

https://www.mcu.ac.th/directory_uploads/administrator/file_upload/20180810135126_5579A3DA-BE21-41B8-A7AC-E517A756F6E5.pdf

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2538). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2540). *ภาวะผู้นำ*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). *ภาวะผู้นำ*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2547). *ธรรมานุญชีวิต*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.

- พระราชวุฒาจารย์ (เพชรไพร). (2561). *การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา], มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. TDC Thai Digital Collection.
file:///C:/Users/DELL/Downloads/MCU62021915.pdf
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สัมฤทธิ์ กางเพ็ง, ชุตติภา บุตรดีวงศ์, สมเกียรติ เจษฎากุลทวิ, พลิชฐ์ อมรเชษณ์, และอภิชาติ นานา. (2565). การวิจัยแบบผสมผสานวิธี: กระบวนทัศน์การวิจัยในศตวรรษที่ 21. *วารสารครุศาสตร์ปัญญา*, 1(3), 66-85.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560 – 2579*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สุกัญญา แซ่มซ้อย. (2561). *การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรียา จาริกดี, พระฮอนด้า วาทสพโท, และสุนทร สายคำ. (2566). การบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลตามหลักพุทธสุต 5 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 11. *วารสารครุศาสตร์ปัญญา*, 2(2), 48-59.
- อรทัย แก้ววิชัย. (2564). *การบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.

บทความวิจัย (Research Article)

ความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการตามหลักสัปปุริสธรรม 7
ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7

Needs of the Administration Based on the Seven Sappurisadhamma
of Phrapariyattidhamma Schools, General Education, Area 7

พระครูวินัยธรรววุฒิ เตชธมฺโม (เฮียงเหี้ย)¹, อมรรัตน์ เตชชนอก², และสัมฤทธิ์ กางเพ็ง³
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น^{1,2,3,4,5}

PhrakhruwinaiTHON Worawuth Techathammo(Hainghia)¹, Amonrat Techanok², Samrit Kangpheng³
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand^{1,2,3}

Received: May 08, 2023 Revised: June 15, 2023, Accepted: June 17, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 175 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม โดยสภาพปัจจุบันมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.911 และสภาพที่พึงประสงค์ที่มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.965 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 มีค่าเฉลี่ยของสภาพที่พึงประสงค์สูงกว่าสภาพปัจจุบันในทุกด้าน และทุกประเด็น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อเรียงลำดับตามความสำคัญของความต้องการจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องได้รับการพัฒนา ก่อน ซึ่งพิจารณาจากค่าดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง ได้ดังนี้ (1) ด้านการบริหารบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 (2) ด้านการบริหารทั่วไปตามหลักสัปปุริสธรรม 7 (3) ด้านการบริหารงบประมาณตามหลักสัปปุริสธรรม 7 และ(4) ด้านการบริหารวิชาการตามหลักสัปปุริสธรรม 7

คำสำคัญ: ความต้องการจำเป็น, การบริหารจัดการ, สัปปุริสธรรม 7, โรงเรียนพระปริยัติธรรม

Abstract

The objectives of this research were to study the current condition, desirable conditions, and needs of the administration based on the Seven Sappurisadhamma of Phrapariyattidhamma schools, general education, area 7. The sample consisted of 175 school administrators and teachers. The research instruments consisted of a questionnaire; the current condition had a

¹ Corresponding author, Tel. 0862337305, E-mail: worawuth2018@gmail.com

reliability value of 0.911, and a desirable condition had a reliability value of 0.965. The statistics used were: Frequency, Percentage, Mean, Standard Deviation, and Priority Needs Index (PNI_{modified}). The research results were as follows: The current condition, desirable conditions, and needs of the administration of the Phrapariyattidhamma Schools above: the mean value of the desirable conditions was higher than the current condition in all aspects and issues. The overall mean was statistically rated at the highest level. Sorted in order of importance of the needs based on the determination from the PNI_{modified} values were as follows: (1) personnel administration according to the Seven Sappurisadhamma; (2) general administration according to the Seven Sappurisadhamma; (3) budget administration according to the Seven Sappurisadhamma; (4) academic administration according to the Seven Sappurisadhamma.

Key Words: Needs, Administration, The Seven Sappurisadhamma, Phrapariyattidhamma Schools

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562 ได้นิยามการศึกษาพระปริยัติธรรม คือ การศึกษาตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สถานศึกษาจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมเพื่อให้การศึกษาพระปริยัติธรรมเป็นไปตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในพระไตรปิฎกโบราณราชประเพณี และสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ เพื่อให้พระภิกษุและสามเณรมีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาใช้ให้เกิดการพัฒนาจิตใจและปัญญา และมีการรักษาพระธรรมวินัยให้เป็นอย่างถูกต้องดั่งงามโดยเคร่งครัด เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาแก่พุทธศาสนิกชนทั่วไป โรงเรียนพระปริยัติธรรมจึงเป็นสถานศึกษาแห่งสถาบันพระพุทธศาสนาภายใต้การกำกับดูแลของคณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคม ในการสนับสนุนส่งเสริมของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติโดยเป็นสถานศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างโอกาสทางการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนที่ด้อยโอกาส และยากจนจำนวนมากในพื้นที่ต่าง ๆ ที่ไม่สามารถหรือไม่มีโอกาสได้ศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐและเอกชนทั่วไปได้นอกจากนี้ ยังเป็นสถานศึกษาที่มีเป้าหมายในการจัดการศึกษาเป็นเอกลักษณ์และมีวัตถุประสงค์พิเศษ กล่าวคือ เป็นโรงเรียนเฉพาะทางด้านพระพุทธศาสนาที่มุ่งเน้นการสร้างศาสนทายาทที่ดีเพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนา โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้พร้อมเป็นพุทธศาสนทายาทที่เปี่ยมปัญญาพุทธธรรมประพฤติปฏิบัติตนได้ถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัยอันเป็นพุทธบัญญัติ มีหลักพุทธธรรมนาชีวิตอันเป็นคุณลักษณะปริยัติสามัญที่พึงประสงค์ และสามารถทำหน้าที่เผยแผ่พุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและคุณภาพชีวิตของประชาชนในเชิงบูรณาการวิชาการทั้งทางธรรมและทางโลกได้อย่างดี มีวิธีการที่เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบันอีกด้วย ซึ่งเป็นที่น่าชื่นชมว่านับตั้งแต่ได้มีการก่อตั้งโรงเรียนประเภทนี้มาตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2514 จวบจนถึงปัจจุบัน เจ้าอาวาสซึ่งเป็นผู้รับใบอนุญาตจัดตั้งโรงเรียน พร้อมทั้งผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา ได้ร่วมกันกำหนดแนวทางการบริหารจัดการศึกษาพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาเพื่อให้ได้รับความศรัทธาเชื่อมั่นจากผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้ามาบวชเรียนซึ่งนับว่าโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา มีแนวทางการปฏิบัติงานที่สืบทอดกันมาโดยลำดับ (ราชกิจจานุเบกษา, 2562; สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2557)

การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในปัจจุบันมีประเด็นปัญหาสำคัญ ได้แก่ 1) งบประมาณสนับสนุนในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ไม่เพียงพอทำให้งานออกมาไม่

มีประสิทธิภาพ 2) ครูขาดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน ไม่มีหลักประกันความมั่นคงด้านอาชีพและสวัสดิการที่เป็นธรรม 3) มีการปรับเปลี่ยนโยกย้ายบุคลากรบ่อย ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการทำงาน และไม่มีงบประมาณแต่งตั้งที่ชัดเจน 4) จำนวนนักเรียนที่ลดลงในแต่ละปี เพราะเมื่อจำนวนนักเรียนลดลง เงินอุดหนุนที่ได้รับในการบริหารจัดการก็ลดตามไปด้วย 5) การฝึกอบรมและพัฒนาครูให้มีคุณภาพในการจัดการเรียนการสอนยังมีน้อย และไม่มี การสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัดอย่างจริงจัง 6) การจัดทำสรุปรายงานประจำปี และการปฏิบัติงานในโครงการต่าง ๆ ยังไม่เป็นรูปธรรมและชัดเจน 7) การนิเทศติดตามของหน่วยงานต้นสังกัด ยังไม่ครอบคลุมในแต่ละโรงเรียน 8) ไม่มีระเบียบที่ชัดเจน และไม่มีกฎหมายที่บังคับใช้ทำให้ควบคุมการบริหารยาก 9) โรงเรียนไม่มีความรู้เรื่องการค้าประกันคุณภาพการศึกษา เพราะมีครูย้ายออกบ่อย จึงทำให้ขาดความต่อเนื่องในงานประกันคุณภาพการศึกษา 10) สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา ยังไม่มีประสิทธิภาพไม่ครอบคลุมทุกโรงเรียน และสอดคล้องกับรูปแบบการจัดการจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ที่พบปัญหาต่าง ๆ เช่น ด้านการจัดการศึกษาที่ยึดรูปแบบเดิม เน้นการท่องจำ ขาดการคิดวิเคราะห์ หลักสูตรไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร ยังใช้ของเดิมไม่ทันสมัยงบประมาณมีน้อย อาคารเรียนไม่ทันสมัย ไม่เอื้อต่อการเรียนการสอน ขาดสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย ครูอาจารย์ส่วนใหญ่เป็นข้าราชการเกษียณอายุ ไม่สามารถนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ขาดความมั่นคงในอาชีพ เพราะเป็นลูกจ้างชั่วคราว รายได้ต่ำสอนไม่ตรงกับสาขาที่เรียนจบมา ผู้บริหารซึ่งเป็นพระเถระผู้ใหญ่ไม่ได้จบการบริหารการศึกษา ทำให้ไม่เข้าใจเรื่องการศึกษาเท่าที่ควร ที่สำคัญไม่มีเวลาให้กับการศึกษาเพราะกิจกรรมทางคณะสงฆ์มีมากขาดการประสานงานกันระหว่างผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติการบางครั้งผู้บริหารมองไปทางหนึ่ง ผู้ที่ปฏิบัติงานมองไปทางหนึ่ง การพัฒนาบุคลากรมีน้อย ขาดการศึกษาดูงานนอกสถานที่ไม่มีการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบว่าคณะสงฆ์มีการจัดการเรียนการสอน จึงไม่ได้รับความช่วยเหลือจากชุมชน โดยเฉพาะนักเรียนที่สมัครใจมาเรียนมีน้อยมาก ส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่ยากจน หรือครอบครัวแตกแยก อยู่ในภาวะจำยอมหากไม่เรียนก็ไม่มีการเรียน (พระครูโกศลอรธกิจ, 2559; พระภัทรพงศ์ ธมมทีโป (วงศ์ศรีลา), 2562; นพพล สมทรัพย์, 2564; พระมหาภัทรนัย กำจัด, 2564; พระมหาเสกสรร สุขจำเริญ, 2565; พระปลัดธเนศ คงน้อย, 2565; พระขวัญชัย ฝั้นคำ, 2565)

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจฺ จิตฺโต) (2552) ให้แนวคิดเกี่ยวกับวิธิบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ว่า ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ก็มีการทำหลักสูตรสร้างรายวิชาที่ประยุกต์พุทธธรรมเข้ากับศาสตร์สาขาต่าง ๆ ซึ่งเป็นการเสริมธรรมเสริมปัญญาเข้าไปในศาสตร์เหล่านั้น รายวิชาประเภทนี้มักลงท้ายด้วยคำว่า “เชิงพุทธ” หรือ “แนวพุทธ” ทั้งนี้ เนื่องจากธรรมเกี่ยวกับทุกกิจกรรมของชีวิตธรรมจึงไม่ใช่เรื่องไกลตัวแต่อย่างใด ผู้ที่นำธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างสม่ำเสมอจะเห็นคุณค่าของพระพุทธศาสนา ต้องการให้คนไทยเห็นประโยชน์ของพระพุทธศาสนา ประโยชน์ดังกล่าวจะรักษาพระพุทธศาสนาให้อยู่กับสังคมไทยตลอดไป และจะรักษาวิชาพระพุทธศาสนาให้อยู่คู่หลักสูตรการศึกษาของประเทศไทยตลอดกาล นอกจากนี้ยังได้อธิบายถึงประโยชน์ในการบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับศาสตร์สมัยใหม่ว่าการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกด้วยการสร้างความเป็นเลิศทางวิชาการด้านพระพุทธศาสนา ความเป็นเลิศนี้จะเกิดไม่ได้ถ้าไม่มีการบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ การบูรณาการอาจทำได้ 2 วิธี คือ ปรับศาสตร์เข้าหาพระพุทธศาสนา และปรับพระพุทธศาสนาเข้าหาศาสตร์ ดังนั้นการนำหลักธรรมสุปบุริสธรรม 7 มาบูรณาการกับศาสตร์การบริหารจัดการของโรงเรียนเพราะเป็นหลักคำสอนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของการบริหารจัดการเกี่ยวข้องกับคนและสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงคุณธรรม และจริยธรรมที่มีคุณค่าพบได้ในสังคมมนุษย์ หรือปัจจัยแห่งสังคมในกระบวนการอาศัยซึ่งกันและกัน การพิจารณา

ด้วยเหตุด้วยผล รู้จักโลก รู้จักธรรมชาติ เพราะมนุษย์เท่านั้นที่จะเป็นผู้ที่บริหารจัดการองค์การที่ดีได้ ซึ่งจะนำไปสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ หรือเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารจัดการนั่นเอง สอดคล้องกับ สีน งามประโคน (2560) ที่ให้แนวคิดว่า หลักการบริหารการศึกษาโดยบูรณาการหลักทฤษฎี และแนวคิดทางพระพุทธศาสนา เนื่องจากการบริหารการศึกษาต้องอาศัยหลาย ๆ อย่างมาบูรณาการกับจัดการศึกษาให้มีคุณภาพทั้งอาศัยหลักการบริหาร แนวคิด และทฤษฎีการศึกษามาช่วยชี้แนะในการดำเนินการให้เรียบร้อย และนำหลักพุทธศาสนามาช่วยเป็นเครื่องมือในการจัดการบริหารการศึกษาให้เพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานทุกฝ่าย ปัจจุบันหลักพระพุทธศาสดากำลังได้รับความสนใจในกระแสโลกเป็นอย่างมาก ซึ่งให้เห็นว่าหลักสอนทางพระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อจิตใจประชาชน ซึ่งถือว่าเหมาะที่จะนำหลักคำสอนมาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษา นอกจากนี้ เนื่องจากโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีหลากหลายบริบทที่กระจายอยู่ทั่วไปในทุกภาคของประเทศไทยย่อมมีความต้องการจำเป็นที่แตกต่างกัน ดังนั้น การประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) จึงมีความสำคัญเพราะสามารถช่วยระบุปัญหาที่เป็นปัญหาอย่างแท้จริง ทำให้เกิดการแก้ปัญหาได้ตรงจุดเป็นไปตามความต้องการของสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำถามในการวิจัย

สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารจัดการตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 อยู่ในระดับใด และมีลำดับความต้องการจำเป็นเร่งด่วนมากน้อยเพียงใด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการตามหลักสัปปุริสธรรม 7

การบริหารจัดการตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ เป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้พระภิกษุสามเณรได้เล่าเรียนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ โดยเรียนทั้งทางโลกและทางธรรม มีองค์ประกอบ 7 ด้าน ได้แก่ (วิชัย ธรรมเจริญ, 2541; สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2546; กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

1. การบริหารงานวิชาการตามหลักสัปปุริสธรรม 7 เป็นการปฏิบัติหรือการดำเนินงานของสถานศึกษา เกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร การเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล รวมไปถึงกิจกรรมต่าง ๆ ในสถานศึกษา และการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน และภายนอกสถานศึกษา และสนับสนุนการบริหารงานในด้านอื่น ๆ ให้มีประสิทธิภาพ

2. การบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 เป็นการปฏิบัติจัดทำหรือการดำเนินการเกี่ยวกับตัวบุคคล นับตั้งแต่การสรรหาคนเข้าทำงาน การคัดเลือก การบรรจุแต่งตั้ง การโอนย้าย การฝึกอบรม การพิจารณาความดีความชอบ การเลื่อนขั้นตำแหน่ง การเลื่อนเงินเดือนการดำเนินการทางวินัย การให้พ้นจากการปฏิบัติหน้าที่ของบุคคล และการจ่ายบำเหน็จบำนาญเมื่อออกจากงานไปแล้ว

3. การบริหารงานงบประมาณตามหลักสี่ปฐพีธรรม 7 เป็นการปฏิบัติจัดทำหรือการดำเนินการ การเบิกจ่ายเงินงบประมาณ การตรวจสอบค่าใช้จ่ายเงินงบประมาณ และการรายงานผลการปฏิบัติงานต่าง ๆ อันเป็นไปตามระเบียบของการบริหารงบประมาณทางการศึกษาเพื่อให้การบริหารงบประมาณนั้น ๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

4. การบริหารงานทั่วไปตามหลักสี่ปฐพีธรรม 7 เป็นการปฏิบัติจัดทำเพื่อเชื่อมโยงถึงงานด้านอื่น ๆ ให้สามารถดำเนินไปได้ โดยมีวัตถุประสงค์หลักคือ ประสานงาน ส่งเสริมสนับสนุน และอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการให้บริการการศึกษาทุกรูปแบบ เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

แนวคิดเกี่ยวกับหลักสี่ปฐพีธรรม 7

หลักสี่ปฐพีธรรม 7 เป็นคุณธรรมสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา อันเป็นคุณสมบัติภายในตัวผู้นำ ซึ่งมีคุณสมบัติทั้ง 7 ประการ คือ รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักชุมชน และรู้จักบุคคล คุณสมบัติทั้ง 7 ประการนี้เป็นองค์ประกอบและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกันอย่างสมบูรณ์ ทำให้ผู้นำสามารถจัดการและปฏิบัติการในภาระงานทุกอย่างให้บรรลุผลสำเร็จได้ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539; พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2538; สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณสมเด็จพระสังฆราช (อุฎฐายี), 2509; พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2547; พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546)

1. ธัมมัญญาตา (รู้จักเหตุ) เป็นการปฏิบัติจัดทำ โดยอาศัยการเป็นคนรู้หลักการ รู้กฎเกณฑ์และรู้จักสาเหตุต้นตอของผลที่เกิดขึ้น รู้จักหลักความจริง คาดการณ์ถึงผลการบริหารจัดการในองค์กร

2. อุตถัญญาตา (รู้จักผล) เป็นการปฏิบัติจัดการที่มุ่งให้รู้ว่าเมื่อมีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นแล้ว ก็จะใช้ความรู้ความเข้าใจ นำมาวิเคราะห์แยกแยะถึงผลการพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบเสียก่อนจะลงมือปฏิบัติ และสามารถวิเคราะห์ผลที่จะได้รับมาดำเนินงานต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง

3. อัตถัญญาตา (รู้จักตน) เป็นการปฏิบัติจัดการโดยอาศัยภาวะ สถานะที่ตัวเองเป็น รู้กำลังความสามารถ สติปัญญาของตัวเอง และแก้ไขปรับปรุงตนเองอยู่ตลอดเวลา

4. มัตถัญญาตา (รู้จักประมาณ) เป็นการปฏิบัติจัดการที่มุ่งรู้จักความพอเหมาะพอดี มองงานที่ตนเองทำอยู่แล้วพิจารณาวิเคราะห์ด้วยปัญญาว่าความพอเหมาะความพอดีความพอเพียงอยู่ที่ไหน เท่าไร เพื่อจะได้กำหนดแผนการปฏิบัติได้ถูกต้องเหมาะสม

5. กาลัญญาตา (รู้จักกาล) เป็นการปฏิบัติจัดการที่มุ่งรู้ถึงการบริหารเวลาให้เหมาะสม ว่าเวลานี้ควรทำอะไร และไม่ควรทำอะไร รู้จักลำดับความสำคัญของงานว่าควรทำหรือควรจะทำก่อน เมื่อถึงเวลาทำงานควรทำงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ และให้เกิดประสิทธิภาพ

6. ปริสัณญญาตา (รู้จักชุมชน) เป็นการปฏิบัติจัดการที่มุ่งให้รู้จักสังคมชนบทรวมเนียมประเพณีของสังคม ซึ่งแตกต่างกันไป แล้วปฏิบัติตนให้ถูกต้อง

7. บุคคลัญญาตา (รู้จักบุคคล) เป็นการรู้จักเลือกคบคนว่าผู้นั้นเป็นคนดีควรคบ และผู้นั้นเป็นคนไม่ดีไม่ควรคบ การบริหารงานต้องใช้คนทำงาน และจำเป็นต้องติดต่อกับบุคคลในชุมชน เพื่อประสิทธิผลในการบริหารงานและเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยรู้จักเลือกบุคคลให้เหมาะสมกับงานเพื่อให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติงาน

จากแนวคิดดังกล่าว จะเห็นว่าการบูรณาการหลักพุทธธรรมอาจทำได้ 2 วิธี คือ ปรับศาสตร์เข้าหาพระพุทธศาสนา และปรับพระพุทธศาสนาเข้าหาศาสตร์ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการปรับหลักธรรมสุปัฐพีธรรม 7 มาบูรณาการกับศาสตร์การบริหารจัดการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 เพื่อนำไปสู่การประเมินความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ โรงเรียนพระปริยัติธรรม 44 แห่ง ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 คือ จังหวัดขอนแก่น จังหวัดหนองบัวลำภู และจังหวัดเลย ปีการศึกษา 2564 โดยมีผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 315 รูป/คน กลุ่มตัวอย่าง กำหนดขนาดตัวอย่างตามตารางเครชชีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ได้จำนวน 174 คน เป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 67 รูป/คน และครูผู้สอน จำนวน 107 รูป/คน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีลักษณะเป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ เพื่อสอบถามสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์เกี่ยวกับการบริหารจัดการตามหลักสัปปุริสธรรม 7 โดยสภาพปัจจุบันมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.911 และสภาพที่พึงประสงค์ที่มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.965

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ที่ได้จากแบบสอบถาม โดยการวิเคราะห์ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น แบบปรับปรุง (PNI_{modified})

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.14$) และรายด้านมีการปฏิบัติในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีการปฏิบัติในระดับสูงสุด คือ ด้านการบริหารวิชาการตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ($\bar{X} = 3.17$) รองลงมาคือ ด้านการบริหารทั่วไป ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ($\bar{X} = 3.14$) ตามลำดับและน้อยสุด คือ ด้านการบริหารบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ($\bar{X} = 3.13$)

ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$) และรายด้านมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีการปฏิบัติในระดับสูงสุด คือ ด้านการบริหารทั่วไปตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ($\bar{X} = 4.62$) รองลงมาคือ ด้านการบริหารวิชาการตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ($\bar{X} = 4.61$) ตามลำดับและน้อยสุด คือ ด้านการบริหารงบประมาณตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ($\bar{X} = 4.60$)

เมื่อเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นโดยการระบุความต้องการจำเป็นที่มีความสำคัญมากที่สุด และมีความเร่งด่วนที่ต้องได้รับการพัฒนา ก่อน พบว่า คือ ด้านการบริหารบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ที่ต้องได้รับการพัฒนา ก่อนเป็นอันดับ 1 (PNI_{modified} = 0.474) รองลงมาคือ ด้านการบริหารทั่วไปตามหลักสัปปุริสธรรม 7 (PNI_{modified} = 0.472) และด้านน้อยสุด คือ ด้านการบริหารวิชาการตามหลักสัปปุริสธรรม 7 (PNI_{modified} = 0.455) ผู้วิจัยได้นำผลดังกล่าวมาบริหารจัดการตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 โดยเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (ตารางที่ 1) ดังนี้

- ลำดับที่ 1. การบริหารบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7
- ลำดับที่ 2. การบริหารทั่วไปตามหลักสัปปุริสธรรม 7
- ลำดับที่ 3. การบริหารงบประมาณตามหลักสัปปุริสธรรม 7

ลำดับที่ 4. การบริหารวิชาการตามหลักสัปปุริสธรรม 7

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7

การบริหารจัดการตามหลักสัปปุริสธรรม 7	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNImodified
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ	
ด้านการบริหารวิชาการตามหลักสัปปุริสธรรม 7	3.17	0.25	ปานกลาง	4.61	0.14	มากที่สุด	0.455
ด้านการบริหารบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7	3.13	0.23	ปานกลาง	4.61	0.15	มากที่สุด	0.474
ด้านการบริหารงบประมาณตามหลักสัปปุริสธรรม 7	3.13	0.26	ปานกลาง	4.60	0.19	มากที่สุด	0.471
ด้านการบริหารทั่วไปตามหลักสัปปุริสธรรม 7	3.14	0.24	ปานกลาง	4.62	0.17	มากที่สุด	0.472
รวมเฉลี่ย	3.14	0.19	ปานกลาง	4.61	0.12	มากที่สุด	0.468

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในการนำหลักสัปปุริสธรรม 7 มาบูรณาการในการบริหารจัดการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ เขต 7 มีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายเรียงลำดับตามลำดับความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุงในแต่ละด้าน ดังนี้

1. ด้านการบริหารบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 โดยเฉพาะเรื่องการเก็บรวบรวมผลการประเมินการปฏิบัติงานของบุคลากรไว้อย่างเป็นระบบ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าในการบริหารงานบุคคลนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเก็บรวบรวมข้อมูลการปฏิบัติงานของครูไว้อย่างเป็นระบบเนื่องจากเป็นข้อมูลที่จะนำไปใช้ในการประเมินผลการปฏิบัติงานประจำปีของครูที่ต้องมีการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างต่อเนื่องเพื่อพิจารณาเลื่อนขั้นหรือความดีความชอบของครู โดยที่ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญและยึดหลักธรรมสัปปุริสธรรมที่ทำให้ผู้นำสามารถจัดการ และปฏิบัติการในภาระงานให้บรรลุผลสำเร็จได้ สอดคล้องกับสาระสำคัญในพระไตรปิฎก (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539; พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2538; สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณสมเด็จพระสังฆราช (อุฎฐายี), 2509; พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2547; พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2546) กล่าวคือ หลักสัปปุริสธรรม 7 เป็นคุณธรรมสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา อันเป็นคุณสมบัติภายในตัวผู้นำ ซึ่งมีคุณสมบัติทั้ง 7 ประการ คือ รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักชุมชน และรู้จักบุคคล คุณสมบัติทั้ง 7 ประการนี้เป็นองค์ประกอบและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกันอย่างสมบูรณ์ทำให้ผู้นำสามารถจัดการ และปฏิบัติการในภาระงานทุกอย่างให้บรรลุผลสำเร็จได้ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระครูปลัดจันทรพันธ์ ปญฺาโร (2559) ที่พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา คือ การบริหารงานบุคคล ดังนั้น การบริหารงานบุคคลจึงมีความสำคัญต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายได้

2. ด้านการบริหารทั่วไปตามหลักสัปปุริสธรรม 7 โดยเฉพาะประเด็นการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรมอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเป้าหมายหลักที่สำคัญของการบริหารงานทั่วไปของโรงเรียนพระปริยัติธรรมนั้นคือการเผยแผ่พระพุทธศาสนา สอดคล้องกับสาระสำคัญในพระราชบัญญัติ

การศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562 ที่กล่าวถึงเป้าหมายในการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมว่าเป็นเอกลักษณ์และมีวัตถุประสงค์พิเศษ กล่าวคือ เป็นโรงเรียนเฉพาะทางด้านพระพุทธศาสนาที่มุ่งเน้นการสร้าง ศาสนทายาทที่ดีเพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนา โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้พร้อมเป็นพุทธศาสนทายาทที่เปี่ยมปัญญาพุทธธรรมประพฤติปฏิบัติตนได้ถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัยอันเป็นพุทธบัญญัติ มีหลักพุทธธรรมนาชีวิตอันเป็นคุณลักษณะปริยัติสามัญที่พึงประสงค์ และสามารถทำหน้าที่เผยแผ่พุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและคุณภาพชีวิตของประชาชนในเชิงบูรณาการวิชาการทั้งทางธรรมและทางโลกได้อย่างดี มีวิธีการที่เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบันอีกด้วย (ราชกิจจานุเบกษา, 2562) และสอดคล้องกับหลักธรรมข้อ 6 ปริสัจจตุตา (รู้จักชุมชน) เป็นการปฏิบัติจัดการที่มุ่งให้รู้จักสังคมชนบธรรมเนียมประเพณีของสังคม ซึ่งแตกต่างกันไปแล้วปฏิบัติตนให้ถูกต้อง (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539; พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2538; สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณสมเด็จพระสังฆราช (อฎฐายี), 2509; พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2547; พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2546) ดังนั้น จะเห็นว่าการบริหารงานทั่วไปภายใต้การบูรณาการปริสัจจตุตา (รู้จักชุมชน) จะช่วยส่งเสริมให้การบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมได้บรรลุผลตามเป้าหมายในการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมเกี่ยวกับความเป็นเอกลักษณ์และมีวัตถุประสงค์พิเศษด้านพระพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี

3. ด้านการบริหารงบประมาณตามหลักสัปปุริสธรรม 7 โดยเฉพาะประเด็นการจัดสรรงบประมาณเกี่ยวกับสวัสดิการ การบริการด้านสุขภาพให้บุคลากรด้วยความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดสวัสดิการหรือบริการด้านสุขภาพเป็นปัจจัยหรือความต้องการจำเป็นพื้นฐานที่จะช่วยส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติและมีผลต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ ในขณะที่เดียวกันหลักสัปปุริสธรรมข้อ 4 มัตตัญญูตา เป็นการปฏิบัติจัดการที่มุ่งรู้จักความพอเหมาะ พอดี มองงานที่ตนเองทำอยู่แล้วพิจารณาวิเคราะห์ด้วยปัญญาว่าความพอเหมาะความพอดีความพอเพียงอยู่ที่ไหน เท่าไร เพื่อจะได้กำหนดแผนการปฏิบัติได้ถูกต้องเหมาะสม และเท่าเทียมกัน (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539; พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2538; สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณสมเด็จพระสังฆราช (อฎฐายี), 2509; พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2547; พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2546) สอดคล้องกับ พระมหาภาณุวัฒน์ แส่นคำ และสมชาย บุญศิริเกสซ์ (2558) ที่ศึกษาการบริหารตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดลำปาง ที่พบว่า หลักสัปปุริสธรรมด้านมัตตัญญูตา คือ ความเป็นผู้รู้จักประมาณสำหรับข้อเสนอแนะแนวทางการบริหาร ได้แก่ ผู้บริหารควรประมาณขีดความสามารถขององค์กรให้ได้ว่าศักยภาพของบุคลากรในองค์กรมีกำลังแค่ไหน ในการจะทำกิจกรรมหรือโครงการสักอย่างหนึ่งผู้บริหารควรรู้จักประมาณตน ควรจะนำประมาณที่ส่วนกลางจัดสรรให้ไปใช้อย่างเหมาะสมผู้บริหารควรพิจารณาให้รู้จักประมาณในความเพียงพอขององค์กร การบริหารงบประมาณหรือการขยายกิจการและผู้บริหารไม่ควรใช้งบประมาณผิดวัตถุประสงค์เป็นไปตามแผนการใช้งบประมาณครบทุกด้าน ดังนั้น การบริหารงบประมาณผู้บริหารควรตระหนักและให้ความสำคัญของหลักธรรมดังกล่าว

4. ด้านการบริหารวิชาการตามหลักสัปปุริสธรรม 7 โดยเฉพาะประเด็นการนำผลการนิเทศติดตามมาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการนิเทศติดตามเป็นกระบวนการสำคัญที่เป็นกระบวนการร่วมมือทางวิชาการระหว่างผู้นิเทศที่เป็นบทบาทหน้าที่หลักของผู้บริหารและทีมวิชาการ กับผู้รับการนิเทศซึ่งจะต้องมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องร่วมกันกับผู้บริหาร ดังนั้น การนิเทศติดตามจึงเป็นกระบวนการกระตุ้นส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาครูให้เกิดการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของตนเองให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ สถาพร สมอุทัย (2565) ที่ได้ศึกษาและสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาในการ

พัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 พบว่า สังคมโลกในปัจจุบันต้องเผชิญกับความผันผวนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วหรือที่เราเรียกว่า “VUCA World” รวมทั้ง ความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีและการติดต่อสื่อสารที่ไร้พรมแดนส่งผลให้เกิดวิทยาการและความรู้ใหม่ ๆ ขึ้นมากมาย มนุษย์ในยุคปัจจุบันจึงต้องมีความพร้อมในรับมือกับความผันผวน เปลี่ยนแปลงเหล่านี้ การศึกษาในศตวรรษที่ 21 ครูจะต้องปรับวิธีคิด เปลี่ยนการสอนปรับบทบาทจากเดิมที่ครูเป็นศูนย์กลางของความรู้มาเป็นผู้อำนวยความสะดวกคอยชี้แนะเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยการร่วมมือทางวิชาการระหว่างผู้นิเทศกับผู้บริหารนิเทศจะเป็นตัวช่วยหนึ่งในการกระตุ้น ส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาและช่วยเหลือครูให้เกิดการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนการสอนของตนเองให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด มีความทันสมัยทันสมัยอยู่เสมอและสามารถตอบสนองผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับหลักสัปปุริสธรรม ข้อ 1-3 คือ อัมมัญญา (รู้จักเหตุ) อัตถัญญา (รู้จักผล) และอัตตัญญา (รู้จักตน) เป็นการปฏิบัติจัดทำ โดยอาศัยการเป็นคุณรู้หลักการ รู้กฎเกณฑ์ และใช้ความรู้ความเข้าใจ นำมาวิเคราะห์แยกแยะ ปฏิบัติจัดการโดยอาศัยภาวะ สถานะที่ตัวเองเป็น รู้กำลังความสามารถ สถิติปัญญาของตัวเอง และแก้ไขปรับปรุงตนอยู่ตลอดเวลา (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539; พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2538; สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณสมเด็จพระสังฆราช (อุฎฐายี), 2509; พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2547; พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2546)

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้ เป็นผลจากวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุงที่มีความต้องการจำเป็นเร่งด่วน โดยมีค่า $PNI_{modified}$ ตั้งแต่ 0.30 ขึ้นไป โดยเรียงลำดับ คือ

ลำดับที่ 1. การบริหารบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ประกอบด้วย 1) สถานศึกษาเก็บรวบรวมผลการประเมินการปฏิบัติงานของบุคลากรไว้อย่างเป็นระบบ 2) เสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาให้กับครูอย่างเหมาะสม 3) มีการบริหารจัดการงานบุคคลให้ได้รับความเป็นธรรม 4) เปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงานด้วยความเป็นธรรม และ 5) เสริมสร้างความรับผิดชอบต่อหน้าที่โดยไม่ละทิ้งหน้าที่ทางราชการ

ลำดับที่ 2. การบริหารทั่วไปตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ประกอบด้วย 1) เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรมอย่างสม่ำเสมอ 2) ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ใต้บังคับบัญชาและเข้าใจสภาพแวดล้อมในชุมชนที่สถานศึกษาตั้งอยู่ 3) ส่งเสริม สนับสนุนให้ครูหรือผู้ใต้บังคับบัญชาและนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ 4) บริหารงานตรงตามเวลาที่กำหนดไว้ในแผนการปฏิบัติงาน และ 5) ให้ความช่วยเหลือชุมชนในโอกาสต่าง ๆ เช่น กิจกรรมตามประเพณีท้องถิ่นอยู่เสมอ

ลำดับที่ 3. การบริหารงบประมาณตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ประกอบด้วย 1) จัดสวัสดิการ การบริการด้านสุขภาพให้บุคลากรด้วยความเสมอภาคเท่าเทียมกัน 2) สนับสนุนงบประมาณให้ครูหรือผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานอย่างเพียงพอ 3) จัดสวัสดิการให้ครูหรือผู้ใต้ บังคับบัญชาอย่างเท่าเทียมกัน 4) พัฒนาและปรับเปลี่ยนแผน การบริหารงบประมาณให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ และ 5) มีการจัดสวัสดิการภายในสถานศึกษาเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของผู้ใต้บังคับบัญชา

และลำดับที่ 4. การบริหารวิชาการตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารนำผลการนิเทศติดตามมาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น 2) ปรับปรุงพัฒนางานให้ก้าวหน้าเหตุการณ์อยู่เสมอ 3) ปฏิบัติงานและวางแผนงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม 4) นิเทศติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของครูตามสภาพจริง และ 5) เก็บรวบรวมผลการประเมินการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชาไว้อย่างเป็นระบบ

สรุปเป็นองค์ความรู้จากการวิจัย ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

จากข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยที่ผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ เขต 7 ที่ควรตระหนักและนำไปประยุกต์ใช้กับหลักธรรมสัปปุริสธรรม 7 มีประเด็นสำคัญในการบริหารจัดการแต่ละด้านตามลำดับต่อไปนี้

1. การบริหารบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องให้ความสำคัญกับการเก็บรวบรวมผลการประเมินการปฏิบัติงานของบุคลากรไว้อย่างเป็นระบบ การเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาให้กับครูอย่างเหมาะสม การบริหารจัดการงานบุคคลให้ได้รับความเป็นธรรม การเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติผลการปฏิบัติงานด้วยความเป็นธรรม และการเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อนหน้าที่โดยไม่ละทิ้งหน้าที่ทางราชการ

2. การบริหารทั่วไปตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ควรให้ความสำคัญกับการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรมอย่างสม่ำเสมอ การมีความรู้และเข้าใจสภาพแวดล้อมในชุมชนที่สถานศึกษาตั้งอยู่

การส่งเสริม สนับสนุนให้ครูหรือผู้ใต้บังคับบัญชาและนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ การบริหารงานตรงตามเวลาที่กำหนดไว้ในแผนการปฏิบัติงาน และ5) ให้ความช่วยเหลือชุมชนในโอกาสต่าง ๆ เช่น กิจกรรมตามประเพณีท้องถิ่นอยู่เสมอ

3. การบริหารงบประมาณตามหลักสี่ปรัศธรรม 7 สิ่งที่ผู้บริหารควรดำเนินการ เช่น การจัดสวัสดิการ การบริการด้านสุขภาพให้บุคลากรด้วยความเสมอภาคเท่าเทียมกัน การสนับสนุนงบประมาณให้ครูหรือผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานอย่างเพียงพอ การจัดสวัสดิการให้ครูหรือผู้ใต้ บังคับบัญชาอย่างเท่าเทียมกัน การพัฒนาและปรับเปลี่ยนแผน การบริหารงบประมาณให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ และการจัดสวัสดิการภายในสถานศึกษาเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของผู้ใต้บังคับบัญชา

4. การบริหารวิชาการตามหลักสี่ปรัศธรรม 7 ความมีการดำเนินงานในประเด็นต่าง ๆ ต่อไปนี้ ได้แก่ การนำผลการนิเทศติดตามมาแก้ไข้ปัญหาที่เกิดขึ้น การปรับปรุงพัฒนางานให้ก้าวทันเหตุการณ์อยู่เสมอ การปฏิบัติงานและวางแผนงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม การนิเทศติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของครูตามสภาพจริง และการเก็บรวบรวมผลการประเมินการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชาไว้อย่างเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยและพัฒนาหรือการวิจัยแบบผสมผสานวิธีเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการตามหลักสี่ปรัศธรรม 7 ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

2. ควรมีการวิจัยแบบผสมผสานเพื่อสร้างกลยุทธ์การบริหารจัดการตามหลักสี่ปรัศธรรม 7 ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

3. ควรมีการประเมินความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการโดยประยุกต์ใช้หลักสี่ปรัศธรรม 7 หรือหลักธรรมอื่น ๆ ที่สอดคล้องกับการบริหารงานบุคคล งานบริหารทั่วไป งานงบประมาณ หรืองานวิชาการ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *คู่มือการบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- นพพล สมทรัพย์. (2564). *การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดน่าน สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยพะเยา.
- พระขวัญชัย ฝั้นคำ. (2565). *การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดลาปาง สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยพะเยา.
- พระครูโกศลอรธกิจ, 2559. *รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัด นครศรีธรรมราช ตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท*. วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา พุทธศาสนาและปรัชญา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระครูปลัดจักรพันธ์ ปญารโ. (2559). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจฺ ติโต) (2552). *วิธีบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่*. https://www.mcu.ac.th/directory_uploads/administrator/file_upload/20180810135126_579A3DA-BE21-41B8-A7AC-E517A756F6E5.pdf

- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2538). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). *ภาวะผู้นำ*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- พระปลัดธเนศ คงน้อย. (2565). *การศึกษาศาสนาและปัญหาการบริหารงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดน่าน สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยพะเยา.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2547). *ธรรมบุญชีวิต*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- พระภัทรพงศ์ ธมทีโป (วงศ์ศรีลา). (2562). *สภาพ ปัญหา และประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 8 สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- พระมหาภัทรดน้อย กำจัด. (2564). *การศึกษาศาสนาและปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดน่าน สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยพะเยา.
- พระมหาภาณุวัฒน์ แสนคำ และสมชาย บุญศิริเกสซ์. (2558). *การบริหารตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดลำปาง*. รายงานสืบเนื่องจากการประชุมสัมมนาวิชาการนำเสนองานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ (Proceedings) เครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ 15.
- พระมหาเสกสรร สุขจำเจริญ. (2565). *การศึกษาศาสนาและปัญหาการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดน่าน สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยพะเยา.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2562). *พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562*.
https://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2562/A/050/T_0011.PDF
- วิชัย ธรรมเจริญ. (2541). *คู่มือการปฏิบัติงานโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- สถาพร สมอุทัย. (2565). “การนิเทศการศึกษา” หนึ่งในตัวช่วยในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 5(3), 275-288.
- สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณสมเด็จพระสังฆราช (อุฎฐายี). (2509). “สัปปริสธรรม”. *หนังสืออนุสรณ์เนื่องในโอกาสงานฌาปนกิจศพ นายคิลปะชัย ชาญเฉลิม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2546). *ปฏิทินการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ*. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท..
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2557). *คู่มือปฏิบัติงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- Krejcie, R.V., & D.W. Morgan. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607 – 610.

บทความวิจัย (Research Article)

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยใช้วิธีการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivism ร่วมกับวิธีการสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7Es) เพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหา เรื่อง อะตอมและสมบัติของธาตุ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

Development of Learning Management Model Science and Technology Department Using a Concept-Based Learning Method Constructivism in Conjunction with the 7-Step Search Method (7Es) to Develop Problem-Solving Skills on Atoms and Properties of Elements of Students in Grade 10

วัฒนา สระสิริ¹

Wattana Srasiri¹

กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โรงเรียนบ้านเป้าวิทยา¹
Science and Technology Learning Group Banpaowittaya School¹

Received: May 09, 2023 Revised: June 16, 2023, Accepted: June 17, 2023

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้อิงกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยใช้วิธีการการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivism ร่วมกับวิธีการสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7Es) 2) เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้อิงกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยใช้วิธีการการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivism ร่วมกับวิธีการสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7Es) 3) เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้อิงกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยใช้วิธีการการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivism ร่วมกับวิธีการสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7Es) 4) เพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้อิงกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยใช้วิธีการการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivism ร่วมกับวิธีการสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7Es) ที่ศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์เนื้อหา และแผนการจัดการเรียนรู้ แบบประเมินทักษะการคิดแก้ปัญหา ผลการวิจัยพบว่า (1) ผลการทดลองเพื่อยืนยันประสิทธิภาพ ตามเกณฑ์ 80/80 กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง พบว่า มีประสิทธิภาพเท่ากับ 86.78/80.09 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และมีดัชนีประสิทธิผลมีค่า

¹ Corresponding author, Tel. 0879651236, E-mail: strt3696@gmail.com

เท่ากับ 0.6996 หมายความว่า นักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นร้อยละ 69.96 ซึ่งมีค่าสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด คือ 0.50 (2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 4 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ .05 (3) ทักษะการคิดแก้ปัญหา เมื่อเทียบจากเกณฑ์ให้ คะแนนระดับคุณภาพ ในภาพรวมอยู่ในระดับดี โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.39 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.15 (4) ผลการประเมินการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.32 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.49

คำสำคัญ: รูปแบบการจัดการเรียนรู้, แนวคิด Constructivism, วิธีการสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7Es)

Abstract

This article has the objectives 1) to study basic information for learning management model development. Science and Technology Learning Group using a concept-based learning method Constructivism in conjunction with the method of seeking knowledge 7 steps (7Es) 2) To create and develop a learning management model Science and Technology Learning Group using a concept-based learning method Constructivism in conjunction with the 7-step search for knowledge method (7Es). 3) to study the results of the experimental learning management model. Science and Technology Learning Group using a concept-based learning method Constructivism in conjunction with the method of seeking knowledge 7 steps (7Es) 4) to evaluate the use of learning management model Science and Technology Learning Group using a concept-based learning method Constructivism together with the method of seeking knowledge 7 steps (7Es) studied in the first semester of the academic year 2019. The research tool was the learning achievement test. and a satisfaction questionnaire Data were analyzed by taking the mean. standard deviation and content analysis. The results showed that. (1) The experimental results to confirm the efficiency according to the 80/80 criterion with the sample group of students found that the efficiency was 86.78/80.09, which was higher than the specified criterion. And the effectiveness index was equal to 0.6996, meaning that students' knowledge increased by 69.96 percent, which was higher than the specified criterion, which was 0.50. (2) Student Achievement that learn with learning management style of Mathayomsuksa 4 students after study was significantly higher than before study at the .05 level. (3) Problem solving skills Compared to the quality rating criteria Overall, it is at a good level. with a mean of 3.39 and a standard deviation of 0.15. (4) The evaluation results of using the learning management model revealed that students were satisfied with the learning management model. Overall, it was at a high level. which has a mean of 4.32 and a standard deviation of 0.49.

Keywords: Learning Management Model, Constructivism Concept, 7 Steps of Acquiring Knowledge (7Es)

บทนำ

การพัฒนาประเทศชาติให้มีความเจริญก้าวหน้าและยั่งยืน จะต้องมีการพัฒนาหลายๆ ด้านแนวทางการพัฒนาที่สำคัญด้านหนึ่งคือ ด้านทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource) เพราะคนนั้นเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา โดยเฉพาะด้านการศึกษา เพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมปัจจุบันภายใต้สังคมแห่งการเรียนรู้และพื้นฐานข้อมูลสื่อสารที่ไร้พรมแดนส่งผลให้เกิดกระแสปฏิรูปการศึกษาขึ้น โดยคุณภาพของผู้เรียนถูกหยิบยกมาเป็นประเด็นสำคัญของการอภิปรายในทุกเวทีการศึกษาและต่างเห็นพ้องกันในการปฏิรูปการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้นักเรียนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ เป็นผู้ที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ รู้จักแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีคุณธรรม จริยธรรม และสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (ธรินธร นามวรรณ, 2548)

แนวคิดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 นั้น ให้ความสำคัญกับการปลูกฝัง “ทักษะ” ที่จำเป็น เช่น อ่านออก (Reading) เขียนได้ (Writing) คณิตเลขเป็น (Arithmetic) รวมทั้งทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะในการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving) ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation) ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ (Cross – Cultural Understanding) ทักษะด้านความร่วมมือการทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ (Collaboration Teamwork and Leadership) ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ (Communications, Information and Media Literacy) ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Computing and ICT Literacy) ทักษะอาชีพและทักษะการเรียนรู้ (Career and Learning Skills) และความมีเมตตากรุณา วินัย คุณธรรมจริยธรรม (Compassion) (แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579)

กล่าวได้ว่าวิทยาศาสตร์ มีบทบาทสำคัญยิ่งในสังคมโลกปัจจุบันและอนาคต เพราะวิทยาศาสตร์เกี่ยวข้องกับทุกคนทั้งในชีวิตประจำวัน และการงานอาชีพต่างๆ ตลอดจนเทคโนโลยี เครื่องมือเครื่องใช้และผลผลิตต่างๆ ที่มนุษย์ได้ใช้เพื่ออำนวยความสะดวกในชีวิต และการทำงานเหล่านี้ล้วนเป็นผลของความรู้วิทยาศาสตร์ ผสมผสานกับความคิดสร้างสรรค์และศาสตร์อื่นๆ วิทยาศาสตร์ช่วยให้มนุษย์ได้พัฒนาวิธีคิด ทั้งความคิดเป็นเหตุเป็นผล คิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์วิจารณ์ มีทักษะสำคัญในการค้นคว้าหาความรู้ ใช้ความรู้ และทักษะเพื่อแก้ปัญหา หรือพัฒนางานด้วยกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม ดังนั้นทุกคนจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้รู้วิทยาศาสตร์ เพื่อที่จะมีความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติและเทคโนโลยีที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น สามารถนำความรู้ไปใช้อย่างมีเหตุผล สร้างสรรค์และมีคุณธรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมมีบทบาทสำคัญเป็นอย่างยิ่งในสังคมปัจจุบันและอนาคต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงควรจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist) เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ด้วยความเข้าใจอย่างมีความหมาย ความรู้ใหม่ที่ได้จากการสร้างจะเชื่อมโยงกับความรู้เดิมและถูกเก็บไว้ใน ความจำระยะยาว ซึ่งความรู้และกระบวนการเรียนรู้ของบุคคลเป็นพื้นฐานที่สำคัญต่อการเรียนรู้เรื่องต่างๆ ที่มีความซับซ้อน และเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้บุคคลสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7Es) เป็นวิธีการที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยเน้นให้ผู้เรียนได้สืบเสาะหาความรู้ เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหา สอดคล้องกับการเรียนรู้แบบสืบเสาะที่เน้นให้ผู้เรียนได้ศึกษาหาความรู้โดยใช้กระบวนการคิดหาเหตุผล เป็นการเรียนรู้แบบวัฏจักรอยู่บนพื้นฐานทฤษฎี สร้างสรรค์ความรู้ได้ด้วยตนเองจนค้นพบความรู้หรือแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่ถูกต้องด้วยตนเอง เน้นการถ่ายโอนการเรียนรู้ที่ใช้เทคนิคการรู้คิด (Metacognitive

Moves) ได้แก่ Intelligibility, Plausibility และ Wide – Applicability ฝึกการคิดและเน้นให้นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งครูเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้บรรลุเป้าหมาย ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7Es) เป็นหนึ่งในรูปแบบการสอนวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นกระบวนการที่นักเรียนได้ลงมือสืบเสาะค้นหาความรู้ด้วยตนเอง ที่ต้องอาศัยทักษะกระบวนการ ทางวิทยาศาสตร์ในการค้นพบความรู้เปิดโอกาสให้นักเรียนได้นำสิ่งที่ได้เรียนไปประยุกต์ใช้ ในชีวิตประจำวัน การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้นตามแนวคิดของ ไอน์เซนคราฟต์ (Eisenkraft) ประกอบด้วย 1) ขั้นตรวจสอบความรู้เดิม 2) ขั้นสร้างความสนใจ 3) ขั้นสำรวจและค้นหา 4) ขั้นอธิบายและลงข้อ 5) ขั้นขยายความคิด 6) ขั้นประเมินผลและ 7) ขั้นนำความรู้ไปใช้ ซึ่งใช้ในการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ช่วยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น (ศิวกพร ศรีจรรย์, 2559) จากที่กล่าวมาสอดคล้องกับ (พิพัฒน์ วิริยะธรรม, 2559) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา เรื่อง ปริมาณสารสัมพันธ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้รูปแบบการสอนแบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7E ร่วมกับเทคนิค KWDL พบว่า ผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน เรื่อง ปริมาณสารสัมพันธ์หลังเรียน มีพัฒนาการที่สูงขึ้น มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 53.93 ซึ่งอยู่ในระดับสูง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivism และการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7Es) แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7Es) สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้สูงขึ้น ด้วยหลักการและเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้นำรูปแบบการจัดการเรียนเรียนรู้ โดยใช้วิธีการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivism ร่วมกับวิธีการสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7Es) มาใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพราะมีความตระหนักว่ากระบวนการเรียนรู้นั้น มิใช่เกิดจากการถ่ายทอดความรู้จากครูเพียงฝ่ายเดียว แต่การเรียนรู้เป็นการร่วมมือกันทำกิจกรรมระหว่างนักเรียนและผู้เรียน ครูและนักเรียน ด้วยวิธีการที่หลากหลาย อีกทั้งเป็นแรงจูงใจให้นักเรียนมีความสนใจในเนื้อหาบทเรียนมากขึ้น ตลอดจนเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบของการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จึงได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยใช้วิธีการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivism ร่วมกับวิธีการสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7Es) เพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหา เรื่อง อะตอมและสมบัติของธาตุ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ทั้งนี้เพื่อนำผลการวิจัยที่ค้นพบไปพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนได้รับการฝึกทักษะ และพัฒนาตนให้เป็นคนคิดแก้ปัญหาเป็นต่อไป

คำถามการวิจัย

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยใช้วิธีการการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivism ร่วมกับวิธีการสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7Es) เพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหา เรื่อง อะตอมและสมบัติของธาตุ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ได้หรือไม่

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยใช้วิธีการการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivism ร่วมกับวิธีการสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7Es) เพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหา เรื่อง อะตอมและสมบัติของธาตุ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

2. เพื่อสร้างและการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยใช้วิธีการการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivism ร่วมกับวิธีการสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7Es) เพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหา เรื่อง อะตอมและสมบัติของธาตุ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ ที่ 80/80 และมีค่าดัชนีประสิทธิผล ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป

3. เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยใช้วิธีการการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivism ร่วมกับวิธีการสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7Es) เพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหา เรื่อง อะตอมและสมบัติของธาตุ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

4. เพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยใช้วิธีการการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivism ร่วมกับวิธีการสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7Es) เพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหา เรื่อง อะตอมและสมบัติของธาตุ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

สมมติฐานของการวิจัย

1. ได้ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยใช้วิธีการการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivism ร่วมกับวิธีการสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7Es) เพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหา เรื่อง อะตอมและสมบัติของธาตุ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

2. ได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยใช้วิธีการการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivism ร่วมกับวิธีการสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7Es) เพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหา เรื่อง อะตอมและสมบัติของธาตุ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 และมีค่าดัชนีประสิทธิผล ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป

3. ได้ผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยใช้วิธีการการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivism ร่วมกับวิธีการสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7Es) เพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหา เรื่อง อะตอมและสมบัติของธาตุ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 คะแนนการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ผลการประเมินการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยใช้วิธีการการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivism ร่วมกับวิธีการสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7Es) เพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหา เรื่อง อะตอมและสมบัติของธาตุ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 อยู่ในระดับมากขึ้นไป

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) (2546) ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่มุ่งหวังให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อผู้เรียนมากที่สุด จึงได้จัดทำตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ขึ้นเพื่อให้สถานศึกษา ครูผู้สอน ตลอดจนหน่วยงานต่างๆ ได้ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหนังสือเรียน คู่มือครูสื่อประกอบการเรียนการสอน ตลอดจนการวัดและประเมินผล โดยตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) จรัสศรี พัวจินดาเนตร (2560) ได้สรุปความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ว่า แผนการจัดการเรียนรู้หรือแผนการสอนหมายถึง เอกสารประกอบหลักสูตรชนิดหนึ่งที่ครูใช้

เป็นคู่มือสำหรับจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การใช้สื่ออุปกรณ์การเรียนรู้และการวัดจุดประสงค์การเรียนรู้ของนักเรียนในแต่ละบท เพื่อให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ชนาธิป พรกุล (2552) ได้ให้ความหมายไว้ว่า แผนการจัดการเรียนรู้เป็นแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เขียนไว้ล่วงหน้า ทำให้ผู้สอนมีความพร้อม และมั่นใจว่าสามารถสอนได้บรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้และดำเนินการสอนได้ราบรื่น

สรุปได้ว่าแผนการจัดการเรียนรู้ หมายถึงการวางแผนเตรียมการสอน โดยการกำหนดรายละเอียดในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไว้ล่วงหน้า เพื่อเป็นแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่แก่นักเรียนโดยมีการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ วางขั้นตอนการจัดกิจกรรมการสอน การเตรียมสื่อต่างๆ และรวมถึงวิธีการวัดและประเมินผลอย่างชัดเจน เพื่อให้ให้นักเรียนบรรลุผลที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ขจรพงษ์ ร่วมแก้ว (2560) กล่าถึง คอนสตรัคติวิซึม ว่าเป็นการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในของผู้เรียน โดยมีผู้เรียนเป็นผู้สร้าง (Construct) ความรู้จากความสัมพันธ์ระหว่าง สิ่งที่พบเห็นกับความรู้ความเข้าใจเดิมที่มีมาก่อน โดยพยายามนำความเข้าใจเกี่ยวกับ เหตุการณ์ และ ปรากฏการณ์ที่ตนพบเห็นมาสร้างเป็นโครงสร้างทางปัญญา (Cognitive Structure) หรือที่เรียกว่า (Schema) ซึ่งเป็นหน่วยที่เล็กที่สุดของโครงสร้างทางปัญญาหรือโครงสร้างของความรู้ในสมองโครงสร้าง ทางปัญญานี้ประกอบด้วย ความหมายของสิ่งต่างๆ ที่ใช้ภาษาหรือเกี่ยวกับเหตุการณ์หรือสิ่งที่แต่ละบุคคล มีประสบการณ์หรือเหตุการณ์ อาจเป็นความเข้าใจหรือความรู้ของแต่ละบุคคล และการเรียนรู้ เป็นกระบวนการสร้างมากกว่า การรับ ความรู้ ซึ่งเป้าหมายของการสอนจะสนับสนุนการสร้างมากกว่าความพยายามในการถ่ายทอด

ทิตนา แคมมณี (2551) ได้อธิบายทฤษฎีการเรียนรู้ของเพียเจต์ นักจิตวิทยาชาวสวิสไว้ดังนี้ พัฒนาการทางเขาวงกตปัญญาของบุคคลที่มีการปรับตัวผ่านกระบวนการดูดซึม (Assimilation) และกระบวนการปรับโครงสร้างทางปัญญา (Accommodation) พัฒนาการของบุคคลจะเกิดขึ้นเมื่อได้รับและดูดซึมข้อมูลหรือได้รับประสบการณ์ใหม่ๆ เข้าไป ทำให้มีความสัมพันธ์กับความรู้หรือโครงสร้างทางปัญญากับที่มีอยู่เดิม หากไม่สามารถเชื่อมโยงหรือสร้างความสัมพันธ์กันได้ จะเกิดภาวะที่เรียกว่า ภาวะไม่สมดุล (Disequilibrium) ซึ่งบุคคลจะพยายามปรับสภาวะที่เกิดขึ้นให้อยู่ในภาวะสมดุล (Equilibrium) นั่น เป็นการใช้กระบวนการปรับโครงสร้างทางปัญญา (Accommodation) สอดคล้องกับความเชื่อของ เพียเจต์ ที่ว่าทุกคนจะมีพัฒนาการทางเขาวงกตปัญญาไปตามล าดับขั้น จากการมีปฏิสัมพันธ์และมีประสบการณ์กับสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบนี้เป็นการจัดแบบบูรณาการ โดยรวม 2 วิธีการเข้าไว้ด้วยกัน คือ วิธีการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivism ร่วมกับวิธีการสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7Es) จะสามารถทำให้นักเรียนเรียนรู้ ฝึกคิด ฝึกปฏิบัติและค้นหาคำตอบด้วยตนเองอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นการเน้นให้ผู้เรียนมีบทบาทเป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรมตามความสนใจ ความต้องการ และความถนัด ซึ่งผู้เรียนค้นคว้าและสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยมีครูเป็นผู้คอยให้คำแนะนำและช่วยเหลือเท่านั้น และในการเรียนการสอนนี้จะช่วยกระตุ้นและสร้างแนวคิดพร้อมทั้งทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ คือยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ในสถานการณ์จริง จากกิจกรรมและการทำงาน ทำให้นำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนครบทุกด้านทั้งทางอารมณ์ สังคม และสติปัญญา

ขจรพงษ์ ร่วมแก้ว (2560) กล่าถึง คอนสตรัคติวิซึม ว่าเป็นการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในของผู้เรียน โดยมีผู้เรียนเป็นผู้สร้าง (Construct) ความรู้จากความสัมพันธ์ระหว่าง สิ่งที่พบเห็นกับความรู้ความเข้าใจเดิมที่มีมาก่อน โดยพยายามนำความเข้าใจเกี่ยวกับ เหตุการณ์ และ ปรากฏการณ์ที่ตนพบเห็นมาสร้างเป็นโครงสร้างทางปัญญา (Cognitive Structure) หรือที่เรียกว่า (Schema) ซึ่งเป็นหน่วยที่เล็ก

ที่สุดของโครงสร้างทางปัญญาหรือโครงสร้างของความรู้ในสมองโครงสร้าง ทางปัญญานี้ประกอบด้วย ความหมายของสิ่งต่างๆ ที่ใช้ภาษาหรือเกี่ยวกับเหตุการณ์หรือสิ่งที่แต่ละบุคคล มีประสบการณ์หรือเหตุการณ์ อาจเป็นความเข้าใจหรือความรู้ของแต่ละบุคคล และการเรียนรู้ เป็นกระบวนการสร้างมากกว่า การรับ ความรู้ ซึ่งเป้าหมายของการสอนจะสนับสนุนการสร้างมากกว่าความพยายามในการถ่ายทอด

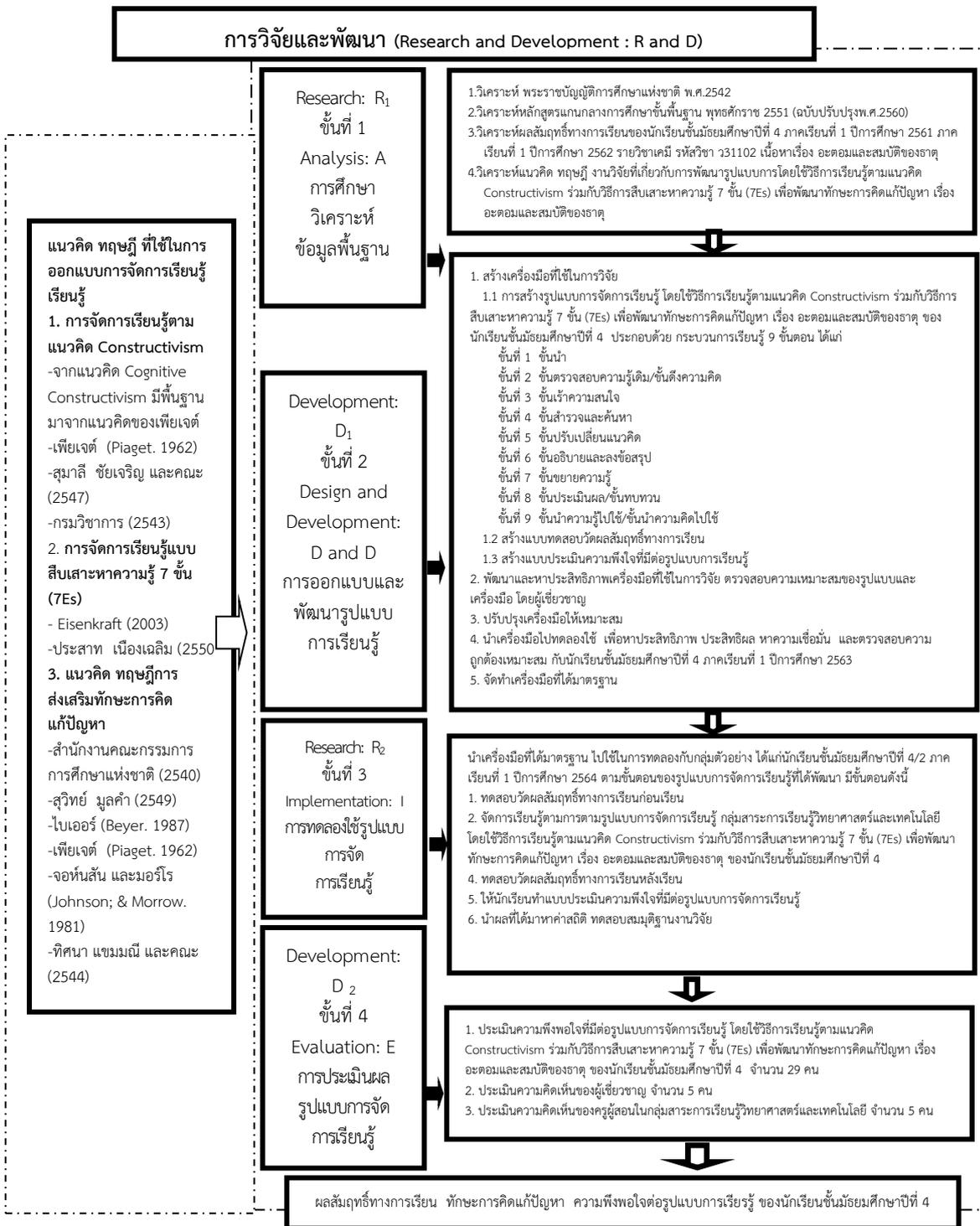
ทิตินา แคมมณี (2551) ได้อธิบายทฤษฎีการเรียนรู้ของเพียเจต์ นักจิตวิทยาชาวสวิสไว้ดังนี้พัฒนาการ ทางเชาวน์ปัญญาของบุคคลที่มีการปรับตัวผ่านกระบวนการดูดซึม (Assimilation) และกระบวนการปรับ โครงสร้างทางปัญญา (Accommodation) พัฒนาการของบุคคลจะเกิดขึ้นเมื่อได้รับและดูดซึมข้อมูลหรือได้รับ ประสบการณ์ใหม่ๆ เข้าไป ทำให้มีความสัมพันธ์กับความรู้หรือโครงสร้างทางปัญญากับที่มีอยู่เดิม หากไม่ สามารถเชื่อมโยงหรือสร้างความสัมพันธ์กันได้ จะเกิดภาวะที่เรียกว่า ภาวะไม่สมดุล (Disequilibrium) ซึ่ง บุคคลจะพยายามปรับสภาวะที่เกิดขึ้นให้อยู่ในภาวะสมดุล (Equilibrium) นั้น เป็นการใช้กระบวนการปรับ โครงสร้างทางปัญญา (Accommodation) สอดคล้องกับความเชื่อของ เพียเจต์ ที่ว่าทุกคนจะมีพัฒนาการทาง เชาวน์ปัญญาไปตามลำดับขั้น จากการมีปฏิสัมพันธ์และมีประสบการณ์กับสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบนี้เป็นการจัดแบบบูรณาการ โดยรวม 2 วิธีการเข้าไว้ด้วยกัน คือ วิธีการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivism ร่วมกับวิธีการสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7Es) จะสามารถทำให้นักเรียนเรียนรู้ ฝึกคิด ฝึกปฏิบัติและค้นหาคำตอบด้วยตนเองอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นการเน้นให้ผู้เรียนมี บทบาทเป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรมตามความสนใจ ความต้องการ และความถนัด ซึ่งผู้เรียนค้นคว้าและสร้างความรู้ ด้วยตนเองโดยมีครูเป็นผู้คอยให้คำแนะนำและช่วยเหลือเท่านั้น และในการเรียนการสอนนี้จะช่วยกระตุ้นและ สร้างแนวคิดพร้อมทั้งทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ คือยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ใน สถานการณ์จริง จากกิจกรรมและการทำงาน ทำให้นำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนครบทุกด้านทั้งทางอารมณ์ สังคม และสติปัญญา

ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ (2556) ได้กล่าวว่า “การคิดแก้ปัญหา เป็นกระบวนการคิดพิจารณา ไตร่ตรอง อย่างพินิจพิเคราะห์สิ่งต่างๆ ที่เป็นประเด็นสำคัญของเรื่องหรือสิ่งต่างๆ ที่คอยก่อแวนและสร้างความรำคาญ สร้างความยุ่งยากสับสนและความวิตกกังวล และพยายามหาหนทางคลี่คลายสิ่งเหล่านั้นให้ ปรากฏ และหา หนทางขจัดปัดเป่าสิ่งที่เป็นปัญหาก่อความรำคาญ ความวิตกกังวล ความยุ่งยากสับสนให้หมดไป”

ปิยดา ปัญญาศรี (2555) ได้ศึกษาวิธีการแก้ปัญหาและได้สรุปการคิดแก้ปัญหาของบุคคลนั้น ต้องการ กลไกแห่งความสามารถในการอ้างอิงและจำแนกประเภทของสิ่งเร้าประสบการณ์รับรู้ต่างๆ ก็เป็นปัจจัยที่ สำคัญยิ่งของกระบวนการจัดประเภทที่จะนำไปสู่การตอบสนองในขั้นตอนต่างๆ ในการคิดแก้ปัญหามีขั้นตอน ดังนี้ ขั้นรู้จักปัญหา (Problem Isolation) เป็นขั้นที่บุคคลรู้จักสิ่งเร้าที่ตนกำลังเผชิญ ขั้นแสวงหาเค้าเงื่อน (Search for Cues) เป็นขั้นที่บุคคลใช้ความพยายามอย่างมากในการระลึกลักษณะประสบการณ์เดิม ขั้นตอน ตรวจสอบความถูกต้อง (Conformation Check) ก่อนที่จะตอบสนองในลักษณะของการจัดประเภทหรือ แยกแยะโครงสร้างเนื้อหา ขั้นการตัดสินใจตอบสนองที่สอดคล้องกับปัญหา

ไบเออร์ (Beyer, 1987) กล่าวถึงความคิดว่าเป็นการค้นหาความหมาย ผู้ที่คิดคือผู้ที่ กำลังค้นหา ความหมายของอะไรบางอย่าง นั่นคือกำลังใช้สติปัญญาของตนทำความเข้าใจกับความรู้ใหม่ที่ได้เข้าร่วมกับ ความรู้เดิมหรือประสบการณ์เดิมเพื่อหาคำตอบ หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่า ความคิดเป็นการเอาข้อมูลที่รับเข้า มาใหม่ไปรวมกับข้อมูลเก่าที่ระลึกได้ เพื่อสร้างเป็นความคิดอ่าน เหตุผลหรือข้อตัดสินใจ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา (Research and Development Research) มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนบ้านเป่าวิทยา จำนวน 3 ห้องเรียน รวมนักเรียน จำนวน 92 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนบ้านเป่าวิทยา จำนวน 29 คน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง ใช้ในการทดลองเพื่อยืนยันประสิทธิภาพของเครื่องมือที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ทดลองโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้ โดยใช้วิธีการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivism ร่วมกับวิธีการสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7Es) เพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหา เรื่อง อะตอมและสมบัติของธาตุ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบ่งการวิจัยเป็นขั้นตอน จำนวน 5 ขั้นตอน ซึ่งการดำเนินการวิจัย การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยใช้วิธีการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivism ร่วมกับวิธีการสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7Es) เพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหา เรื่อง อะตอมและสมบัติของธาตุ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผู้วิจัยแบ่งการดำเนินงานพัฒนารูปแบบการสอน เป็น 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยใช้วิธีการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivism ร่วมกับวิธีการสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7Es) เพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหา เรื่อง อะตอมและสมบัติของธาตุ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยใช้วิธีการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivism ร่วมกับวิธีการสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7Es) เพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหา เรื่อง อะตอมและสมบัติของธาตุ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยใช้วิธีการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivism ร่วมกับวิธีการสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7Es) เพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหา เรื่อง อะตอมและสมบัติของธาตุ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยใช้วิธีการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivism ร่วมกับวิธีการสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7Es) เพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหา เรื่อง อะตอมและสมบัติของธาตุ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

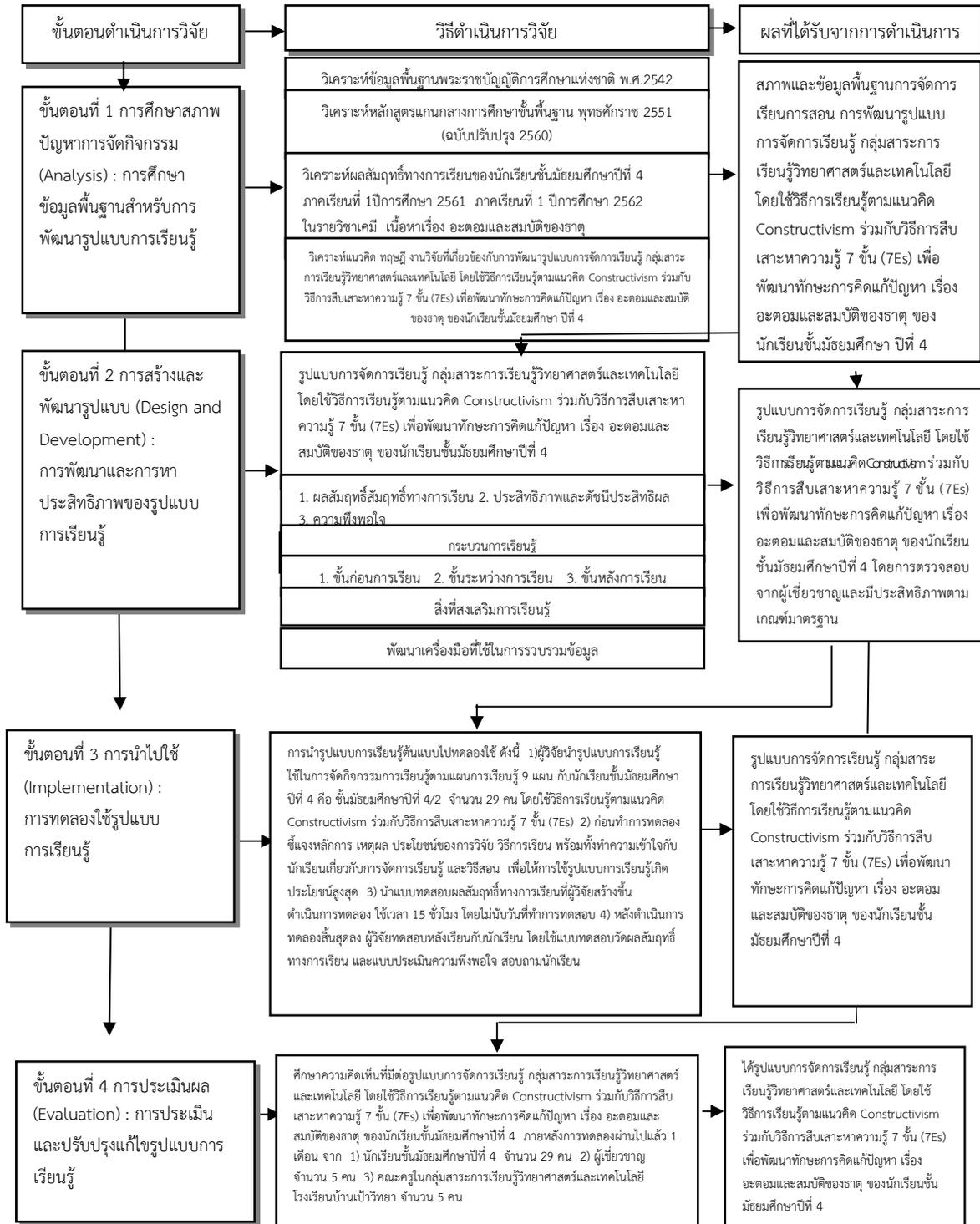
1. วิเคราะห์เอกสารและหลักการ แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ โดยใช้วิธีการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivism ร่วมกับวิธีการสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7Es) เพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหา เรื่อง อะตอมและสมบัติของธาตุ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

2. วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 และ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 ในรายวิชาเคมี รหัสวิชา ว31102 เนื้อหาเรื่อง อะตอมและสมบัติของธาตุ

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ในแต่ละขั้นตอนมีวิธีดำเนินการ และผลที่ได้รับจากการดำเนินการ ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

สรุปผลการวิจัย และอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า 1) ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยใช้วิธีการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivism ร่วมกับวิธีการสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7Es) เพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหา เรื่อง อะตอมและสมบัติของธาตุ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ได้มาจากการศึกษาและวิเคราะห์นโยบายแผนการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2560-2579 แนวคิดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (O-NET) ปีการศึกษา 2560-2562 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาเคมี โรงเรียนบ้านเป่าวิทยา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561-2562 และศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ความต้องการของผู้เรียน ศึกษาความต้องการของครูผู้สอน พบว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivism ร่วมกับวิธีการสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7Es) เพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหา มีความจำเป็นสำหรับผู้เรียน และสามารถช่วยให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย และส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น 2) ผลการสร้างและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยใช้วิธีการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivism ร่วมกับวิธีการสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7Es) เพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหา เรื่อง อะตอมและสมบัติของธาตุ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยกระบวนการเรียนรู้ 9 ขั้น ได้แก่ 1) ขั้นนำ 2) ขั้นตรวจสอบความรู้เดิม/ขั้นตั้งความคิด 3) ขั้นสร้างความสนใจ 4) ขั้นสำรวจและค้นหา 5) ขั้นปรับเปลี่ยนแนวคิด 6) ขั้นอธิบายและลงข้อสรุป 7) ขั้นขยายความรู้ 8) ขั้นประเมินผล/ขั้นทบทวน 9) ขั้นนำความรู้ไปใช้/ขั้นนำความคิดไปใช้ พบว่า มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 83.11/80.08 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และมีดัชนีประสิทธิผล เท่ากับ 0.6694 หมายความว่า นักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นร้อยละ 66.94 3) ผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยใช้วิธีการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivism ร่วมกับวิธีการสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7Es) เพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหา เรื่อง อะตอมและสมบัติของธาตุ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า (1) ผลการทดลองเพื่อยืนยันประสิทธิภาพ ตามเกณฑ์ 80/80 กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง พบว่า มีประสิทธิภาพเท่ากับ 86.78/80.09 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และมีดัชนีประสิทธิผลมีค่าเท่ากับ 0.6996 หมายความว่า นักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นร้อยละ 69.96 ซึ่งมีค่าสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด คือ 0.50 (2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยใช้วิธีการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivism ร่วมกับวิธีการสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7Es) เพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหา เรื่อง อะตอมและสมบัติของธาตุ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ .05 (3) ทักษะการคิดแก้ปัญหา เมื่อเทียบจากเกณฑ์ให้คะแนนระดับคุณภาพ ในภาพรวมอยู่ในระดับดี โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.39 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.15 (4) ผลการประเมินการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยใช้วิธีการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivism ร่วมกับวิธีการสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7Es) เพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหา เรื่อง อะตอมและสมบัติของธาตุ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.32 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.49

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยใช้วิธีการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivism ร่วมกับวิธีการสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7Es) เพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหา เรื่อง อะตอมและสมบัติของธาตุ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า แนวคิดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ให้ความสำคัญกับการปลูกฝัง “ทักษะ” ที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เช่น ได้แก่ อ่านออก (Reading) เขียนได้ (Writing) คณิตเลขเป็น (Arithmetics) รวมทั้งทักษะในการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving) (แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579) นโยบายพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่มุ่งหวังให้นักเรียนได้เรียนรู้ วิทยาศาสตร์ที่เน้นการเชื่อมโยงเนื้อหาแนวคิดหลักและกระบวนการที่เป็นสากลแต่มีความสอดคล้องกับการดำรงชีวิตจริง และนักเรียนทุกคนจะได้รับการส่งเสริมให้พัฒนากระบวนการคิด ความสามารถในการเรียนรู้ กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ ใช้ยุทธศาสตร์การเรียนการสอนที่หลากหลายเพื่อตอบสนองความต้องการ ความสนใจและวิธีเรียนที่แตกต่างกัน แต่ ผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (O-NET) ปีการศึกษา 2560-2562 กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งประกอบไปด้วยสาระวิชาฟิสิกส์เคมีและชีววิทยา พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศต่ำกว่าร้อยละ 50 (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน), 2562) ซึ่งสอดคล้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561-2562 ในรายวิชาเคมี รหัสวิชา ว31102 (โรงเรียนบ้านเป่าวิทยา, 2562) ต่ำกว่าเกณฑ์ของโรงเรียนที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ 80 อาจมีสาเหตุมาจาก 1) ความแตกต่างระหว่างบุคคล 2) วิธีการสอนของครู (พรสมบัติ คำตรง, 2548) จากการศึกษา แนวคิด ทฤษฎี ความต้องการของผู้เรียน ศึกษาความต้องการของครูผู้สอน พบว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivism ร่วมกับวิธีการสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7Es) เพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหา มีความจำเป็นสำหรับผู้เรียน และสามารถช่วยให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย และส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า การสร้างและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยใช้วิธีการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivism ร่วมกับวิธีการสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7Es) เพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหา เรื่อง อะตอมและสมบัติของธาตุ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยกระบวนการเรียนรู้ 9 ขั้น ได้แก่ 1) ขั้นนำ 2) ขั้นตรวจสอบความรู้เดิม/ขั้นดึงความคิด 3) ขั้นสร้างความสนใจ 4) ขั้นสำรวจและค้นหา 5) ขั้นปรับเปลี่ยนแนวคิด 6) ขั้นอธิบายและลงข้อสรุป 7) ขั้นขยายความรู้ 8) ขั้นประเมินผล/ขั้นทบทวน 9) ขั้นนำความรู้ไปใช้/ขั้นนำความคิดไปใช้ พบว่า มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 83.11/80.08 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และมีดัชนีประสิทธิผล เท่ากับ 0.6694 หมายความว่า นักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นร้อยละ 66.94 ที่เป็นเช่นนี้อาจมีสาเหตุสำคัญมาจากเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีประสิทธิภาพ เพราะผ่านกระบวนการสร้างอย่างมีระบบ โดยเริ่มจากการศึกษาทฤษฎี หลักการ และแนวคิดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) หลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนบ้านเป่าวิทยา คู่มือครูและเอกสารอื่นๆ นำมาสร้างโดยการวิเคราะห์เนื้อหา กำหนดเนื้อหาสาระ ตามมาตรฐาน ตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ รวมทั้งการกำหนดความคิดรวบยอด จุดประสงค์การเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การวัดผลและการประเมินผล โดยทุกขั้นตอนผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมและแก้ไขข้อบกพร่องจากผู้เชี่ยวชาญ ก่อนนำไปทดลองหาประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับเซงานวิจัยของ วิมลนันท์ ศรีภูธร

(2559) ที่ทำการศึกษาเรื่อง ผลการสอนตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ ที่มีต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้เนื้อหาเรื่องชีวิตกับสิ่งแวดล้อม แล้วพบว่า เมื่อนักเรียนเรียนรู้ด้วยกระบวนการคอนสตรัคติวิสต์แล้วนักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และมีผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รวมทั้ง อัญชลี สุขกระโทก และคณะ (2556) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบแผนการจัดการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ มีประสิทธิภาพ 82.75/83.66 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งวิธีสอนที่เหมาะสมคือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivism ร่วมกับวิธีการสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7Es) ซึ่งเป็นการใช้หลักการคิดอย่างมีเหตุผล มีขั้นตอนอย่างเป็นระบบ คิดเป็นและแก้ปัญหาได้ รวมทั้งรูปแบบการสอนที่เป็นการเรียนรู้เป็นกลุ่มความสำเร็จจากการปฏิบัติกิจกรรมของกลุ่มถือว่าเป็นความสำเร็จของทุกคน เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไปพร้อมๆ กัน ช่วยพัฒนาผลการเรียนของนักเรียนให้ดีขึ้น และส่งผลให้นักเรียนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน นักเรียนมีความเข้าใจในบทบาทของตนเอง มีความกระตือรือร้นที่จะเรียน มีความรักความสามัคคี ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความรับผิดชอบในการทำงานส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และเหมาะสมกับการนำไปใช้ในทุกลุ่มสาระการเรียนรู้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า การใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยใช้วิธีการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivism ร่วมกับวิธีการสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7Es) เพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหา เรื่อง อะตอมและสมบัติของธาตุ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า 1) ผลการทดลองเพื่อยืนยันประสิทธิภาพ ตามเกณฑ์ 80/80 กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 29 คน พบว่า มีประสิทธิภาพเท่ากับ 86.78/80.09 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และมีดัชนีประสิทธิผลมีค่าเท่ากับ 0.6996 หมายความว่า นักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นร้อยละ 69.96 ซึ่งมีค่าสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด คือ 0.50 ผลเป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก รูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น เกิดกับผู้เรียนได้อย่างยั่งยืน มีขั้นตอนอย่างเป็นระบบ รวมทั้งการสอนโดยใช้วิธีการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivism ร่วมกับวิธีการสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7Es) ที่เป็นการเรียนรู้เป็นกลุ่ม ความสำเร็จจากการปฏิบัติกิจกรรมของกลุ่ม ถือว่าเป็นความสำเร็จของทุกคน เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งรูปแบบการเรียนรู้นี้ได้พัฒนาขึ้นจากกระบวนการของการวิจัยและพัฒนา (research and development) ร่วมกับการออกแบบการเรียนรู้เชิงระบบตามแนวคิด ADDIE Model ของเควิน ครูส (Kevin Kruse, 2008) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research : R₁) ขั้นการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (analysis) เป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับ การสร้างรูปแบบการเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development : D₁) ขั้นการออกแบบและพัฒนาแบบการเรียนรู้ (design and development) เป็นการสร้างและหาประสิทธิภาพรูปแบบการเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research : R₂) ขั้นการทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้ (Implementation) เป็นการทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้ และขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development : D₂) ขั้นการประเมินผลรูปแบบการเรียนรู้ เป็นการประเมินและปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการเรียนรู้และพัฒนาขึ้นตามหลักการการออกแบบการเรียนรู้เชิงระบบ ซึ่งองค์ประกอบต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กันตลอดทั้งระบบ 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยใช้วิธีการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivism ร่วมกับวิธีการสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7Es) เพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหา เรื่อง อะตอมและสมบัติของธาตุ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ .05 ที่เป็นเช่นนี้เนื่องมาจากรูปแบบ

การจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น ช่วยพัฒนาผลการเรียนของนักเรียนให้ดีขึ้น นักเรียนมีความเข้าใจในบทบาทของตนเอง มีความกระตือรือร้นที่จะเรียน มีความรักความสามัคคี ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความรับผิดชอบในการทำงาน ส่งผลต่อการพัฒนาความสามารถและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้สูงขึ้น และเหมาะสมกับการนำไปใช้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ สอดคล้องกับการศึกษาค้นคว้าของ (ยุทธิ อาบสุวรรณ, 2548) และสอดคล้องกับ วิมลนันท์ ศรีภูธร (2559) ที่ทำการศึกษารื่อง ผลการสอนตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ ที่มีต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้เนื้อหาเรื่องชีวิตกับสิ่งแวดล้อม แล้วพบว่า เมื่อนักเรียนเรียนรู้ด้วยกระบวนการคอนสตรัคติวิสต์แล้วนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับ ศรีมิตร แก้วเกลี้ยง (2558) การศึกษาสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) เรื่อง อาหารและสารอาหาร ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) มีสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ด้านความรู้ทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .

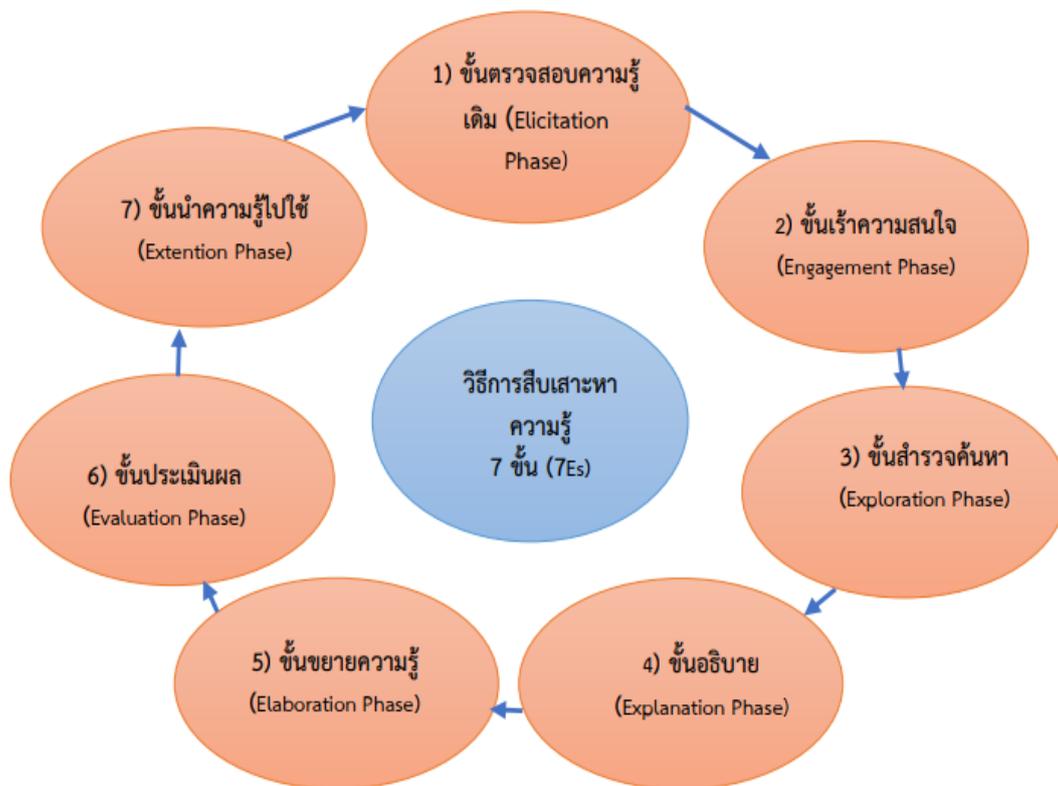
ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 4 พบว่า การประเมินการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยใช้วิธีการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivism ร่วมกับวิธีการสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7Es) เพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหา เรื่อง อะตอมและสมบัติของธาตุ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีความเฉลี่ยเท่ากับ 4.32 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.49 ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากกระบวนการและขั้นตอนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้วิธีการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivism ร่วมกับวิธีการสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7Es) เป็นวิธีสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้การสอนอย่างแท้จริง โดยให้นักเรียนค้นคว้าใช้ความสามารถในการเรียนรู้ ลงมือปฏิบัติและสร้างองค์ความรู้จากกระบวนการเรียนรู้ตามความสนใจและความถนัดของตนเอง พยายามหาข้อสรุปจนเกิดความคิดรวบยอดในเรื่องที่ศึกษานั้น โดยครูผู้สอนคอยสร้างแรงจูงใจ มีการเสริมแรงและมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ส่งผลให้เกิดสัมพันธภาพที่ดี มีความเข้าใจยอมรับความสามารถของแต่ละบุคคลตามศักยภาพ และความแตกต่างระหว่างบุคคล นักเรียนมีความรู้สึกที่ดีต่อกัน และเรียนรู้ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ทำให้ประสบผลสำเร็จในการเรียน จึงทำให้นักเรียนมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับแนวคิดของ มาสโลว์ (Maslow, 1996 อ้างถึงใน บุญช่วย ศิริเกษ, 2552) ที่ได้ให้แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์ ไว้ว่า มนุษย์มีความต้องการที่จะสนองความต้องการให้กับตนเองทั้งสิ้น แต่ความต้องการของมนุษย์นั้นมีมากมายและแตกต่างกัน มนุษย์มีความต้องการอยู่เสมอและไม่สิ้นสุด ขณะที่ความต้องการใดได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการอย่างอื่นจะเข้ามาแทนที่ ความต้องการที่ยังไม่ได้ตอบสนองก็จะเป็นสิ่งจูงใจให้เกิดความต้องการ หากได้รับการตอบสนองก็จะช่วยให้เกิดความพึงพอใจในการทำงานได้ สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ ปิยวรรณ พระราช (2560) ได้ศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาวิทยาศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้เรื่อง อาหารกับการดำรงชีวิต โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ออกแบบตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดในทุกด้าน โดยค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือด้าน กระบวนการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.71 อันดับถัดมาคือด้าน ครูผู้สอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.60 และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.54 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อาริรัตน์ โสภณทัต (2560) ได้ศึกษาผลการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปี

ที่ 4 ผลการศึกษาพบว่า ผลการประเมินรูปแบบการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติศักดิ์ ชาโหม่ง (2561) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง ไฟฟ้าสถิต โดยใช้การจัดการเรียนรู้ แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ชั้น ร่วมกับผังมโนทัศน์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยสรุปพบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ชั้นร่วมกับผังมโนทัศน์อยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการดำเนินการวิจัย เป็นรูปแบบการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้จากเดิมที่มีเพียง 5 ขั้นตอนเป็น 7 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นตรวจสอบความรู้เดิม (Elicitation Phase) 2) ขั้นสร้างความสนใจ (Engagement Phase) 3) ขั้นสำรวจค้นหา (Exploration Phase) 4) ขั้นอธิบาย (Explanation Phase) 5) ขั้นขยายความรู้ (Elaboration Phase) 6) ขั้นประเมินผล (Evaluation Phase) 7) ขั้นนำความรู้ไปใช้ (Extension Phase) ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 วิธีการสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7Es)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. จะต้องศึกษาหลักสูตร ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงปรากฏการณ์จริงในสังคม เพื่อนำมาประกอบการตัดสินใจในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้มีความทันสมัยอยู่เสมอ
2. เนื้อหาสาระ ต้องมีความเหมาะสมกับผู้เรียนในด้านจิตวิทยาการเรียนรู้ การลำดับเนื้อหา และการนำเสนอเนื้อหา ต้องเป็นไปตามลำดับขั้นตอน และสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้
3. รูปแบบการสอน ต้องมีการตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข โดยผ่านกระบวนการตรวจสอบประเมินคุณภาพ ผ่านการทดลองใช้ เพื่อวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างนำไปใช้ รวมถึงความยากง่ายของเนื้อหาสาระ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการวิจัยการสอนใน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยใช้วิธีการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivism ร่วมกับวิธีการสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7Es) เกี่ยวกับตัวแปรอื่นนอกเหนือจากผลการเรียนรู้และเจตคติ เช่น ความสามารถในการตัดสินใจ ความสามารถในการแก้ปัญหา การคิดอย่างมีเหตุผล ความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถในการเชื่อมโยงความรู้กับสาระต่างๆ
2. ควรทำการวิจัยการสอนในกลุ่มสาระวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivism ร่วมกับวิธีการสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7Es) เพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอนในเนื้อหาสาระอื่นและระดับชั้นอื่น

เอกสารอ้างอิง (ตัวหนา ขนาด 18)

- กัลยา ตากุล. (2550). การศึกษาการจัดการเรียนการสอนและสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดและกระบวนการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3: กรณีศึกษาโรงเรียนวชิราวุธวิทยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กิตติศักดิ์ งามไฉน. (2561). การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง ไฟฟ้าสถิต โดยใช้การจัดการเรียนรู้ แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น ร่วมกับผังมโนทัศน์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ฉัตรชัย กันดิษฐ์. (2553). การพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาการคิดเชิงประยุกต์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาช่วงชั้นที่ 2 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นุรไอชา ดิง. (2562). ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการสอนแบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น ร่วมกับการใช้ชุดกิจกรรมวิทยาศาสตร์ที่มีต่อทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านราษฎร์ประสานจิต อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- บุญช่วย ศิริเกษ. (2552). มนุษย์สัมพันธ์ในการบริหาร. เลย : คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏเลย.

- ปิยวรรณ พระราช. (2560). พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาวิทยาศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง อาหารกับการดำรงชีวิต โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ออกแบบตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนภูเวียงวิทยาคม อำเภอภูเวียง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเขต 25 จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- พรสมบัติ คำตรง. (2543). การศึกษาเปรียบเทียบผลการใช้รูปแบบการสอนสันติศึกษาในวิชาสังคมศึกษา โดยใช้เทคนิคการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางกับการสอนตามกระบวนการที่หลักสูตรกำหนด. หน่วยงานนิเทศก์ กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5: ราชบุรี.
- ยุภา อามสุวรรณ. (2548). การพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีม ด้วยวิธีสอนแบบร่วมมือที่ประสบความสำเร็จเป็นทีม (STAD) เรื่องการใช้เครื่องมือวัดไฟฟ้าลัดติมิเตอร์ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- โรงเรียนบ้านเป่าวิทยา. (2562). รายงานผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. ชัยภูมิ: โรงเรียนบ้านเป่าวิทยา.
- ลักขณา บุญณรงค์. (2556). รายงานวิจัยการพัฒนาทักษะการเขียนภาษาอังกฤษเกี่ยวกับประเพณีของประเทศต่าง ๆ ในกลุ่มประชาคมอาเซียน โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกัน ด้วยเทคนิคการบูรณาการ การอ่านและการเขียน (CIRC) สำหรับนักศึกษาสาขาวิชา ภาษาอังกฤษธุรกิจ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.
- วิมลนันท์ ศรีภูธร. (2559). ผลการสอนตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ที่มีต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์. (2555). นวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้: ภาควิชาหลักสูตรและการสอนคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. พิมพ์ครั้งที่ 2. มหาสารคาม: อภิชาติ.
- ศิวพร ศรีจรรย์. (2559). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับการใช้คำถามระดับสูงที่มีผลต่อการคิดอย่างมีเหตุผล และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีววิทยา เรื่อง ระบบย่อยอาหาร ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาชีววิทยาศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ. (2545). 21 วิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์.
- อารีรัตน์ โสภักดิ์. (2560). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. โรงเรียนเทศบาลวารินวิชาชาติกองการศึกษา เทศบาลเมืองวารินชำราบ อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- Kruse, K. (2008). *Instructional Design*. <http://www.cognitivedesignsolutions.com/Instruction/LearningTheory.htm>.
- Maslow, Abraham M. (1996). *Motivation and Personality*. New York: Harper and Row.

บทความวิจัย (Research Article)

การวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศของวิทยาลัยสงฆ์
สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Factor Analysis of Buddhist Administration Towards Excellence of Sangha
Colleges Under Mahachulalongkornrajavidyalaya University

อมรรัตน์ เตชะนอก¹, พระครูวินัยธรวรวิทย์ เตชธมโม (เฮียงเทีย)², และสัมฤทธิ์ กางเพ็ง³
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น^{1,2,3,4,5}

Amonrat Techanok¹, Phrakhruwinaithon Worawuth Techathammo(Hainghia)², and Samrit Kangpheng³
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand^{1,2,3}

Received: July 08, 2023 Revised: July 15, 2023, Accepted: July 17, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดการบริหารเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศ และ2) ตรวจสอบโมเดลองค์ประกอบการบริหารเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศของวิทยาลัยสงฆ์ สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาลัย เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี โดยการศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดกรอบแนวคิดของการบริหารเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศ ของวิทยาลัยสงฆ์ สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้วยแบบสอบถามถึงโครงสร้างและวิเคราะห์เนื้อหา และการสำรวจเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลการบริหารเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน กลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น ผู้บริหารคณาจารย์ เจ้าหน้าที่ จำนวน 550 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบและตัวชี้วัดการบริหารเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาลัย ผลการศึกษาพบว่ามี 7 องค์ประกอบหลัก คือ ด้านการนำองค์กร ด้านกลยุทธ์ ด้านผู้รับบริการ ด้านการวัดการวิเคราะห์และการจัดการความรู้ ด้านบุคลากร ด้านการปฏิบัติงาน และด้านผลลัพธ์ และมี 21 องค์ประกอบย่อย มี 110 ตัวบ่งชี้ และ2) ผลการตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดลองค์ประกอบการบริหารเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ดังนั้น ค่าไคร้สแควร์ (χ^2) เท่ากับ 581.370 ค่าองศาอิสระ (df) เท่ากับ 323 ค่านัยสำคัญทางสถิติ (P-Value) เท่ากับ 0.0600 แสดงว่าค่าไคร้สแควร์ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณพารามิเตอร์ (RMSEA) เท่ากับ 0.0600 ค่าดัชนีรากที่สองกำลังสองเฉลี่ย (SRMR) เท่ากับ 0.088 ค่าดัชนีวัดความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ 0.927 ค่าดัชนีตรวจสอบความกลมกลืน (TLI) เท่ากับ 0.902

คำสำคัญ: การวิเคราะห์องค์ประกอบ, การบริหารเชิงพุทธ, ความเป็นเลิศ, วิทยาลัยสงฆ์

¹ Corresponding author, Tel. 0807560994, E-mail: amonrat560@gmail.com

Abstract

The objectives of this research were to; 1) Study the components and indicators of Buddhist administration towards excellence, and 2) Examine the congruence of the Buddhist administration factor model towards excellence. This study was carried out by means of mixed method research: To study the components and indicators of the conceptual framework of Buddhist administration towards excellence of the Sangha Colleges under Mahachulalongkornrajavidyalaya University by studying documents and related research, interviewing experts with a semi-structured questionnaire and analyzing the content. And to survey the congruence of the Buddhist administration equation model towards excellence with empirical data by Confirmatory Factor Analysis (CFA) with 550 samples divided into administrators, lecturers, and staff. The research results were as follows: 1) The components and indicators of Buddhist administration towards excellence of Mahachulalongkornrajavidyalaya University: the results of the study revealed that there were 7 main components: organizational leadership, strategies, service recipients, measurement, analysis and knowledge management, personnel, operations, and outcomes, and also there were 21 sub-components with 110 indicators. 2) The results of the examination of the congruence of the Buddhist administration factor model towards excellence consistent with empirical data and meet the specified criteria were as follows: statistical value qui-square (χ^2) = 581.370, degree of freedom (df) = 323, statistical significance (P-Value) = 0.0600. This indicated that qui-square does not have statistical significance. Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA) = 0.000, Standard Root Mean Square Residual (SRMR) = 0.088, Comparative Fit Index (CFI) = 0.927, Tucker-Lewis Index (TLI) = 0.902.

Key Words: Factor Analysis, Buddhist Administration, Excellence, Sangha Colleges

บทนำ

เป้าหมายของกรอบ แผนอุดมศึกษาระยะยาว 20 ปี ฉบับที่ 20 (พ.ศ.2561 – 2580) คือ 1. การวางแผนอุดมศึกษาระยะยาว คือ แผนกำหนดทิศทางหรือแผนขึ้น เพื่อการพัฒนาอุดมศึกษาในระยะยาว ประกอบด้วย แผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2533-2547) และแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2551 - 2565) จากการประเมินผลที่ผ่านมา พบว่าแผนอุดมศึกษาระยะยาว ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และ มองอนาคตร่วมกัน และมองเห็นทิศทางร่วมกัน แต่สถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งสามารถจัดทำแผนพัฒนาของตนอย่างอิสระและมีเสรีภาพทางวิชาการ ทำให้ภาพรวมของการพัฒนาอุดมศึกษาไม่สอดคล้องกับทิศทางระยะยาวที่กำหนด ในการจัดทำ แผนอุดมศึกษาระยะยาว 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ซึ่งอยู่ในยุคสมัยของการปฏิรูปประเทศในทุก ๆ ด้าน จึงกำหนดหลักการ พื้นฐานและแนวคิดในการจัดทำแผนที่มุ่งหวังให้อุดมศึกษาเป็นหัวใจจักรในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ ปฏิรูป การอุดมศึกษาทั้งระบบ และสร้างโอกาสในการเปลี่ยนแปลงการศึกษาทั้งระบบของประเทศ จากแนวคิดดังกล่าว แผนอุดมศึกษาระยะยาวต้องให้คำนิยาม “อุดมศึกษา” ใหม่ให้ชัดเจน โดยอุดมศึกษาต้องเป็นสมองของประเทศในการคิด วิเคราะห์เชิงรุก มีทฤษฎี มีตรรกะ สามารถสร้างสรรค์นวัตกรรม แสวงหาทางเลือกใหม่และสร้าง

รากฐานการวิจัย เพื่อขับเคลื่อนชุมชนและสังคมในการพัฒนาประเทศ แผนต้องนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงระบบอุดมศึกษา ทั้งการปรับโครงสร้าง อำนาจหน้าที่ และการจัดสรรทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2561) แต่ปัญหาของการอุดมศึกษาไทยที่สังคมและคนที่อยู่ในแวดวงการศึกษา หน่วยงาน และจับตามองมาตลอดไม่ว่ายุคไหนคือเรื่อง “ผลผลิตบัณฑิต” เนื่องจากบัณฑิตในปัจจุบันจบไปแล้วมีเสียงสะท้อนว่าทำงานไม่เป็น ทำงานได้แต่ไม่ตรงกับสาขาที่เรียน ถูกจ้างเงินเดือนต่ำกว่าวุฒิตลอดจนตงงาน มหาวิทยาลัยเน้นการผลิตในเชิงปริมาณนำหน้าคุณภาพ รวมไปถึงปัญหางบประมาณสำหรับมหาวิทยาลัย คุณภาพอาจารย์ผู้สอน มุมมองของผู้บริหารจัดการอุดมศึกษาและแนวทางพัฒนาอุดมศึกษาไทย โดยเฉพาะ “คุณภาพบัณฑิต” จะเป็นเข็มทิศชี้อนาคตการศึกษาของไทย 2 บทบาทของมหาวิทยาลัยในฐานะสถาบันอุดมศึกษาจึงต้องหาหน้าที่บุกเบิกแสวงหาความรู้ทำให้บุคคลมีความรู้เพิ่มเติมและชี้ความรู้ให้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาสังคม การจัดการศึกษาระดับปริญญาตรีเป็นไปเพื่อการนำความรู้พื้นฐานไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในขณะที่บัณฑิตศึกษาซึ่งเป็นการจัดการศึกษาระดับสูงในสถาบันอุดมศึกษาเพื่อมุ่งสู่การคิดค้น แสวงหาและนำความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านไปใช้อย่างลุ่มลึก พัฒนางานให้สมบูรณ์ สามารถแก้ปัญหาได้อย่างรอบด้าน (ไพฑูริย์ สีนลาร์ตัน, 2552)

ในขณะที่เดียวกันจากกฎกระทรวงว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 ข้อ 33 ให้สถาบันอุดมศึกษาพัฒนาระบบประกันคุณภาพโดยยึดหลักเสรีภาพทางวิชาการและความเป็นอิสระในการดำเนินการของสถานศึกษาเพื่อให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐาน การศึกษาของสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาอย่างต่อเนื่องและเตรียมความพร้อม เพื่อรองรับการประกันคุณภาพ ภายนอก สถาบันจึงมีอิสระในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในที่เหมาะสมสอดคล้องกับระดับการ พัฒนาของสถาบัน โดยอาจเป็นระบบประกันคุณภาพที่ใช้กันแพร่หลายในระดับชาติหรือนานาชาติ หรือ เป็นระบบเฉพาะที่สถาบันพัฒนาขึ้นเอง แต่ไม่ว่าจะเป็นระบบคุณภาพแบบใด จะต้องมีการทบทวนการทำงานที่ เริ่มต้นจากการวางแผน การดำเนินงานตามแผน การตรวจสอบ ประเมิน และการปรับปรุงพัฒนา ทั้งนี้ เพื่อให้ การดำเนินการกิจของสถาบันบรรลุเป้าประสงค์และมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกันก็เป็นหลักประกัน แก่สาธารณชนให้มั่นใจว่าสถาบันอุดมศึกษาสามารถสร้างผลผลิตทางการศึกษาที่มีคุณภาพหลักเกณฑ์ที่สำคัญในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพ และตัวบ่งชี้การประกันคุณภาพ การศึกษาภายในระดับอุดมศึกษา จึงนำไปสู่ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2564)

จากประเด็นปัญหาดังกล่าวนำไปสู่การกำหนดเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อผลการดำเนินงานที่เป็นเลิศ (Education Criteria for Performance Excellence: EdPEX) ฉบับปี 2563-2566 เป็นฉบับที่สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ที่ดัดแปลงมาจากเกณฑ์ Baldrige Criteria for Performance Excellence 2019-2020 ของสหรัฐอเมริกา ซึ่งประกอบไปด้วย 1) การนำองค์กร 2) กลยุทธ์ 3) ลูกค้า 4) การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ 5) บุคลากร 6) ระบบปฏิบัติการ และ 7) ผลลัพธ์ (สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2564) สอดคล้องกับแผนพัฒนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ระยะที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) ภายใต้วิสัยทัศน์ “มหาวิทยาลัยที่จัดการศึกษาพระพุทธศาสนา บูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ และสร้างพุทธนวัตกรรมเพื่อพัฒนาจิตใจและสังคม” ประกอบด้วย ประเด็น ยุทธศาสตร์ให้ครอบคลุมพันธกิจของมหาวิทยาลัย ตามพระราชบัญญัติ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2540 นั่นคือ ผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพ วิจัยและพัฒนา ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการวิชาการแก่สังคม และทะนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม นอกจากนี้ แผนพัฒนามหาวิทยาลัยฉบับนี้ ยังได้เชื่อมโยงกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ.

2566 - 2570) สอดรับกับแผนพัฒนาการอุดมศึกษา กฎกระทรวง เรื่อง การจัดกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2564 ซึ่งมหาวิทยาลัยมีพันธกิจตรงกับกลุ่มที่ 4 คือ กลุ่ม พัฒนาปัญญาและคุณธรรมด้วยหลักศาสนา (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2566)

กำหนดเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อผลการดำเนินงานที่เป็นเลิศ และแผนพัฒนาดังกล่าวจึงเป็นบรรทัดฐานสำหรับการประเมินตนเองเพื่อพัฒนางานขององค์กรตามสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปผู้บริหารต้องศึกษารูปแบบในการพัฒนาองค์กรให้เหมาะสมกับสภาพบริบทและปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และในปัจจุบัน จึงมีความจำเป็นในการวิเคราะห์การบริหารเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศ ของวิทยาลัยสงฆ์ สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาการบริหารทั้งหลักสูตรและการเรียนการสอน การบริการวิชาการ ให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลง และสอดคล้องกับการเรียนรู้ยุคใหม่โดยการพัฒนาอาจารย์ผู้สอนสื่อการสอน แหล่งเรียนรู้การพัฒนากระบวนการทดสอบ การวัดและประเมินผลที่ได้มาตรฐาน และระบบประกันคุณภาพการศึกษา ที่จะใช้ประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยผู้วิจัยมุ่งหวังศึกษาองค์ประกอบ การพัฒนาการบริหารเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และให้ทราบระดับที่ปฏิบัติจริงตามองค์ประกอบการบริหารเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศ ของวิทยาลัยสงฆ์ สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อจะเป็นข้อมูลในการพัฒนาและปรับปรุง องค์กรให้ดีขึ้นหรือพัฒนาผู้บริหารและบุคลากรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้ทันสมัย ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ และเป็นที่น่าสนใจของคนในยุคปัจจุบันและให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไปในอนาคตและเป็นไปตาม และเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อผลการดำเนินงานที่เป็นเลิศ (EdPEX)

คำถามในการวิจัย

1. องค์ประกอบและตัวชี้วัดการบริหารเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศของวิทยาลัยสงฆ์ สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาลัย ประกอบด้วยอะไรบ้าง
2. โมเดลองค์ประกอบการบริหารเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศของวิทยาลัยสงฆ์ สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาลัย มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดการบริหารงานวิชาการเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศของวิทยาลัยสงฆ์ สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาลัย
2. เพื่อตรวจสอบโมเดลองค์ประกอบการบริหารงานวิชาการเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศของวิทยาลัยสงฆ์ สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาลัย

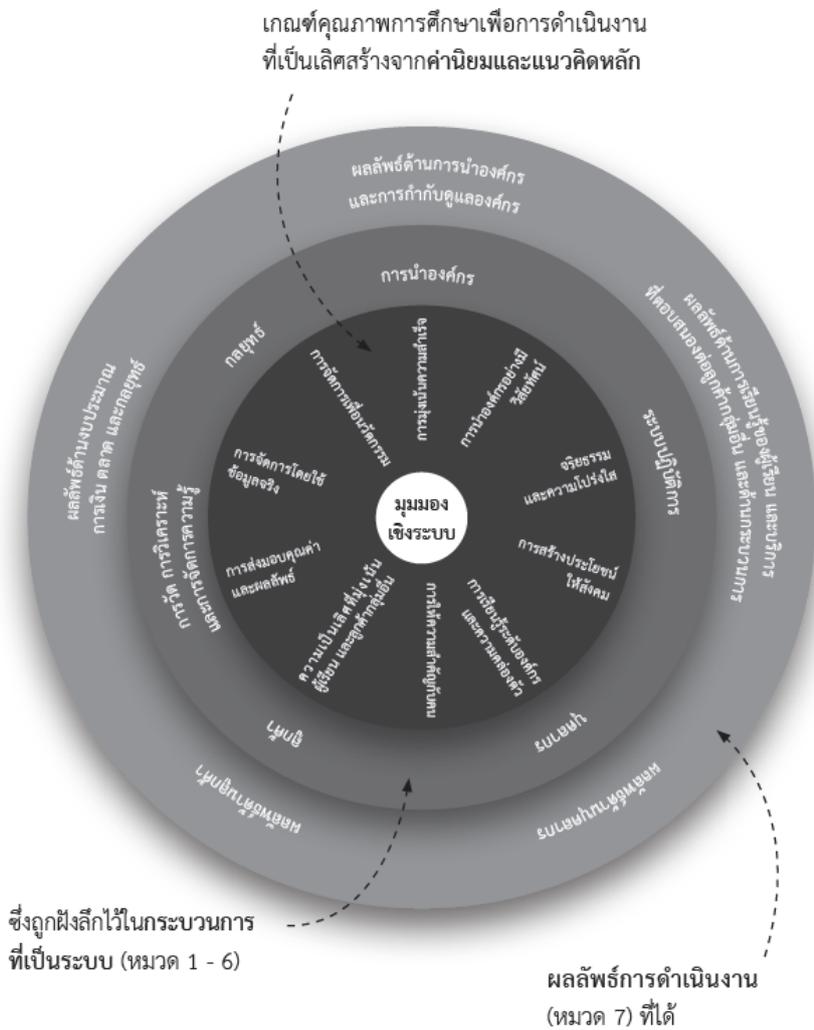
หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อผลการดำเนินงานที่เป็นเลิศ

ค่านิยมและแนวคิดหลักของเกณฑ์ EdPEX เป็นความเชื่อและพฤติกรรมที่ฝังลึกในองค์กรที่มีผลต่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ ซึ่งเป็นฐานรากที่ก่อให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างความต้องการหลักของสถาบันและกระบวนการปฏิบัติงานภายในกรอบการจัดการที่เน้นผลลัพธ์ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการปฏิบัติ ผลตอบรับ

และความสำเร็จอย่างต่อเนื่อง เกณฑ์ดังกล่าวจึงจัดทำขึ้นโดยอาศัยค่านิยมและแนวคิดหลักต่าง ๆ ดังนี้ คือ มุมมองเชิงระบบ (Systems Perspective) การนำองค์กรอย่างมีวิสัยทัศน์ (Visionary Leadership) ความเป็นเลิศที่มุ่งเน้นผู้เรียนและลูกค้ากลุ่มอื่น (Student and Customer Centered Excellence) การให้ความสำคัญกับคน (Valuing People) การเรียนรู้ระดับองค์กรและความคล่องตัว (Organizational Learning and Agility) การมุ่งเน้นความสำเร็จ (Focus on Success) การจัดการเพื่อนวัตกรรม (Managing for Innovation) การจัดการโดยใช้ข้อมูลจริง (Management by Fact) การสร้างประโยชน์ให้สังคม (Societal Contributions) จริยธรรมและความโปร่งใส (Ethics and Transparency) การส่งมอบคุณค่าและผลลัพธ์ (Delivering Value and Results) โดยมีระบบการดำเนินการที่เป็นเลิศประกอบด้วยเกณฑ์ 7 หมวด 1) การนำองค์กร 2) กลยุทธ์ 3) ลูกค้า 4) การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ 5) บุคลากร 6) ระบบปฏิบัติการ และ 7) ผลลัพธ์ (สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2564; National Institute of Standard and Technology: NIST, 2023)

ภาพที่ 1 บทบาทของค่านิยมและแนวคิดหลักเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อผลการดำเนินงานที่เป็นเลิศ
ที่มา: สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (2564: 16)

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารเชิงพุทธ

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (2542); มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2539); พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2547); พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (2546) ได้ให้ทัศนะไตรสิกขาไว้สอดคล้องกันว่า ได้แก่ อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา ซึ่งเรียกกันง่าย ๆ ว่า ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งเป็นหลักการบริหารเชิงพุทธที่จะนำไปสู่เป้าหมายความเป็นเลิศจึงนำมาบูรณาการในการกำหนดองค์ประกอบการบริหารเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศได้แก่

1. อธิศีลสิกขา คือ การฝึกความประพฤติสุจริตทางกาย วาจา และอาชีวะ ได้แก่ รวมเอาองค์มรรคข้อ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ และสัมมาอาชีวะ เข้ามา กล่าวคือ การดำรงตนด้วยดีในสังคม รักษาระเบียบวินัย ปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบทางสังคมให้ถูกต้องมีความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีงามเกื้อกูลเป็นประโยชน์ ช่วยรักษาและส่งเสริมสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะในทางสังคม ให้อยู่ในภาวะเอื้ออำนวยแก่การที่ทุก ๆ คนจะสามารถดำเนินชีวิตที่ดีงามหรือ ปฏิบัติตามมรรคกันได้ด้วยดี

2. อธิจิตตสิกขา คือ การฝึกปรือในด้านคุณภาพและสมรรถภาพของจิต ได้รวมเอาองค์มรรคข้อ สัมมาวายามะ สัมมาสติและสัมมาสมาธิเข้ามา เป็นการฝึกให้มีจิตใจเข้มแข็งมั่นคง แน่วแน่ ควบคุมตนได้ดีมีสมาธิมีกำลังใจสูง ให้เป็นจิตที่สงบ ผ่องใส เป็นสุข บริสุทธิ์ ปราศจากสิ่งรบกวนหรือทำให้เศร้าหมอง อยู่ในสภาพเหมาะแก่การใช้งานมากที่สุด โดยเฉพาะการใช้ปัญญาอย่างลึกซึ้งและตรงตามความเป็นจริง

3. อธิปัญญาสิกขา การฝึกปรือปัญญา ให้เกิดความรู้ความเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริงจนถึงความหลุดพ้น มีจิตใจเป็นอิสระ ผ่องใส เบิกบานโดยสมบูรณ์ ได้แก่ การรวมเอาองค์มรรคข้อสัมมาทิฐิและสัมมาสังกัปปะ สองอย่างแรกเข้ามา นั่นคือ การฝึกอบรมให้เกิดปัญญาบริสุทธิ์ที่รู้แจ้งชัดตรงตามสภาพความเป็นจริงไม่เป็นความรู้ ความคิดความเข้าใจที่ถูกบิดเบือนเคลือบแคลง ย่อมสับสน อำพราง หรือพรางมัว เป็นต้น เพราะอิทธิพลของกิเลสมีอิทธิพลและค้นหาเป็นผู้นำที่ครอบงำจิตอยู่ การฝึกปัญญาเช่นนี้ต้องอาศัยการฝึกจิตให้บริสุทธิ์ผ่องใสเป็นพื้นฐาน แต่ในเวลาเดียวกันเมื่อปัญญาที่บริสุทธิ์รู้เห็นตามเป็นจริงนี้เกิดขึ้นแล้วก็กลับช่วยให้จิตนั้นสงบมั่นคง บริสุทธิ์ผ่องใสอย่างแนบเนียนยิ่งขึ้น และส่งออกไปการไปในการดำเนินชีวิตคือ ทำให้วางใจ วางท่าที มีความสัมพันธ์กับสิ่งทั้งหลายอย่างถูกต้องและใช้ปัญญาที่บริสุทธิ์ไม่เอนเอียงไม่มีกิเลสแอบแฝงนั้น คิดพิจารณาแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ทำกิจทั้งหลายในทางที่เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขอย่างแท้จริง

จากหลักธรรมไตรสิกขาทำให้เห็นความสัมพันธ์ของการบริหารงานตามหลักไตรสิกขาด้วยการใช้มรรคมีองค์แปดเป็นตัวบังคับซึ่งผลสัมฤทธิ์ การปฏิบัติงานของบุคลากร 3 ระดับ คือ ระดับศีล เน้นให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้ตามรูปแบบลักษณะภาระงานที่รับผิดชอบ ปฏิบัติตามนโยบาย ระเบียบข้อบังคับ เคารพสิทธิเสรีภาพของผู้ร่วมงาน (สัมมาอาชีวะ) รู้จักการประสานงานได้ถูกต้องเหมาะสม (สัมมาวาจา) มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ไม่เอาเปรียบเพื่อนร่วมงาน (สัมมากัมมันตะ) มีความขยัน พากเพียรเรียนรู้สิ่งที่ยาก พร้อมทั้งจะพัฒนาตนเองอยู่เสมอ (สัมมาวายามะ) ระดับสมาธิ เน้นให้บุคลากร มีความมุ่งมั่น ตั้งใจปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ (สัมมาสมาธิ) สามารถรู้เท่าทันสถานะภายใน-ภายนอก สามารถปรับตัวเข้ากับรูปแบบงานและสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม (สัมมาสติ) ระดับปัญญา มุ่งพัฒนาให้ผู้ปฏิบัติงาน มีวิสัยทัศน์กว้างไกลเพื่อพัฒนาองค์กรสู่ ความเป็นเลิศ (สัมมาทิฐิ) มีความริเริ่มสร้างสรรค์ผลงานอย่างต่อเนื่อง สามารถเป็นแบบอย่างนำพาเพื่อนร่วมงานให้ปฏิบัติตามได้ (สัมมาสังกัปปะ) ยังมีลักษณะพิเศษของปัญญามีหน้าที่ตรวจทานกระบวนการทำงานทุกขั้นตอน จะเห็นได้ว่า อริยมรรคเริ่มต้นจากสัมมาทิฐิว่าด้วยปัญญา ก่อน แต่เมื่อลงสู่ภาคปฏิบัติต้องเริ่มจากศีลคือสัมมาวาจา ก่อน เพราะศีลมีลักษณะเป็นฐานรองรับสมาธิและนำไปสู่ปัญญา แต่การจะทำให้ศีลมีความถูกต้อง หมดจดได้ก็ต้องอาศัย

ปัญญาคอยตรวจสอบ การทำงานแบบอริยมรรคนั้นจึงไม่สามารถขาดขั้นตอนอย่างใดอย่างหนึ่งหรือเลือกทำเฉพาะสิ่งใดสิ่งหนึ่งก่อนหลังได้เพราะเป็นปัจจัยสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี แบบ Convergent Design (One-Phase Design) ดังนี้

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของการบริหารเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศ ของวิทยาลัยสงฆ์ สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ดังนี้

1.1 สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่านประกอบไปด้วย ผู้บริหารจำนวน 3 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านการบริหารสู่ความเป็นเลิศจำนวน 1 ท่าน และผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านการบริหารวิชาการจำนวน 1 ท่าน

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นคำถามแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากเอกสาร หลักการแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศ และแบบบันทึกผลการวิเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้นำไปจำแนกจัดข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ตามประเด็นและตีความตามกรอบแนวคิดเอกสารที่เกี่ยวข้อง วิธีการศึกษา ขอบเขตการวิจัย วัตถุประสงค์และข้อค้นพบที่สำคัญเกี่ยวกับการบริหารเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศ แล้วนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ทั้ง 5 ท่านเพื่อยืนยันองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของการบริหารเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศ

1.5 การตรวจสอบคุณภาพของข้อมูลการวิจัย ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบข้อมูล ประกอบด้วย 1) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) คือการพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ได้มาถูกต้องหรือไม่ วิธีการตรวจสอบของข้อมูลนั้นจะต้องตรวจสอบแหล่งที่มา 3 แหล่ง ได้แก่ เวลา สถานที่ และบุคคล โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ในช่วงเวลาที่ต่างกันโดยมาจากพื้นที่แตกต่างกันและ 2)การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) คือการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการต่าง ๆ กันเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน โดยผู้วิจัยใช้การสังเกตร่วมกับการใช้แบบกึ่งโครงสร้าง เพื่อให้มั่นใจว่าข้อมูลตรงตามความเป็นจริงแล้วจึงนำมาดำเนินการแก้ไขเป็นรายงานฉบับสมบูรณ์ต่อไป

2. การวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อตรวจสอบโมเดลการบริหารงานวิชาการเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศของวิทยาลัยสงฆ์ สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาลัย มีการดำเนินการ ดังนี้

2.1 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร อาจารย์ เจ้าหน้าที่ส่วนงานจัดการศึกษา จำนวน 550 รูป/คน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเขตขอนแก่น (ส่วนกลาง) วิทยาเขต วิทยาลัยสงฆ์ 10 แห่ง ได้แก่ มจร. ส่วนกลาง วิทยาเขตหนองคาย วิทยาเขตขอนแก่น วิทยาเขตเชียงใหม่ วิทยาเขตอุบลราชธานี วิทยาลัยสงฆ์นครพนม วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย วิทยาลัยสงฆ์เลย วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด และวิทยาลัยสงฆ์มหาสารคาม

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับปฏิบัติงานการบริหารเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศ ของวิทยาลัยสงฆ์ สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ของลิเคิร์ท (Likert Scale) 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การนำองค์กร 2) กลยุทธ์ 3) ลูกค้ำ 4) การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ 5) บุคลากร 6) การปฏิบัติการประกอบไปด้วยงานวิชาการในขอบข่าย 7 ด้าน คือ (1) การบริหารจัดการหลักสูตร (2) การจัดการเรียนรู้ (3) การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ (4) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ (5) การวัด ประเมินผล (6) การกำกับติดตาม และ (7) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในหรือผลลัพธ์

2.3 การวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าความเบ้ และความโด่ง ส่วนการตรวจสอบความตรงของโมเดลการวัด (Measurement Model) โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) เพื่อหาเส้นทางอิทธิพลโดยใช้วิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูล MPLus เพื่อจัดทำโมเดลการบริหารเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนตามเกณฑ์แล้วจึงนำมาวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพล ดังนี้

2.3.1 สถิติวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) วิเคราะห์ตัวแปรพยากรณ์ที่มีผลต่อองค์ประกอบการบริหารเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศ

2.3.2 วิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารงานเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศ เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ในโมเดลการบริหารเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่เป็นองค์ประกอบในการที่จะทำให้การบริหารงานเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศ โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM)

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาขององค์ประกอบและตัวชี้วัดการบริหารงานวิชาการเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศของวิทยาลัยสงฆ์สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาลัย จากการศึกษาค้นคว้า เอกสาร ตำรา ทบทวนวรรณกรรม หลักการแนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ (in-depth interview) เกี่ยวกับการบริหารเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศ ของวิทยาลัยสงฆ์ สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จากนั้นผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ได้องค์ประกอบหลัก 7 องค์ประกอบ องค์ประกอบย่อย 28 องค์ประกอบย่อย และ 110 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

1.1. องค์ประกอบด้านบุคลากร (F1) ประกอบด้วย การพัฒนาบุคลากร (G1) การประเมินผลการปฏิบัติงาน (G2) และคุณธรรม/จริยธรรม (G3)

1.2. องค์ประกอบด้านการปฏิบัติงาน (F2) ประกอบด้วย การออกแบบระบบปฏิบัติงาน (D1) การสร้างคุณค่า (D2) การประเมินผลและปรับปรุง (D3) การบริหารจัดการหลักสูตร (D4) การจัดการเรียนรู้ (D5) การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ (D6) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ (D7) การวัดประเมินผล (D8) การกำกับติดตาม (D9) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน (D10)

1.3. องค์ประกอบด้านกลยุทธ์ (F3) ประกอบด้วย เป้าประสงค์ (X1) แผนกลยุทธ์/แผนปฏิบัติการ (X2) และผลลัพธ์ที่คาดหวัง (X3)

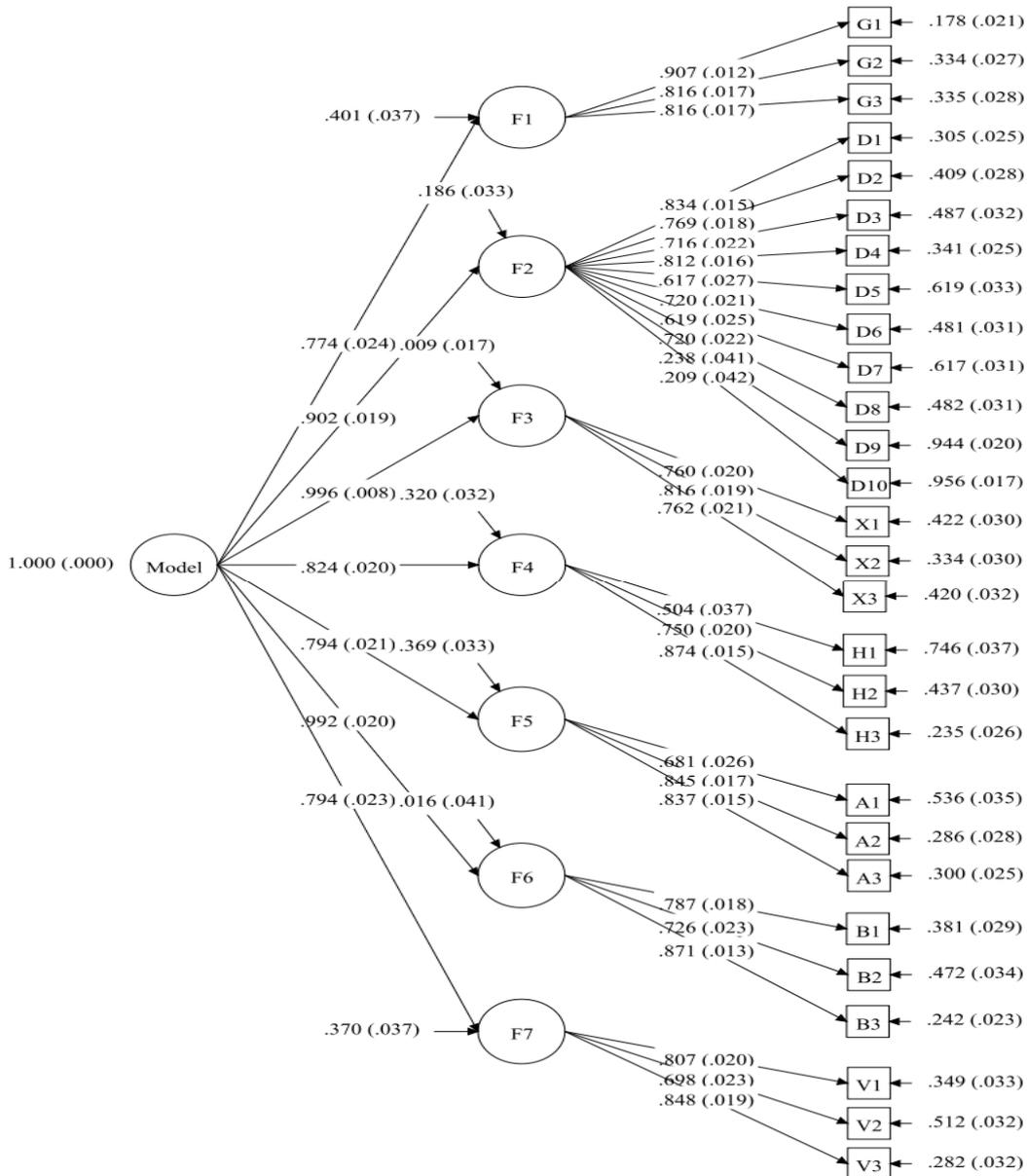
1.4. องค์ประกอบด้านผลลัพธ์ (F4) ประกอบด้วย หลักสูตรตอบสนองความต้องการและมีความเป็นสากล (H1) บุคลากรมีการพัฒนาตนเองมีความเป็นสากล (H2) นิสิตมีสมรรถนะตามที่กำหนด (H3)

1.5. องค์ประกอบด้านการนำองค์กร (F5) ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ (A1) การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล (A2) และความรับผิดชอบต่อสังคม (A3)

1.6. องค์ประกอบผู้รับบริการ (F6) ประกอบด้วย การดำเนินการ (B1) การกำหนดผลลัพธ์ที่คาดหวัง (B2) และการประเมินความพึงพอใจ (B3)

1.7. องค์ประกอบด้านการวัดการวิเคราะห์และการจัดการความรู้ (F7) ประกอบด้วย เทคโนโลยีที่ทันสมัย (V1) การทำระบบฐานข้อมูล (V2) และการจัดการความรู้ (V3)

2. ผลการตรวจสอบโมเดลองค์ประกอบการบริหารงานวิชาการเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศของวิทยาลัยสงฆ์ สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนของการวิเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศ ของวิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด เมื่อพิจารณาค่าไควสแควร์ (χ^2) เท่ากับ 581.370 ค่าองศาอิสระ (df) เท่ากับ 323 ค่านัยสำคัญทางสถิติ (P-Value) เท่ากับ 0.0600 แสดงว่าค่าไควสแควร์ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณพารามิเตอร์ (RMSEA) เท่ากับ 0.0600 ค่าดัชนีรากที่สองกำลังสองเฉลี่ย (SRMR) เท่ากับ 0.088 ค่าดัชนีวัดความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ 0.927 ค่าดัชนีตรวจสอบความกลมกลืน (TLI) เท่ากับ 0.902 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับบริบทของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ดังภาพที่ 2

$\chi^2 = 581.370$, $df = 323$, $\chi^2/df = 1.799$, P-Value = 0.0600, RMSEA = 0.0600, SRMR = 0.088, CFI = 0.927, TLI = 0.902

ภาพที่ 2 โมเดลองค์ประกอบการบริหารงานวิชาการเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศของวิทยาลัยสงฆ์ สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

ผลการศึกษารองคร์ประกอบและตัวชี้วัดการบริหารเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศ ของวิทยาลัยสงฆ์ สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่า มีองค์ประกอบหลัก 7 องค์ประกอบ 28 องค์ประกอบย่อย และ 110 ตัวบ่งชี้ ซึ่งมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ทั้งนี้ อาจเนื่องจากผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎี ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับ องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ซึ่งการบริหารสู่ความเป็นเลิศ และสอบถาม ผู้ปฏิบัติงาน สัมภาษณ์ผู้บริหาร และผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวชี้วัดการบริหารงานเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศ ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (2564); NIST (2023) เป็นไปตามเป็นเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ (Educational Criteria for Performance Excellence: EdPEX) ซึ่งเกณฑ์ดังกล่าวได้ ประกอบไปด้วยการดำเนินงาน 7 หมวด สามารถนำมาใช้เป็นกรอบการดำเนินงานบริหารจัดการการศึกษาให้มีคุณภาพ สอดคล้องกับ Hawk (2004) ที่พบว่า โมเดลมีลคัมบัลตรีจมีผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาดำเนินการแปลและเรียบเรียงจากเกณฑ์ดังกล่าวได้เป็นเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินงานที่เป็นเลิศ (Educational Criteria for Performance Excellence: EdPEX) ประกอบด้วย การดำเนินงาน 7 หมวด สอดคล้องกับ Jayamaha et al. (2008) ได้ศึกษาเรื่องความตรงของเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินงานที่เป็นเลิศ The Baldrige Education Criteria for Performance Excellence เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในการดำเนินงานขององค์กร 91 แห่งในประเทศนิวซีแลนด์ ผลการศึกษาพบว่า การวิเคราะห์สมการถดถอยยืนยันเส้นทางอิทธิพลของโมเดลโครงสร้างเชิงสาเหตุจากการทดสอบพบว่า องค์ประกอบการนำองค์กร เป็นปัจจัยที่สำคัญในการดำเนินงานของเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินงานที่เป็นเลิศโดยมีองค์ด้านประกอบการวัดผล การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้เป็นฐานของการดำเนินงานที่เป็นเลิศ ผลงานวิจัยของ Suri and Amin (2013) ได้ศึกษาเรื่องความเป็นผู้นำและการบริหารจัดการคุณภาพในสถาบันการจัดการเอกชนของนิวเดลี ประเทศอินเดีย ตามแนวคิดการดำเนินงานของ The Baldrige Education Criteria for Performance Excellence Framework พบว่า การวิเคราะห์สมการถดถอยยืนยันเส้นทางอิทธิพลของโมเดลโครงสร้างเชิงสาเหตุ โดยการนำองค์กรไม่มีอิทธิพลมีผลโดยตรงต่อผลลัพธ์ แต่จะส่งผลผ่านวัดผล การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ และการวางแผนเชิงกลยุทธ์ นอกจากนี้ การจัดการกระบวนการและการที่มุ่งเน้นลูกค้า เป็นขั้นตอนที่จำเป็นเพื่อการดำเนินงาน ความพึงพอใจของลูกค้าที่แสดงให้เห็นว่าแผนขององค์กร และกระบวนการที่มุ่งเน้นไปที่การให้บริการแก่ลูกค้า มีความจำเป็น ต่อการปฏิบัติงานที่มีคุณภาพ และงานวิจัย ระติกรณ์ นิชมะจันทร์ และพร้อมพิไล บัวสุวรรณ (2558) ที่พบว่าปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการบริหารจัดการด้วยเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินงานที่เป็นเลิศในสถาบันอุดมศึกษาการนำองค์กรเป็นตัวแปรต้นของผลการดำเนินงานตามหมวด 7 ผลลัพธ์ และหมวด 5 ผ่านตัวแปรคั่นกลาง โดยระบบการปฏิบัติการ ประกอบด้วย เกณฑ์ทั้ง 6 หมวดคือ การนำองค์กร การวางแผนเชิงกลยุทธ์ และการมุ่งเน้นลูกค้า การมุ่งเน้นผู้ปฏิบัติงาน และการจัดการกระบวนการ และผลลัพธ์โดยมีการวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้เป็นพื้นฐานของระบบ

ดังนั้น ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศของวิทยาลัยสงฆ์ สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงเป็นโมเดลองค์ประกอบการบริหารเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศของวิทยาลัยสงฆ์ที่มีความสอดคล้องกลมกลืนกับบริบทของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สามารถนำไปพัฒนาเป็นรูปแบบการบริหารจัดการเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยได้เป็นอย่างดี

องค์ความรู้ใหม่

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพบ่งชี้ให้เห็นว่าองค์ประกอบการบริหารเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศของวิทยาลัยสงฆ์ สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นั้น จะต้องให้ความสำคัญกับการบูรณาการหลักไตรสิกขาให้เห็นความสัมพันธ์ของการบริหารงานตามหลักไตรสิกขาด้วยการใช้มรรคมีองค์แปดเป็นตัวบ่งชี้ผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานของบุคลากร 3 ระดับ คือ ระดับศีล สมาธิ และปัญญาเพื่อนำไปสู่การบริหารเชิงพุทธที่เป็นเลิศภายใต้องค์ประกอบที่สำคัญ 7 ประการ ได้แก่ 1) การนำองค์กร 2) กลยุทธ์ 3) ลูกค้า 4) การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ 5) บุคลากร 6) การปฏิบัติการประกอบไปด้วยงานวิชาการในขอบข่าย 7 ด้าน คือ (1) การบริหารจัดการหลักสูตร (2) การจัดการเรียนรู้ (3) การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ (4) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ (5) การวัดประเมินผล (6) การกำกับติดตาม และ (7) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในหรือผลลัพธ์ ดังสรุปเป็นองค์ความรู้จากการวิจัย ที่แสดงในภาพที่ 3

ภาพที่ 3 องค์ประกอบการบริหารเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศของวิทยาลัยสงฆ์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. ด้านกลยุทธ์ มหาวิทยาลัยควรให้ความสำคัญกับการวางแผนกลยุทธ์ของมหาวิทยาลัยดำเนินงานตามหลักไตรสิกขาและเกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ
2. ด้านผู้รับบริการ มหาวิทยาลัยควรให้ความสำคัญกับการมุ่งเน้นนิสิตและผู้มีส่วนเสียและปรับปรุงการให้บริการผู้เรียนควบคู่ไปกับการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน
3. ด้านการปฏิบัติงาน มหาวิทยาลัยควรให้ความสำคัญกับการนำหลักธรรมมาปรับใช้ปฏิบัติในกระบวนการทำงานของบุคลากรและกำหนดภาระที่ชัดเจนและตัวชี้วัดในการปฏิบัติงานให้สอดคล้องตามเกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ

4. ด้านผลลัพธ์ มหาวิทยาลัยควรพัฒนาตัวชี้วัดตามแผนยุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกับเกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ

5. ด้านการนำองค์กร มหาวิทยาลัยควรกำหนดวิสัยทัศน์ และค่านิยม พันธกิจ ทิศทางการบริหารงานของมหาวิทยาลัย และประชาสัมพันธ์การปฏิบัติงานให้บุคลากรทราบและเข้าใจอย่างทั่วถึงและสร้างวัฒนธรรมการทำงานของบุคลากรที่ทำให้มีสติและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือกลุ่มอื่นที่มารับบริการได้รับความประทับใจและส่งเสริมให้สติและบุคลากรสร้างความผูกพันกับมหาวิทยาลัย

6. ด้านการวัดวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ มหาวิทยาลัยควรนำข้อมูลการประเมินผลการดำเนินงานมากำหนดเป็นกลยุทธ์การพัฒนางานของมหาวิทยาลัย

7. ด้านบุคลากร ผู้บริหารระดับสูงของมหาวิทยาลัยควรให้ความสำคัญกับการรักษาบุคลากรโดยการสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน และควรนำผลการประเมินของบุคลากรไปจัดทำแผนในการพัฒนาบุคลากรต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำเอาองค์ประกอบและตัวแปรที่สำคัญที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงลงสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม โดยแบ่งออกเป็นวิจัยเชิงปฏิบัติการ และวิจัยเชิงคุณภาพ

2. นำรูปแบบที่สร้างขึ้นนำไปปฏิบัติในวิทยาลัยสงฆ์ แล้วทำวิจัยเชิงประเมิน (Evaluation Research)

3. ควรศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเป็นเลิศขององค์กร โดยออกแบบเป็นโมเดลสมการโครงสร้างแบบพหุระดับ Multilevel Structural Equation Model (MSEM) ซึ่งอาจจะมีตัวแปรปัจจัยที่น่าสนใจศึกษาเพิ่มเติมได้อีก

4. ควรมีการศึกษารูปแบบการให้บริการเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

5. ควรมีการศึกษารูปแบบกลยุทธ์การบริหารงานให้สอดคล้องกับเกณฑ์เกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินงานที่เป็นเลิศ (Educational Criteria for Performance Excellence: EdPEX)

เอกสารอ้างอิง

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจฺ ติโต). (2552). *วิธีบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่*.

https://www.mcu.ac.th/directory_uploads/administrator/file_upload/20180810135126_5579A3DA-BE21-41B8-A7AC-E517A756F6E5.pdf

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2538). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). *ภาวะผู้นำ*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.

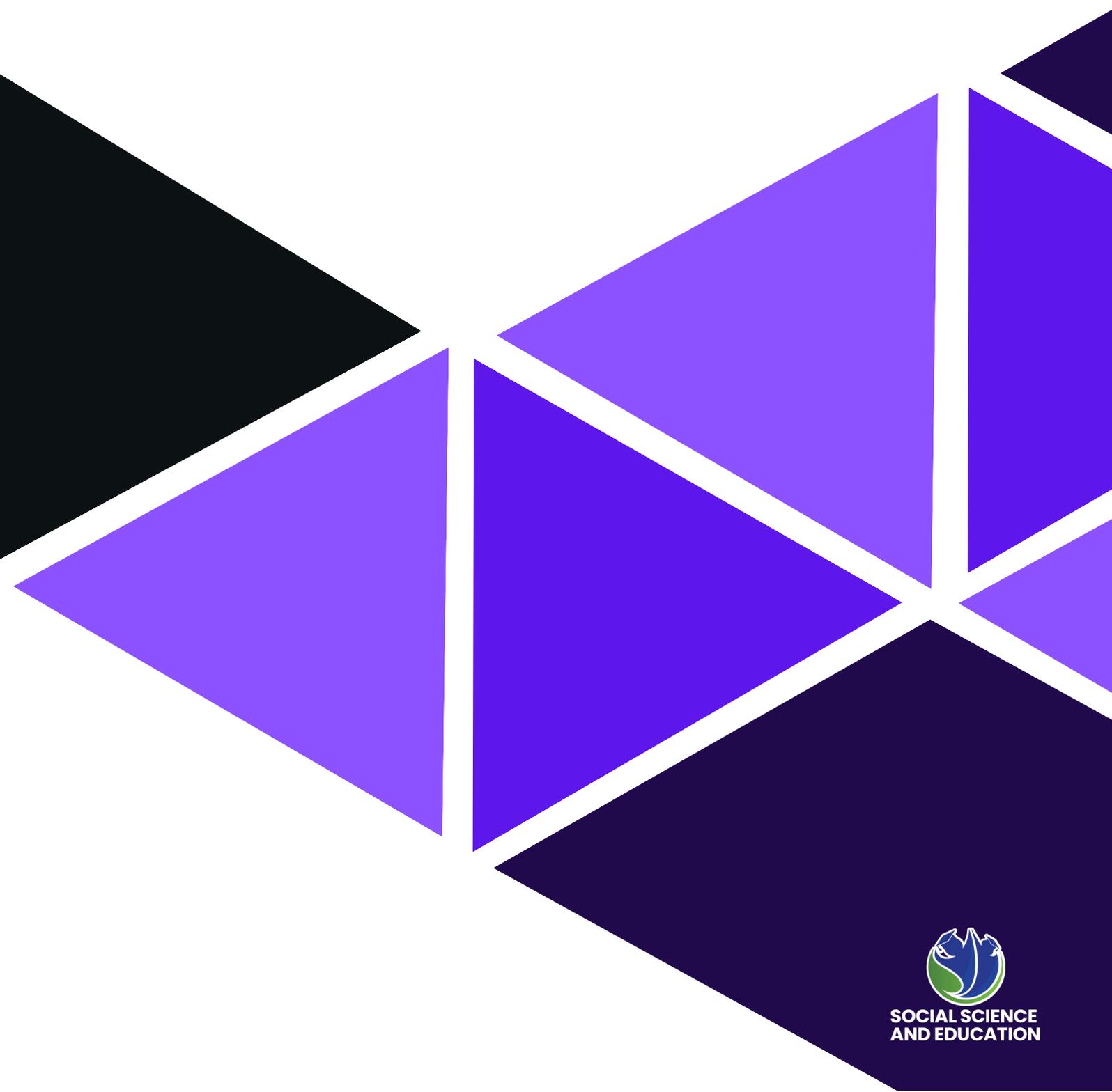
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2547). *ธรรมานุญชีวิต*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.

ไพฑูริย์ สีนลารัตน์. (2552). *กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย: จากการวิจัยสู่การปฏิบัติ (Thai Qualifications Framework for Higher Education: TQF)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2566). *แผนที่ยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในช่วงแผนพัฒนามหาวิทยาลัย ระยะที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570)*.
<http://plandiv.mcu.ac.th>
- ยุวลักษณ์ เสี่ยงหวาน. (2554). *การพัฒนารูปแบบและกลไกการบริหารจัดการสถาบันการพลศึกษาสู่ความเป็นเลิศ*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
- ระติกรณ นิชมะจันทร์ และพร้อมพิไล บัวสุวรรณ. (2558). ปัจจัยของการบริหารจัดการด้วยเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินงานที่เป็นเลิศในสถาบันอุดมศึกษา. *วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 9(2), 147-157.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2561). *แผนอุดมศึกษาระยะยาว 20 ปี พ.ศ. 2561 – 2580*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2564). *เกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ ฉบับปี 2563-2566*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- Hawk, B. J. (2004). *Baldrige Criteria for Performance Excellence in Millions Public School: Understanding and Implementation*. <http://wwwlib.umi.com>
- Jayamaha, N.P., Nigel P.G., Robin S.M. (2008). Empirical Validity of Baldrige Criteria: New Zealand evidence. *International Journal of Quality & Reliability Management*, 25(5), 477-493.
- National Institute of Standard and Technology. (2023). *Baldrige Criteria Commentary (Education)*. <https://www.nist.gov/baldrige/baldrige-criteria-commentary-education>
- Suri, R.K, and Amin, S. (2013). Leadership, Beachem and The Route to Quality Management in Private Management Institutes with Specific Reference to DELHI – NCR. *Asian Journal of Research in Business Economics and Management*, 3(5), 29-61.

**SOCIAL SCIENCE
AND EDUCATION**